

knižná revue

▶ www.litcentrum.sk

CENA
0,90 €

Strany 24 – 25

Z BIBLIOTÉKY

Foto Peter Procházka

Foto Peter Procházka

Foto Peter Procházka

Foto redakcia KR

Foto Peter Procházka

Foto Peter Procházka

Foto redakcia KR

Foto redakcia KR

Foto redakcia KR

10

Foto Peter Procházka

13

BIBLIOTÉKA

Foto Peter Procházka

11

Foto redakcia KR

12

Foto redakcia KR

Vidíme sa na BRaKu

„Možno ste si všimli, že Artforum tento rok nemá stánok na Bibliotéke. Rozhodli sme sa nezúčastniť, pretože veľtrh sa časom stal naozajstným trhoviskom s lacnými knihami a klobásou a návštevníkov slogan láka na knihy za jedno euro. Hodnota kníh nie je v ich výpredajovej cene a množstve. Knižný veľtrh nemá byť výpredajom skladov, má byť sviatkom, miestom, kde sa aj náhodný a nepravdepodobný čitateľ dostane do osobného kontaktu s krásnymi a jedinečnými knihami, na ktorých spolupracujú vydavatelia, spisovatelia, ilustrátori, editori, korektori, tlačiarne, grafici. Dúfame, že sa tento trend v budúcich rokoch zmení. Dovtedy sa s vami radi stretneme na menších trhoch, diskusiách a besedách, napríklad aj u nás na Kozej.“

FB stránka kníhkupectva a vydavateľstva Artforum

Po dvoch dňoch - ešte k tomu víkendových - strávených na tohtoročnej Bibliotéke mám pocit, že viac sa k tomuto „podniku“ povedať nedá a vlastne ani netreba. Nevieť si predstaviť, čo by mohlo byť vzdialenejšie pokojnému, takpovediac až „lenivému“ vychutnávaniu si knižky, ako to, čo som mal pred očami na našom najväčšom knižnom veľtrhu.

Je pravda, že stánok s klobásami - ktorý sa medzičasom stal významnou súčasťou „bibliotekového folklóru“ (vizualizujem si predavača v tomto stánku, ako sa s klobásou v ruke pýta zákazníka: „Chcete mať ozaj originálnu záložku?“) - som nevidel, ale tento rok ste si mohli dať napríklad vyšetriť orgány cez ruku alebo cez nohu. Iba za tri eurá! Veľtrh sa miestami podobal viac na sviatok bizáru než na sviatok kníh: v zadnej časti mali stánok napríklad jehovisti alebo scientológovia; vpredu lákali knihy za euro; hneď vedľa hlavného pódia - na najviac exponovanom mieste - boli vystavené publikácie o „zamlčaných dejinách Slovanov“ či „skurvenej Amerike“.

A keď Monika Kompaníková na hlavnom pódium zdôrazňovala vyššie uvedené stanovisko Artfora, prechádzal okolo mladík v indiánskom kostýme, ktorý bol pre pani v zadnom rade drobného hľadiska evidentne zaujímavejší než laureátka ceny Anasoft litera a jej poslanstvo - pani v zadnom rade považovala za nevyhnutné si mladého muža odfotiť, ten teda zapózoval a následne s úsmevom odovzdal svoju vizitku so slovami, že „maluje obrazy, ktoré svietia v tme“ a že „už musí bežať, pretože má stánok na mineráloch“.

Na budúci rok - ak na Bibliotéke budeme - teda možno prinesieme reportáž zo súbežného podujatia Hodiny a Klenoty, Minerály Bratislava. Každopádne - dovtedy sa môžeme stretnúť radšej na BRaKu.

Matúš Mikšík

Výhercovia z KR č. 09:

L. Džundová, J. Šinálková, T. Dubecká, D. Mytník, B. Brusnická

č. 11/16

1 Predseda ZVKS Daniel Kollár (zľava), minister kultúry SR Marek Maďarič a generálny riaditeľ Incheba Expo Bratislava Alexander Rozin slávnostne otvorili knižný veľtrh Bibliotéka 2016.

2 Kazateľ a spisovateľ Daniel Pastirčák v diskusií s poetkou a esejistkou Danielou Podrackou o jeho novej knihe **V tieni mŕtveho Boha** (LIC).

3 Dado Nagy moderoval besedu s Jozefom Karikom o jeho románe **Trhlina** (Ikar).

4 Vydavateľ Roman Michelko označil novú knihu Ondreja Kalamára (na foto) **Život je frajer, ale ja som väčší** (VSSS) prívlastkom „best of“. Podľa neho ide o výber najlepších textov Jozefa Urbana.

5 Cenu Bibliotéky získala Vanda Rozenbergová za dielo **Slobodu bažantom** (Vyd. Slovart).

6 Absolútnym víťazom Martinus Cena Fantázie sa stal Erik Kotlírik s textom **Mesto spomienok**.

7 Michal Havran o svojom debutovom románe **Analfabet** (Marenčin PT) povedal, že v ňom zachytáva stav vecí v Bratislave 90. rokov.

8 Nádejná debutantka Silvia Demovičová a jej kniha **Leto s Alexandrom** (Verbarium).

9 „Poézia má v týchto ťažkých časoch tú výhodu, že je lacná,“ povedal básnik Ján Buzássy (vpravo) v diskusií s Ireneyom Balážom.

10 Zostavovatelia Peter Prokopec (vľavo), Peter Balko a knižný grafik Dávid Koronczi prezentovali antológiu súčasných slovenských prozaikov **literatúra bodka sk** (LIC).

11 Poslednú zbierku básní **Šepot** (Georg) Štefana Kuzmu (vpravo) preložil do angličtiny írsky básnik John Minahane.

12 Na prezentácii knihy Zuzany Štelbaskej (vľavo) **Filipko** (Albatros v Albatros Media). Besedu moderovala Ľubica Kepštová.

13 Riaditeľka LIC Miroslava Vallová a šéfredaktor Knižnej revue Matúš Mikšík predstavili novú koncepciu časopisu.

Foto Peter Procházka

To, čo robíme, má zmysel

Knižný veľtrh Bibliotéka láka čoraz viac návštevníkov. V rámci 24. ročníka sa na ploche 10 000 metrov štvorcových predstavilo v bratislavskej Inchebe 203 vystavovateľov zo Slovenska, Česka, Dánska, Maďarska, Poľska, Rakúska, Rumunska, Ruska a Srbska.

Bibliotéku otvoril minister kultúry Marek Maďarič, ktorý pripomenul známu skutočnosť: „Prieskumy hovoria o tom, že ľudia nečítajú až tolko, ako by mali čítať. Ten aktuálny hovorí, že tretina ľudí sa priznala, že v uplynulom roku žiadnu knihu neprečítala,“ povedal pre TASR. O to je podľa neho dôležitejšie usporadúvať takéto veľké veľtrhy a možnosť kúpiť si tu knihy považuje za vítanú, či už ako „vec obchodnú pre vydavateľov“, alebo „vec kultúrnu“.

„Ja ako minister kultúry sa na knižný veľtrh dívam aj ako na udalosť prinajmenšom spoločne kultúrnu,“ uviedol pre agentúru.

Je to pre nás sviatok

Podľa riaditeľky vydavateľstva Ikar Valérie Malíkovej sa knihy kupujú nielen na Bibliotéke, ale po celý rok. „Mnohí už určite robia vianočné nákupy, máme stále nabitý stánok. No záujem vidno aj v celom priestore výstavniska, je tu plno,“ povedala pre *Knižnú revue*.

Ikar tradične ponúkol čitateľom na Bibliotéke široké portfólio kníh a opäť priviedol aj jedného zahraničného hosťa. „Tento rok to bol Samuel Bjork a jeho knižná novinka *Sova*, ktorá príbehom nadväzuje na knihu *Cestujem sama*. No nie je to jediná novinka.“ V stánku Ikaru sa objavil tiež František Kozmon so svojou knihou *Potkan*, krimi príbehom s politickým pozadím zo slovenského prostredia, alebo Adriana Macháčová, manželka slovenského veľvyslanca vo Viedni, autorka viacerých románov, ktorá prezentovala svoj nový titul *Keď láska zabíja*. Obrovskú návštevnosť na pódiu Panta Rhei zaznamenala beseda s foodbloggerkami Barbarou Drahovskou a Mirou Nemčekovou – ich *Zdravé raňajky* mali úspech.

Čo znamená Bibliotéka pre Valériu Malíkovú a Ikar? „Je to pre nás sviatok. Ide o jediný veľký knižný veľtrh na Slovensku. Nielenže sa môžeme my vydavatelia stretnúť s našimi distribútormi kníh, kníhkupcami, ale spoznáme aj našich čitateľov, máme od nich priamu reakciu na knihy,

ktoré ponúkame. Pre čitateľov je to zas vzácna príležitosť stretnúť sa so svojimi autormi, porozprávať sa s nimi, dať si podpísať knihy. Ja osobne vnímam Bibliotéku ako knižný sviatok. Mám rada živú atmosféru – keď vidím, že celý priestor výstavniska žije. Ukazuje sa, že ľudia majú ešte stále veľmi pozitívny vzťah ku knihám,“ vraví Malíková.

Hoci sa s prípravou na veľtrh spája veľa povinností, nevníma ho ako stres. „A ak stres, tak iba pozitívny, lebo sa tešíme. Je to, samozrejme, práca navyše, a ešte k tomu v období, keď vrcholíme s prípravami na vianočný trh, ale máme z toho radosť.“

Porovnávať Bibliotéku so svetovými veľtrhmi je podľa Malíkovej veľmi ťažké. „Svetové veľtrhy sú viac o profesionálnych kontaktoch, stretávajú sa na nich vydavatelia, nakupujú sa licencie, zatiaľ čo slovenská Bibliotéka je viac pre čitateľskú verejnosť. Ide najmä o stretnutia našich domácich vydavateľov a vôbec všetkých subjektov, ktoré

pôsobia na knižnom trhu.“ Bratislavský veľtrh sa od svojich začiatkov vo vývoji značne posunul. „Keď som v tejto brandži pred dvadsiatimi rokmi začínala, bola Bibliotéka takisto knižným sviatkom, no v trochu menších priestoroch. Bola intímnejšia. Potom prišlo obdobie, keď sa jej veľmi nedarilo, ale posledných päť-šesť rokov opäť oživa. Spreádzajú ju aj iné aktivity, na pódíách, či už pre deti alebo pre dospelých, sa stále niečo deje. Minulý rok tu bolo aj kuchárske pódium, ktoré nám teraz chýba. Veľtrh je čoraz plnší a živší, a vidno to aj na návštevnosti. No to, čo nás mrzí, je zvyšovanie vstupného, z toho veľkú radosť nemáme,“ vraví riaditeľka Ikaru. „Keď príde napríklad štvorčlenná rodina, zaplatí sumu, za ktorú sa už dá kúpiť slušná kniha.“

Mení sa to k lepšiemu

Najčerstvejšou novinkou, s ktorou prišiel na Bibliotéku Albert Marenčin, majiteľ vydavateľstva Marenčin PT, je dlho očakávaný románový debut Michala Havrana *Analfabet*. Z ďalších možno spomenúť denníky Mariana Várossa *Deň za dňom samota* alebo knihu čínskeho autora Jü Chua *Siedmy deň*. „Máme tu tiež nové mafiánske príbehy, či ženské a dievčenské romány,“ vraví Marenčin. Z detských kníh vyzdvihne novinku od Ivany Urgelovej *O mackovi Matkovi*. „Je to zaujímavá prvotina dievčiny, ktorá si knihu aj sama ilustruje. A ďalšia zaujímavá autorka je Jana Varcholová, ktorá napísala zbierku básní *Tanečnica na špičke*.“ Čo sa však najviac predáva? „Asi naše tradičné, „bratislavské“ knihy – v tejto edícii nedávno vyšli *Vily nad Bratislavským hradom* a naposledy kniha o Lamači od Juraja Hradského. Sú veľmi úspešné. Dost sa predáva aj Havranov román *Analfabet*, detektívky, hlavne tie severské, ako *Biela levica*, a ďalšie mankellovky. Zaujímavé, že tu na Bibliotéke je trochu iná klientela ako bežne v kníhkupectvách – tam idú na odbyt hlavne mafiánske príbehy – Gustáv Murín napísal teraz ďalší do tejto série s názvom *Mafiáni v Bratislave*. Tu je záujem skôr o memoárovú literatúru, z beletrie sa predávajú dobre naši autori Mišo Hvorecký, Jana Beňová alebo Svetlana Žuchová.“

Bibliotéka vyzerá podľa Marenčina na prvý pohľad ako veľké trhovisko, čím vlastne aj je. „Každý vydavateľ sa snaží predáť svoje knihy, samozrejme, že predaj je tu pre nás zaujímavý. Ale skôr ide o budovanie značky. A som veľmi potešený, že napriek zvýšenému vstupnému a že hoci možno nie všetko funguje tak, ako by malo, prišlo obrovské množstvo ľudí, aj mladých. A hlavne, všetci, čo prídu, prídu za nákupmi – nazvime to – dobrých kníh.“

Bibliotéka sa podľa neho mení. „Mám pocit, že k lepšiemu. Každý má iný názor – a je pravda, že poplatky za prenájom sa zvyšujú – ale každý rok je tu viac návštevníkov. Pre nás to znamená, že

každý rok o meter zväčšujeme stánok, primerane našej produkcii.“ Marenčin navštevuje pravidelne aj svetové knižné veľtrhy, a tak môže porovnávať: „Bratislavský veľtrh je asi jedna polovica jednej z desiatich trojposchodových hál vo Frankfurte, čiže je to možno asi stotina alebo päťdesiatina z toho. Ale tá mikroklima na stánkoch je veľmi podobná, dokonca aj návštevnosť je porovnateľná. Na rozdiel od iných veľtrhov, ako sú Frankfurt

od toho už trochu oslobodený. Ale – máme obrovský stánok, je tu veľké množstvo kníh, všetko sa chystá, oceňuje, naväza, aranžuje, vyzdobuje, je to pre nás najväčšia akcia v roku. A ľudia kupujú, majú záujem. Myslím, že je to aj vidno.“ Veľtrh prináša vydavateľom istú výhodu v porovnaní s predajom v kníhkupectvách. „Lahšie tu upozorníme na niektoré tituly, lebo tu ich je vidieť, keď ich vystavíme – čo v kníhkupectve nevie-

Vydavateľ Albert Marenčin. Foto Peter Procházka

alebo Londýn, kde sa knihy bežne nepredávajú, ale sa dohadujú kontrakty, Bibliotéka nie je medzinárodný veľtrh. Nikto sem nepríde, alebo skôr len výnimočne, na dohodnutie autorských práv. No atmosféra je naozaj veľmi podobná.“

Knižky ešte budú „fungovať“

„Pre nás je Bibliotéka významný dátum, takže v posledných dňoch u nás vyšlo veľmi veľa kníh,“ vraví majiteľ Vydavateľstva Sloart Juraj Heger. „Spomenul by som novinku od Denisy Fulmekovej *Konvália*, čo je životopisná knižka jej rodiny, potom knihu o Mirovi Žbirkovi, ktorú napísal český hudobný publicista Honza Vedral, a tiež knižku spomienok nášho bývalého generálneho prokurátora Michala Vaľa. Okrem toho vyšlo niekoľko detských kníh, medzi nimi nové vydanie *Pištáčička* od Dušana Duška s ilustráciami Ďura Balogha, ktoré sú veľmi svieže a nové, a máme z nich veľkú radosť.“

Pri tom množstve ľudí človeku napadne, že pre vydavateľov je Bibliotéka predovšetkým veľký stres, no zdá sa, že to tak nevnímajú. „Je to veľký stres pre mojich kolegov, priznám sa, že ja som

me vždy dosiahol. Keď tu napríklad boli školy, veľmi dobre sa predávali *Tiene nad Veligradom*. Je to detská knižka, historicko-fantastická, o Veľkej Morave. V kníhkupectvách si ešte len hľadajú svojich čitateľov, ale tu, kde bola možnosť sa s deťmi rozprávať, veľmi rýchlo na ňu zareagovali. Takže vieme ovplyvniť, čo sa tu predáva, na druhej strane – veľmi veľa toho, čo sa tu predáva, sú kusovky, veci, ktoré už nie sú v kníhkupectvách, ale ľudia sú radi, že ich nájdu.“

Bibliotéka znamená aj pre Sloart možnosť stretnúť sa s čitateľmi, a rovnakú možnosť ponúka pre ich autorov. „Je to pre nás najväčší sviatok, potvrdenie toho, že hádam má zmysel, čo robíme. Lebo keď človek vidí to množstvo ľudí, ktorí sem prichádzajú, tak je ľahšie uveriť, že knižky budú ešte nejaký čas – a možno aj dlho – fungovať.“

Knihy sú dôležité

Podobne vníma Bibliotéku aj marketingová manažérka vydavateľského domu Albatros Media Silvia Masárová. Na veľtrh prišli s bohatou ponukou detských titulov: *Filipko, Prečo nekvitneš, Pací pac*. Na besede s autorkou Lenkou Maza- >>

» lovou predstavili jej knižku s názvom *Netreba sa školy báť*.

Na pódiu Panta Rhei zas diskutoval Dado Nagy o inom titule spod strechy Albatrosu, o knihe českého investigatívneho novinára z Respektu Ondřeja Kundru, *Putinovi agenti*. Nešlo už o absolútnu novinku, ale keďže v českých médiách zarezovala, autora – ktorý teraz chystá veľmi aktuálny titul o džihádistoch – sa vydavateľstvo rozhodlo dotiahnuť do Incheby. „Bibliotéka je naj-

Aj filozofia a zberateľské kúsky

Hoci na výstavnej ploche prevažovali domáce slovenské vydavateľstvá, jednu z najoriginálnejších ponúk mal malý stánok českého nakladateľa Pavla Mervarta. Mohli ste tu nájsť napríklad text poľského renesančného astronóma a filozofa Mikuláša Koperníka *O oběžích nebeských sfér* alebo *Tři rozhovory* od ruského filozofa a mystika Vladimíra Solovjova. „Naše nakladateľstvo sa sústreďuje hlavne na knihy z oblasti humanitných

Už tradične sa veľkému záujmu tešil Antikvariátik z Banskej Štiavnice, pre niektorých úplný favorit tohtoročnej Bibliotéky. Na bratislavskom výstavisku je ôsmy rok. „Dá sa povedať, že sme tu už stálica,“ hovorí majiteľ antikvariátu Tomáš Lazar. „Dotvárame celú atmosféru akoby iným súdkom. Ľudia si teda môžu kúpiť nielen nové, ale aj staré knihy. Tým, že nie sme úplne od fachu, pretože knihy nevydávame, je to pre nás vždy dôležité spojenie s realitou. Raz do roka sa tu

stretne všetci fanúšikovia dobrých kníh. Nevie, či mám hovoriť priamo o sviatku, ale tento veľtrh predsa len u nás stále nemá konkurenciu. Možno by bolo dobré ho trochu vylepšiť – aby sa z neho stal ešte väčší sviatok kníh.“

Antikvariátik mal na Bibliotéke dva stánky, každý ponúkal niečo iné. V jednom boli drahšie kúsky pre ozajstných fajnšmekrov a zberateľov – takže by nebol problém nechať v ňom za jeden úlovok aj osemsto eur. V tom ďalšom ste si mohli nakúpiť staré knižky po tri eurá a pár centov. „Sme zástupcovia kolobehu života knihy. Aj knihu, ktorá je už prečítaná, sa usilujeme zase vrátiť do obehu. Ukazujeme, že niektoré knihy môžu byť aj umeleckými predmetmi,

Foto Radka Komžíková

lepšia možnosť, ako byť čo najbližšie k čitateľom,“ vraví Masárová. „Sme tu s nimi tvárou v tvár a vidíme, o čo majú záujem, čo hľadajú. A nám sa to často nestáva, keďže sme vydavateľstvo, nie sme ani distribútor, ani predajňa alebo sieť knižkupectiev. Je to pre nás úplne iný pocit a naozaj máme Bibliotéku radi. Sme síce vyčerpaní, trávime tu celé dni od rána do večera, ale keď vidíme našich čitateľov, a najmä šťastné deti, tak nás to nabíja.“

Silvii Masárovej sa zdá, že na Bibliotéku chodí stále viac ľudí. „No nie je to len o tom, že tu predávame knižky. Chceme sa dostať bližšie k čitateľovi, spoznať ho, a – samozrejme – ak sa mu dostaneme pod kožu správnymi otázkami, vieme, čo mu môžeme ponúknuť o rok. Niečo, čo tu teraz nie je.“ Teší ju tiež, že podujatie sprevádza veľmi veľa akcií a jednotlivé pódia ponúkajú kvalitný program. „Dúfam, že sa to odrazí aj na štatistike o čítanosti, lebo posledný prieskum nebol veľmi priaznivý. Verme, že sa to zmení, budeme na tom intenzívne pracovať. Lebo knihy sú dôležité. Pre všetkých.“

vied, či už ide o históriu, filozofiu, antropológiu, dejiny náboženstiev, teológiu alebo dejiny kultúry. Máme niekoľko edícií, napríklad edícia *Pro Oriente* sa zameriava na kresťanský východ, nielen na pravoslávie, ale aj na oblasť Arménie, Sýrie, stredného východu, či už z hľadiska kultúrnych dejín, dejín náboženstva a teológie,“ vraví Pavel Mervart. Na Bibliotéku chodí pravidelne. „Som tu už minimálne piaty rok. Je to veľmi príjemné stretávanie sa s čitateľmi. Od samého začiatku, čo som sem prišiel, som bol prekvapený záujmom ľudí o literatúru. Ľudia jednak kupujú, jednak sa rozprávajú. Je skrátka vidieť, že vyberajú so záujmom o vec.“

Porovnávať môže s podobnými podujatiami v Čechách. „Tie veľtrhy sú každý úplne iný a sú neporovnateľné. U nás v Havlíčkovom Brode je to také komorné, neformálne, ako na malom meste – ale aj tak si tam nájde cestu pomerne dosť ľudí. No nepoznám presné štatistiky. Pražský veľtrh je zas veľká akcia, niekedy až zbytočne veľká. Tu v Bratislave je to také komornejšie. Prijemní ľudia.“

môžu mať umeleckú hodnotu, nie sú len nositeľmi textu. A potom ponúkame knihy pre bežného čitateľa. Veľkrát si tu ľudia nájdu knihy svojho detstva, svojho „mládí“, a často ich kupujú svojim deťom či blízkym, ako pamiatku na staré časy.“ Autorka tohto textu odišla zo stánku Antikvariátiku šťastná s Mináčovým *Výrobcom štastia* z vydavateľstva Slovenský spisovateľ (v knižke je aj rukou úhľadne napísané venovanie: Maje venuje mama '87), s *Římským jarom paní Stoneové* od Tennessee Williamsa, z vydavateľstva Československý spisovateľ (Praha, rok 1966) a so *Životom* Guy de Maupassanta. Ročník vydania nie je známy, kniha má však na obale pekné zlaté písmená na čiernom podklade, slovenský dvojkríž a vo vnútri je vysádzané: Knižnica Spoločnosti priateľov klasických kníh, rediguje Emil Boleslav Lukáč. Za necelých desať euro slušný úlovok. Na ďalšej Bibliotéke teda lov zažiar!

Iris Kopcsayová

Číta sa, píše sa. A to je dobre

V porovnaní s obrovskými knižnými veľtrhmi, ako sú Book Messe vo Frankfurte, alebo aj pražský Svět knihy, je bratislavská Bibliotéka iba takou mláčkou popri širom a nedozernom mori. Ale oplatí sa do nej ponoriť a nechať sa unášať vlnami písmeňiek.

Keď spisovateľ pride na knižný veľtrh a vidí spústu kníh okolo seba, napadne mu: „Načo ešte písať nejaké ďalšie? Veď je to ako nosiť drevo do lesa.“

„Ale zober si to aj z tej pozitívnej stránky – že ľudia ešte stále čítajú a že písanie má zmysel,“ snažila sa ma kamarátka z Literárneho informačného centra naviesť na pozitívnu interpretáciu. Nakoniec, také je aj poslanie LIC: motivovať spisovateľov, aby spisovali.

Štyri dni, počas ktorých mala Bibliotéka otvorené brány, poskytli dosť času na to, aby človek spoznal všetky knižné novinky aj starinky, prezrel si besedy so spisovateľmi a prípadne si dal aj obed v závodnej jedálni, a či skôr „táckarni“, ktorý stojí asi toľko, ako obed v rakúskej reštaurácii.

Nesporným pozitívom Bibliotéky je fakt, že s termínom jej konania už nekoliduje prítomnosť divokých zahraničných kolotočových atrakcií ostro kontrastujúcich s akou-takou snahou vniesť do industriálneho inchebáčkeho areálu aspoň trochu literárnej kultúry.

Toľko jeden zážitok z minulých ročníkov. A druhým boli pravidelné nedeľné besedy s humorne naladenými spisovateľmi. Ocitol som sa v tejto zostave spolu s Tomášom Janovicom či Kornelom Földvárim, ale spolu s ním zrejme odišiel aj tento formát. A celkovo kus dobrej nálady a pohody, ktorú vedel vyčariť.

Spev vtákov na veľtrhu

Aj na knižnom veľtrhu ako je Bibliotéka človek vypozeruje vzopätie módných vln. Lajfstajl, životospráva, knihy o tom, ako chudnúť, nepribrať, neumrieť.

Aj na toto všetko nájdeme v mori písmeňiek odpoveď.

Napokon, o písmeňká nevyhnutne ani nejde. Pravidelnou súčasťou Bibliotéky sú expozície detských alebo logických hier. Bývalému chlapcovi, ktorým som ešte pred štyridsiatimi rokmi celkom dokázateľne bol, zaplesá srdce pri pohľade na čoraz dokonalejšie stavebnice Merkur.

Že v nás prežíva aj záujem o prírodu, potvrdilo početné a pozitívne naladené auditórium na besede s Miroslavom Sanigom, známym to

prírodovedcom, spisovateľom a ospevovateľom nášho vtáctva. Keď sa povie Saniga, každému sa v myslí vynorí tetrov hlucháň, no najmä murárik červenokrídly. Aj laik odrazu vie, že takýto druh spevavca vôbec existuje. Dokážeme si predstaviť lepší príklad osvetvy?

Pán Saniga pridáva príhodu, ako mu po krásnom ornitologickom zážitku – pravdaže s murárikom a tetrovom, ako inak – čírou náhodou u lekára odmerali tlak.

„Už aj si ľahnite, nehybte sa,“ zavelila vraj vyplašená sestrička pri pohľade na tlakomer, ktorý vyletel na číslo 240. Ale pacient tvrdil, že je to po „murárikovi“ normálne.

Z novej knižky Miroslava Sanigu prečítal úryvok herec Alfréd Swan. *A Rok v prírode* je určite dobrým tipom na vianočný darček.

Rusko, čítaj, Ukrajina, nevyrušuj

Na návštevníka veľtrhu striehla kde-tu aj ezoterika, ideológia či politika. Scientológovia a dianetici z Levíc ponúkajú, že mi odmerajú stres. Aj bez merania viem, že ho mám zvýšený asi ako Saniga krvný tlak pri pozorovaní murárika.

Geopolitickú situáciu názorne ilustruje veľkorysý ruský stánok hneď pri vstupe do výstavného priestoru. Read, Russia. Čítaj, Rassija. Hlasné besedy občas expanzívne prehlušujú okolité akcie, vrátane LIC-ky.

Hneď oproti sa oveľa tichšie a skromnejšie prezentuje ukrajinský stánok.

Geopolitickým hlasom hovoria aj publikácie, napríklad *Utajované dejiny USA* s veľavravným podtitulom *Skurvená Amerika*. Jej autor Karlheinz Deschner bol známy nemecký historik a tvrdý kritik cirkvi aj kapitalizmu.

Popri prezentáciách renomovaných autorov, akými sú Veronika Šikulová, Juraj Červenák či Daniel Pastirčák, ktorého uviedla Dana Podracká, zaujali aj sprievodné podujatia zamerané na literárnu a časopiseckú tvorbu: Polhodinka, počas ktorej svoju novú koncepciu predviedla *Knižná revue*. A vzápätí aj *Romboid*, nad ktorým, ako referovala jeho šéfredaktorka Stanislava Repar, visí existenčný otáznik.

Majk a poklady zo Štiavnice

Patrí zrejme k príznakom a príznakom doby, že zatiaľ čo akokoľvek úspešný knižný autor je ešte vždy „jedným z ľudu“, celebrita mega formátu, ako je Majk Spirit, potrebuje aj na knižnom veľtrhu ochranku. Uraštené a vyholené gorily sa v knižnom svete vynímali asi ako tepláky v národnom divadle.

Oázou pokoja a kvality boli stánky osvedčených vydavateľov, ako Slovart alebo Albatros, dokonca aj Slovenská akadémia vied zaujala pútavými titulmi.

Liblingom podujatia bol Antikvariátik z Banskej Štiavnice. Zaczelo sa vám po detskej knižke riekaniak, ktoré ilustroval Ludovít Fulla? Alebo po *Péťovi a vlkovi*, ktorého si pamätáme z hudobnej výchovy? Všetko v Antikvariátiku nájdeme, podobne ako historické mapy, na ktoré by nestačila ani naša výplata.

Ale poslanstvo Bibliotéky je jednoznačné: beh dejín ovplyvňuje povrchnosť a rýchlosť internetu, no napriek tomu nás stále bavia písmeňká vytlačené na papieri. A diskusia či výmena názorov prostredníctvom knižiek je nepochybne poctivejšia, než debaty na internete a na sociálnych sieťach. Akékoľvek dielo, hoci aj pamfletistické, písané na komerčnú objednávku a či pod tlakom grafomanstva, je predsa len výsledkom autorovho presvedčenia. Alebo nesie prinajmenšom aspoň jeho stopu. Navyše je knižné dielo certifikované ostatnými spolupracovníkmi a vydavateľom.

To isté, teda aspoň trochu samostatného myslenia, sa potom očakáva aj od čitateľa.

Preto, hoci existujú aj knihy hlúpe, alebo nebezpečné, vo všeobecnosti knižný svet predstavuje ušľachtilú pevninu istoty v internetovej neistote. Napriek nedostatkom či zvláštnostiam, ktoré jej možno vytknúť, potvrdila Bibliotéka to hlavné: Číta sa, píše sa. A to je dobre.

Márius Kopcsay

Hľadáme Kotolňu. Vchádzame do malého podzemia, ktoré kotolňu už vôbec nepripomína. Je tu prítmie, svetlo poskytujú dve plynové lampy a premietacie plátno. Chvíľu trvá, kým počítač a video naštartujú, aby sa objavili logá usporiadateľov festivalu: Literárne informačné centrum, Európsky dom poézie Košice, Bratislavský knižný festival, literarnyklub.sk, vydavateľstvo Dive Buki.

LiKE má náš lajk

Kompletný nezaručený plán nájdeme iba na Facebooku. Program bude prebiehať v rozľahlých budovách bývalej továrne na tabak z 19. storočia, ktorá svojim vonkajším vzhľadom ešte stále neláka, hoci ako multikultúrny priestor - Kulturfabrik, Tabačka - slúži už od roku 2000, kedy sa začala jej rekonštrukcia. Kultúra nahradila výrobu tabaku, rozsiahle priestory - hotový labyrint - začali čoraz častejšie zaplňať umelci. Košická Tabačka sa stala skrátka pojmom. Je funkčná aj multifunkčná.

Kde sa pohnúť v labyrinte?

Klasický bulletin nikde, a tak v Kotolni, Bistre-kaviarni, veľkej sále i kinosále, Black Boxe i multifunkčnej sále a po chodbách meriame metre a zisťujeme, že všade je čosi interesantné. Postojíme či posedíme, „zabudneme sa“ a zistíme, že inde sme zmeškali čosi zaujímavejšie. A medzitým sú stretnutia s ľuďmi, s ktorými sme sa už dávno nevideli, niektorých osobne nepoznáme, zoznamujeme sa. Zástupcovia jednotlivých organizačných tímov - Mirka Vallová, Fero Malík, Richard Kitta, Peter Michalík, Dalimír Stano a ústredný moderátor Tomáš Hudák - aktuálne informujú a program sa spriehľadňuje aj bez bulletinu. Raňajkuje s intermediálnym umelcom Milanom Adamčiakom a takmer večeríme s Michalom Havranom a jeho hosťami - Andrejom Bánom, Lacom Oravcom a Tomášom Rafom -, ale pri ich téme o súčasnom extrémizme skoro ani nedýchame. Z celkom plnej veľkej sály sa na ďalšie prezentácie presúvame o poschodie vyššie - do Black Boxu, kde nás čaká tajomné vystúpenie básnika Michala Habaja. Môžeme tiež zísť do reštaurácie, v ktorej okrem občerstvenia pre telo nájdeme aj predajné pulty plné kníh viacerých vydavateľstiev a košického Artfora. V ponuke sú i nové čísla časopisov *Vlna*, *Vertigo*, *Enter* a dnes ohrozeného *Romboidu*.

Umelecké prieniky

Netradičná reštaurácia má detský kútik, v ktorom otvorili výstavu ilustrácií Daniela Olejníkovskej ku

knihy Mareka Vadasa *Útek* (OZ BRAK). Obidvaja zaujali obecenstvo svojou bezprostrednosťou. Výtvarné umenie s literatúrou, hudbou a videoprojekciami, alternatívnou hodinou literatúry a kreatívnym písaním, prednáškami o typografii a grafickom dizajne i diskusný blok s dizajnérom Petrom Biľakom či prezentácia libanonského komiksu (Mazen Kerbej, Michal Hvorecký), ale aj autorský prednes poézie a prózy so živou hudbou (Poetic Electric) či raperská hudba a pohyblivé básne - toto všetko vytváralo kolos umeleckých prienikov, mlčania a hluku, niekedy aj kontrast jemnosti a drsnosti. Dobré padli slová poézie, prózy či rozhovorov alebo monológov v tichu kinosály (Literárny kvocient, O knihách bez obalu) a v priestore Café, kde bolo neustále toľko návštevníkov, že si medzi jednotlivými podujatiami rezervovali miesta kabáťmi či taškami. Dvojice, trojice či aj štvorice autorov, ktorí sa navzájom vhodne dopĺňali poetikou a témami, si bez prestávky vymieňali miesta na pódiu a mikrofóny.

Ján Gavura si pozval slovensko-slovinskú poetku Stanku Repar, Jamesa Sutherland-Smitha, slovakizovaného anglického básnika, slovinskú poetku Alenku Jovanovski a slovakizovaného macedónskeho básnika Zvonka Taneskiho. Michal Havran nám čítal zo svojej - v tom čase ešte nevydanej - knihy *Analfabet* a Peter Šulej z románu *Spolu* - oba tituly má na konte vydavateľstvo Marlenčin P.T. Nevtie-ravo, s kvalitnou poéziou sa nám vzápätí prihovorili Jana Bodnárová, Marián Milčák a Rudolf Jurrolek, o niečo neskôr svoju jemnú poéziu predstavili poetka Mária Ferenčuhová a český básnik Petr

Borkovec. Ich vážne, tiché verše rušili chvíľami kroky na schodoch a debaty tých, ktorí odchádzali z poschodia, kde Juraj Briškár, Marta Součková, Ján Gavura a Radoslav Passia hodnotili tvorbu Luba Bendzáka a Agdu Bavi Paina. Priestor Café sa beznádejne zaplnil po tom, čo Fero Malík rozvinul plátno s logom Povedka a Čau o piatej. Jubilujúci vydavateľ K. K. Bagala svoje osvedčené programy zvládol dramaturgicky i moderátorsky veľmi pritažlivo, predstavil renomovaných i začínajúcich „svojich“ autorov (Balla, Agda Bavi Pain, Peter Balko, Soňa Uriková, Radovan Potočár) a počuli sme aj „definíciu“ grafomanstva. Multifunkčná sála sa opäť zaplnila, keď ohlásili dialóg renomovaných prozaiikov - Dušana Mitana a Stanislava Rakúsa - no z dialógu bol napokon len Rakúsov monológ, Mitana pre chorobu neprišiel.

Tešíme sa na druhý ročník

Už v prvý deň sa v reči moderátorov objavoval výraz „lajk“. A tak sa z pôvodného LiKE - literatúra Košice - stal „lajk“ zaužívaným termínom, neoficiálne označujúcim nový festival. Uvidíme, čo prinesie druhý ročník. Azda aj vonkajšie fasády tohto kultúrneho kolosu Kulturfabrik už budú krajšie.

Gabriela Rakúsová

Výtvarníčka Daniela Olejníková, ilustrátorka knihy Mareka Vadasa *Útek*.

Zlava: Moderátor, publicista a spisovateľ Michal Havran v diskusii s básnikom, prozaikom a vydavateľom Petrom Šulejom.

Vydavateľ Koloman Kertész Bagala.

Košice sa stali miestom nového festivalu

Začiatkom novembra sa v Košiciach konal festival súčasnej literatúry LiKE. Návštevníkov prilákal do dobre známych priestorov Kulturfabrik – Tabačka. Moderátorsky ho sprevádzal Tomáš Hudák.

Oficiálnemu otvoreniu úvodného ročníka nového košického festivalu LiKE predchádzalo niekoľko zahrievacích podujatí. Na košické a prešovské stredné školy zavítali v rámci projektov Živý bič a Dni slovenskej literatúry spisovateľa Peter Balko, Peter Šulej a Marek Vadas.

Pecha Kucha Night

V košickom kreatívnom priestore Kotolňa sa konala už štvrtá tohtoročná Pecha Kucha Night, populárny formát rýchlych prezentácií s presne vymedzeným časom pre vystupujúcich, ktorému organizátor, Občianske združenie Východné pobrežie, dalo podtitul Literárny špeciál. Riaditeľka Literárneho informačného Miroslava Vallová rozprávala o činnosti tejto organizácie, Peter Michalík predstavil Košiciam – Bratislavský knižný festival – BRaK, František Malík zaujal činnosťami občianskeho združenia literarnyklub.sk.

A nasledovala ďalšia pestrá ponuka: Stanislava Chrobáková prezentovala literárny časopis *Romboid* v jeho dnešnej podobe, Mária Klapáková predstavila Fórum alternatívnej kultúry a vzdelávania FACE a časopis o poézii a básnikoch *Vertigo*, Peter Šulej ukázal časopis *Vlna* a Richard Kitta s Marcelom Lackom sa tu objavili ako zástupcovia košického literárneho endemitu – vydavateľstva Dive Buki s časopisom *Enter* a Európskeho domu poézie Košice.

Diskutovalo sa o extrémizme

Festival sa napokon presunul do multifunkčnej sály Tabačky, do takzvanej Kulturfabrik, kde o dnešných podobách extrémizmu s Michalom Havranom diskutovali fotograf a novinár Andrej Bán, Laco Oravec, programový riaditeľ Nadácie Milana Šimečku a vizuálny umelec Tomáš Rafa. Po diskusii nasledovali profesionálna prezentácia

cia Petra Biľaka o aktuálnych podobách dizajnu, typografie a zážitkové vystúpenie legendy slovenskej literatúry Stanislava Rakúsa. Bodku za pestrým programom dala experimentálna performance v Black Boxe, kde Michal Habaj prvýkrát čítal verejne svoju báseň *Yangtik*, a to publiku, ktoré sedelo v úplnej tme. Oficiálna afterparty festivalu sa presunula do komornejšej Fabric café s autorským prednesom poézie a krátkej prózy so živou hudobnou formáciou pohybujúcou sa na rozmedzí alternatívno-nujazzového experimentu v podaní domácej formácie Poetic Electric. Počas festivalu si prišli na svoje aj tí, ktorí na takýchto podujatiach zháňajú nové úlovy do svojich knižníc. Práve pre nich bola v Bistre Tabačka pripravená festivalová predajná zóna kníh, časopisov a dizajnových predmetov.

Simona Fochlerová

Český básnik Petr Borkovec s poetkou Mariou Ferencuhovou.

Košický spisovateľ a scenárista Agda Bavi Pain.

Zlava: Slováč Pavol Bratský a Čech Tomáš Prokúpek – experti na komiks.

Foto Michal Vasíľ

Zúrivý reportér...

...je pomenovanie, ktoré si od čitateľov vyslúžil novinár, publicista a cestovateľ Egon Erwin Kisch (1885 – 1948). Do histórie žurnalistiky sa zapísal ako autor pútavých reportáží z exkluzívnych miest (Čína, USA, Mexiko atď.), no napísal aj knihy zo života Pražanov. Roku 1962 zomrela Kischova manželka Gisela a o niekoľko desaťročí sa verejnosť z jej testamentu dozvedela, že Kisch si želal, aby sa peniaze z honorárov za jeho vydané knihy použili na podporu mladých českých a slovenských autorov. Postupne dozrievala myšlienka na splnenie tohto želanja. Zrodilo sa udeľovanie Ceny E. E. Kischa ako výsledok spolupráce a dobrých vzťahov medzi českými a slovenskými spisovateľmi združenými v novovzniknutých kluboch autorov literatúry faktu. Autorom myšlienky založenia českého Klubu autorov literatúry faktu (KALF) bol Vladimír Ivanov. Medzi ďalších zakladateľov KALF-u patrili aj Oldřich Klobas, ktorý moment vzniku klubu zachytil esejisticky: „Počkajte, počkajte... niečo mi zišlo na um – ozval sa Ivanov a bolo vidno, že o čomsi premýšľa... Čo keby sme vytvorili akúsi základňu literatúry faktu?... Literatúra faktu je nový žáner, je treba určiť hranice, kritériá...“ Jozef Leikert o tejto téme napísal: „Patril som medzi hlavných iniciátorov kreovania Ceny E. E. Kischa... Sympatické je, že do rozdelenia Československa bola táto cena posledná federálna a aj po roku 1993, keď už existovali dva rovnocenné štáty, zostala spoločnou cenou a každoročne je udeľovaná českým i slovenským spisovateľom literatúry faktu.“ Získala status medzinárodnej ceny. Slovenskí autori sa dostali pod krídla Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska ako jej samostatná súčasť pod názvom Klub spisovateľov literatúry faktu. Predsedom klubu sa stal Jozef Leikert. Roku 1998 vyšiel v Prahe *Slovník Klubu autorů literatury faktu*, v ktorom sú encyklopedické heslá českých i slovenských tvorcov. V tom čase mal slovenský klub takmer päťdesiat členov a ich počet postupne narastal. A starol. Problém vysokého veku členov klubu je aktuálny až doteraz, lebo písať literatúru o faktoch si vyžaduje zanietených a skúsených autorov.

Česká a slovenská porota udeľuje Kischovu cenu za najlepšie dielo vydané v uplynulom roku. Spočiatku sa obe poroty stretli v Brne, kde posudzovali návrhy na udelenie cien a napokon ich aj odsúhlasili. Slovenská časť poroty posudzuje zvyčajne okolo šesťdesiat knižných titulov ročne. Časom sa upustilo od spoločného zasadania porôt v Brne i od miesta udeľovania cien v Slavkove. Ceny (dve hlavné a niekoľko „vedľajších“ podľa kvality produkcie) sa odovzdávali aj v Bratislave, Budmericiach či Prahe. V súčasnosti našli organizátori dôstojné miesto na odovzdávanie. Je to v meste Letohrad (rodisko spisovateľa Petra Jilemnického) ležiace v severovýchodných Čechách. Letohradčania premenili každoročné spoluorganizovanie stretnutia autorov literatúry faktu do prívlastku: Letohrad – hlavné mesto českej a slovenskej literatúry faktu. Laureátni hlavnej Ceny E. E. Kischa sa stali viacerí významní slovenskí spisovatelia, ktorí svojou tvorbou prispeli k rozkvetu tohto mimoriadne dynamického žánru literatúry.

Ivan Szabó, spisovateľ, publicista, hodnotiteľ literatúry faktu

Cena vskutku národná

Cena Vojtecha Zamarovského za trvalý prínos do literatúry faktu (celoživotné dielo) má dávnejšie prívlastok národná cena za literatúru faktu a môžu sa ňou pýšiť viacerí spisovatelia zo Slovenska, ale aj z Česka. Začiatkom novembra už po šiestnásty raz udeľovali cenu v Dubnici nad Váhom, kde sa stretli slovenskí a českí spisovatelia literatúry faktu. Prvý raz bola Cena Klubu spisovateľov literatúry faktu udelená Vojtechovi Zamarovskému. Neskôr sa táto cena premenovala na Cenu Vojtecha Zamarovského, s čím významný slovenský spisovateľ súhlasil. Vtedy mu predseda Klubu spisovateľov literatúry faktu Jozef Leikert verejne prisľúbil, že pokiaľ bude ceny organizovať, bude dbať na to, aby sa ničím nespreneverili ľudskému umeleckému poslaniu Vojtecha Zamarovského. Svoj sľub dodržal, každý rok je udeľovanie cien malým literárnym sviatkom. Nielen pre slovenských a českých spisovateľov, ale aj pre obyvateľov miest, kde sa ceny udeľujú.

Doteraz sa ceny slávnostne odovzdali vo viacerých slovenských mestách, v Bratislave, Budmericiach, Pezinku, Banskej Štiavnici, Trenčíne, Bojniciach, Trnave, Liptovskom Mikuláši a napokon v Dubnici nad Váhom vďaka pochopeniu a ústretovosti primátorov miest. V tomto roku predovšetkým zásluhou primátora Dubnice nad Váhom Jozefa Gašparika, ktorý spisovateľom ochotne podal pomocnú ruku. Škoda, že o Fonde na podporu umenia sa to nedá povedať, ten sa zachoval voči Klubu spisovateľov literatúry faktu doslova macošsky a ani jednu z predložených žiadostí na podporu neschválil. Dokonca nepodporil ani medzinárodnú konferenciu Prieniky do českej a slovenskej literatúry po roku 1993, nad ktorou prevzali záštitu slovenský prezident Andrej Kiska a český prezident Miloš Zeman. Predseda Klubu spisovateľov literatúry faktu si v slávnostnom prejave v Dubnici nad Váhom povzdychol, že „nie až tak dávno sa zvyklo hovoriť, že spisovatelia sú svedomím národa. Dnes akoby to neplatilo, spoločnosť sa tvári, že spisovateľov nepotrebuje. Nie celá spoločnosť, ale tí, ktorí sú pri moci a bohatí podnikatelia, proste tí, ktorí ekonomicky hýbu Slovenskom, Európou či svetom. Spisovateľ nie je pre nich zaujímavý, neprodukuje priame materiálne hodnoty, neoplýva peniazmi, mocou, nedajú sa s ním uzatvárať kšefty ani iné obchody. Kto je dnes vôbec zvedavý na jeho názory, uvažovanie či filozofovanie? A kto má čas čítať knihy? Potrebujeme vôbec spisovateľov?“ Zbytočné otázky, veď aký by bol národ bez kníh. „Beda národu, ktorý nečíta,“ varoval už Matej Hrebenda.

Napriek tomu bolo aj tohoročné odovzdávanie cien dôstojným sviatkom písaného slova. A nielen písaného slova, veď Cenu Vojtecha Zamarovského dostal Ján Bábik, dlhoročný redaktor Slovenského rozhlasu, ktorý je autorom približne 250 rozhlasových pásiem prevažne z literatúry a histórie. Druhým laureátom ceny sa stal Marián Krčík, ktorý sa preslávil najmä dielami literatúry faktu z banického prostredia.

Prestížna Cena Vojtecha Zamarovského je najlepším dôkazom toho, že na Slovensku sú ľudia, ktorí si vážia spisovateľov a ich tvorbu. Jej organizátori veria, že ich bude pribúdať rovnako ako kvalitných literárných diel.

Mária Macková, tajomníčka Klubu spisovateľov literatúry faktu

Učítelia radia svojim kolegom

Umenie byť učiteľom / Zuzana Berová – Peter Bero //
 Matematikov žalospev / Paul Lockhart / Preklad Barbora Kamrlová / obe knihy Raabe 2016

Vydavateľstvo Raabe Slovensko prinieslo na trh dve publikácie od učiteľov, ktorí na istý čas opustili katedry, no vrátili sa za ne silnejší a skúsenejší. So svojimi názormi a radami sa rozhodli podeliť.

Žijeme v časoch, kedy sa dynamicky všetko mení, a platí to aj pre školu. Mládež používa informačné technológie tak zručne a v takej miere, že škola stratila v procese vzdelávania svoje dominantné postavenie a čelí novým výzvam. Učítelia začali hlasno pomenúvať predovšetkým finančné problémy v školstve a ich vyriešením podmieňujú ďalšie štrukturálne zmeny v tejto oblasti. Rodičia sa viac zaujímajú o to, čo sa v škole deje – kto a ako ich deti vzdeláva a vychováva. Keďže štát na potreby učiteľov reaguje zväčša pomaly, úsilie o modernejší spôsob výučby zostáva na konkrétnych pracoviskách a zanietých jednotlivcoch.

Humanistický prístup

Medzi nich patria aj Zuzana a Peter Berovci, ktorí priniesli na trh knihu **Umenie byť učiteľom**. Z názvu útlej publikácie možno správne vytušiť jej cieľovú skupinu, ako aj jej ambicióznosť. Text je štruktúrovaný do trinástich kapitol, ktoré zahŕňajú všeobecné rady, vhodné pre začínajúcich pedagógov, ako i pre tých, ktorí potrebujú nové impulzy k svojej náročnej práci. Knihu možno jednoznačne charakterizovať ako motivačnú literatúru, pričom sa usiluje napasovať každodennú pedagogickú prax na akési všeobecné odporúčania. Autori využívajú svoje učiteľské skúsenosti, ako aj skúsenosti tých, ktorí tvoria didaktické materiály, a tiež zručnosti zo súkromnej sféry a podnikateľského prostredia. V jednotlivých kapitolách sa venujú témam ako osobný rozvoj, sebavedomie, sebaakceptácia, spolupráca, reč tela – ale aj prezentačným a organizačným schopnostiam.

Možno oceniť, že kniha zahŕňa témy, s ktorými sa študenti pedagogických odborov v rámci univerzitného štúdia priamo nestretávajú, no majú pritom veľký vplyv na priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu a vytváranie vzťahu medzi žiakom a učiteľom. Čitateľ sa dozvie napríklad názor autorov na to, ako pracovať s hlasom v prípade, že je trieda nedisciplinovaná, autori mu tiež poradia, aké voliť

oblečenie, prečo učiteľ nemá byť pre žiaka kamarátom, alebo vysvetlia, prečo majú žiaci radi zavedené školské zvyky a tradície. Učiteľom pripomínajú, aby dbali o svoj vzhľad, ktorému predovšetkým pánska časť zborovni – máme na mysli jedincov s dlhšou praxou – prikladá stále menšiu pozornosť, čo sa v konečnom dôsledku podpisuje na vnímaní celej inštitúcie. Pani zástupkyňiam zas autorská dvojica pripomína, prečo nemajú pred slávnostným otvorením školského roka zbierať odpadky zo zeme, a ako veľmi je dôležité dodržiavať sľuby a držať sa stanovených pravidiel.

Z celého textu cítiť humanistický prístup k vzdelávaniu a k žiakom. Jednotlivé predmety a učivo autori nevnímajú ako cieľ, ale skôr ako prostriedok k všestrannému rozvoju a podpore ich zručností. Úlohou učiteľa je „dávať podnety, ponúkať možnosti, skrátka vytvárať prostredie, v ktorom môžu žiaci realizovať svoju prirodzenú snahu získavať poznatky, zlepšovať sa“. Prístup, pri ktorom sa z chyby nerobí stigma, ale prostriedok na zlepšenie.

V porovnaní s inou pedagogickou literatúrou možno oceniť živý a uvoľnený štýl, ako aj univerzálnosť rád, no kliše motivačnej literatúry v podobe príbehov zo života Steva Jobsa a Billa Gatesa si autori mohli odpustiť.

Vyhodiť vzorce, cvičenia, poučky

Čo sa vám vybaví, keď si spomeniete na svoje hodiny matematiky? Utrápený učiteľ vysvetľujúci postupy počítania príkladov? Nekonečná zbierka úloh? Príprava na testovanie?

Paul Lockhart vo svojej knihe **Matematikov žalospev** (preklad Barbra Kamrlová) nenecháva kameň na kameni a kritizuje takmer všetko, čo nám s výučbou tohto predmetu asociuje. Publikácia je rozpracovanou verziou pôvodne anonymného textu, ktorý koloval medzi učiteľmi matematiky a rozvíril medzi nimi živú diskusiu. Lockhart ako učiteľ a vedec prešiel všetkými stupňami vzdelávacieho systému, pracoval na najlepší amerických

univerzitách, aby napokon „šiel učiť pubertiakov v obyčajnej škole v New Yorku“.

Vzorce, cvičenia, poučky, odborné termíny – to všetko by z výučby vyhodil. Úplne by zrušil povinné kurikulum a štandardizované testovanie. Vysmieva sa materiálno-technickým pomôckam, a dokonca aj matematike napojenej na praktický život. Učiteľov nabáda, aby ju prestali učiť, a začali ju so svojimi žiakmi robiť. Nemajú stáť v pozícii toho, kto vysvetľuje postupy riešenia úloh, kontroluje a opravuje cvičenia. Učiteľ má byť len akýmsi prostredníkom medzi úlohou a žiakmi: „Dajte svojim žiakom dobrú úlohu, nechajte ich s ňou zápasiť a dovoľte im, aby boli frustrovaní. Sledujte, s čím prídu. Počkajte, kým sa budú topiť v nejakej myšlienke, a potom im dajte nejaké techniky. Ale nie priveľa.“ Žiaci majú mať priestor na objavy, na to, aby tvorili hypotézy, kladli otázky a formulovali vlastné úsudky. Matematika má byť radosťou, umením, „rozhovorom s vlastnou myslou“. Autor nešetří ani samotných učiteľov, keďže si uvedomuje, že jeho odporúčania by ich v praxi stáli veľa námahy a premýšľania, čo je však podľa neho v protiklade s cestou najmenšieho odporu, do ktorej mnohí pedagógovia postupne zapadajú.

Idealizmus za katedrou

Obidve knihy majú potenciál osloviť svoju cieľovú skupinu a poskytnúť jej pre prácu nové podnety. Mnohé rady však predsa len narážajú na tvrdú realitu slovenských škôl. Lockhartov anarchistický prístup môže byť inšpiratívny v prípade niektorých parciálnych tém, no pri dnešných výkonových štandardoch a permanentnom testovaní sa nedá dosť dobre použiť. Akokoľvek vzletné motivácie Berovcov by bolo potrebné doplniť systémovými zmenami, ktoré by pedagógom umožnili kariérny rast, a tiež dostatočné ohodnotenie tých naozaj kvalitných. Mám dojem, že v školstve nás všetkých čaká ešte veľa práce.

Ivan Stodola, stredoškolský učiteľ dejepisu

Foto Peter Procházka

Dušan Mitana alebo Nachádzanie strácajúceho sa autora

Dušan Mitana, u ktorého sme zvyknutí na paradoxy a metamorfózy, nám v týchto dňoch predvádza ďalší eskamotérsky kúsok: dožíva sa svojich sedemdesiatin. Autor, ktorý je miláčikom mladých, ktorý preplával cez všetky generácie a ktorý je permanentným enfant terriblom slovenskej kultúry, sa prevetlil do kmeťovského veku? Neuveriteľné. Alebo - mitanovské.

Ozaj: naozajstného génia spoznáme aj podľa toho, že jeho meno sa mení na prídavné meno. Prídavné meno akostné, pretože vyjadruje kvalitu dotyčného. Borgesovský, escherovský, kafkovský... Tieto mená nespomínam náhodou, sú súradnicami priestoru, v ktorom sa Dušan Mitana orientuje a ktorý ho prijal za svojho. Je to svet pre čitateľa zaujímavý, až fascinujúci, pretože v ňom oslovuje archetypálny smäd po príbehu, tajomstve, túžbe vkročiť do labyrintov

existencie, poraziť svojho Minotaura a vydať správu o tomto zápase. Mohol by som teraz vyratúvať Mitanove diela, ktoré sú mnohým dôverne známe, mohol by som osláviť geniálneho rozprávača, ktorý skĺbil polyfónnosť témy so strohosťou výrazu, ktorý vždy šiel na kosť a na doraz, ktorý bol postmoderný dávno pred tým, než sa toto slovo dostalo do módy a ktorý sa stal tradicionalistom a moralizátorom, keď sa ukázali úskalia sveta bez brehov...

Ja však vnímam najmä život Dušana Mitana, ktorý som mal to šťastie sledovať pomerne zblízka, ako umelecké dielo, ako permanentnú výpoveď trvajúcu najmä na poctivosti a autentickejši, ako nepretržitý text skutkov a postojov, ktoré odolávajú módam, tlakom, cenzúram, poctám i korumpovaniu zo strany Systému. Žiť takýmto rýdzim životom je heroický výkon. Je to život, v ktorom si chce umelec zachovať svoju tvár i svoj tvar. Podávať „nočné správy“ o „psích dňoch“ človeka i spoločnos-

ti, a pritom si zachovať vnútornú vitalitu a energiu, diagnostikovať našu realitu a ukazovať falše v našom malom „slovenskom pokeri“ na pozadí obdivuhodnej znalosti európskej či západnej tradície, s vitálnymi orientálnymi či ruskými inšpiráciami, vyžaduje naozajstnú integritu. Dušan Mitana by sa mohol stať jednotkou vnútornej celistvosti. Pravda, žiť v takejto reholi, absolútnej oddanosti literatúre, príbehu a textu, znamená nielen žiť na hrane, ale do tejto hry, ktorá sa nikdy nekončí, zahrnúť aj svojich najbližších, neustále podrobovať svoje psychické zdravie otrasom a skúškam, v ktorých toľkí umelci podľahli.

Želáme teda nášmu Dušanovi, aby *Hľadanie strateného autora* ostalo iba ako názov skvelej knihy, aby sme sa s ním neustále stretali, aby pat a agónia ostali iba slovnou hračkou jeho sviežej novely.

Daniel Hevier

jubilanti

od 16. novembra do 15. decembra

- 16. 11. 1932 - **Osvald ZAHRADNÍK**, dramatik
- 17. 11. 1954 - **Alžbeta VEREŠEJOVÁ**, spisovateľka pre deti
- 17. 11. 1976 - **Vita JAMBOROVÁ**, prozaička
- 19. 11. 1930 - **Valér PEŤKO**, literárny vedec a kritik
- 19. 11. 1932 - **Ján ŠTEPITA**, scenárista, dramatik
- 19. 11. 1937 - **Milan KENDA**, autor populárno-náučnej literatúry, prozaik, autor kníh pre deti a mládež
- 19. 11. 1941 - **Alla MAŠKOVÁ**, literárna vedkyňa, slovakistka, prekladateľka
- 21. 11. 1944 - **Eva TUČNÁ**, teoretička a kritička literatúry pre deti
- 22. 11. 1930 - **Jozef NOVÁK**, historik, autor literatúry faktu
- 23. 11. 1955 - **Zuzana KUGLEROVÁ**, poetka, prozaička, autorka pre deti a mládež
- 23. 11. 1975 - **Márió POLÓNYI**, prozaik
- 24. 11. 1933 - **Pavel TAUSSIG**, prozaik, publicista
- 24. 11. 1974 - **Jana BEŇOVÁ**, prozaička, poetka
- 25. 11. 1926 - **Jozef BŽOCH**, literárny kritik, esejista, prekladateľ
- 25. 11. 1949 - **Božena TRILECOVÁ**, poetka, autorka kníh pre deti a mládež
- 25. 11. 1961 - **Imrich FUHL**, básnik, prekladateľ
- 25. 11. 1972 - **Maroš KRAJŇAK**, prozaik
- 26. 11. 1967 - **Vladimír PUCHALA**, básnik
- 27. 11. 1950 - **Zuzana HURTAJOVÁ**, literárna vedkyňa a kritička
- 30. 11. 1952 - **Dušan VALÚCH**, básnik, textár
- 30. 11. 1953 - **Margita IVANIČKOVÁ**, poetka, publicistka

- 1. 12. 1931 - **Miroslav KUSÝ**, esejista, publicista
- 1. 12. 1941 - **Marianna GRZNÁROVÁ**, poetka, spisovateľka pre deti a mládež
- 3. 12. 1974 - **Michal HABAJ**, básnik, literárny vedec
- 5. 12. 1952 - **Tibor KOČÍK**, básnik, publicista, editor
- 6. 12. 1944 - **Eva SIEGLOVÁ**, prozaička, publicistka, redaktorka
- 6. 12. 1955 - **Daniel HEVIER**, básnik, autor literatúry pre deti a mládež, prozaik, prekladateľ
- 6. 12. 1967 - **Peter ĎURKOVSKÝ**, básnik
- 6. 12. 1972 - **Monika KUŠNIEROVÁ**, poetka
- 7. 12. 1975 - **Mária FERENČUHOVÁ**, poetka, publicistka, prekladateľka
- 8. 12. 1914 - **Imrich KRUŽLIAK**, básnik, esejista, prekladateľ
- 9. 12. 1946 - **Dušan MITANA**, prozaik, básnik, esejista
- 9. 12. 1947 - **Ján ZAMBOR**, básnik, prekladateľ, literárny vedec
- 9. 12. 1957 - **Roman BRAT**, autor literatúry pre deti a mládež, prozaik, prekladateľ, publicista
- 9. 12. 1959 - **Jela MLČOCHOVÁ**, prozaička, spisovateľka pre deti a mládež, prekladateľka
- 10. 12. 1989 - **Matej RUDINSKÝ**, prozaik
- 11. 12. 1975 - **Ivan MUCHA**, básnik
- 12. 12. 1943 - **Juraj ŠEBO**, prozaik, autor literatúry faktu
- 12. 12. 1966 - **Peter MILČÁK**, básnik
- 13. 12. 1974 - **Eva Ava ŠRANKOVÁ**, prozaička
- 15. 12. 1931 - **Ladislav ŠVIHRAN**, prozaik, autor literatúry faktu
- 15. 12. 1950 - **Mariana KOMOROVÁ**, autorka pre mládež, prozaička

Homo sapiens stále (viac) ohrozený

Imunita / Mária Ferenčuhová / Skalná ruža 2016

Básnická zbierka *Imunita* potvrdzuje stabilnú pozíciu Márie Ferenčuhovej v kontexte slovenskej poézie a v rámci autorkinej poetiky prináša ďalší krok jej organického vývinu – to je pre mňa na Ferenčuhovej azda najsympatickejšie, svojimi básňami neustále dráždi neuralgické body dnešného človeka, otvárajúc a živiac tak vždy nové a nové ideové diskurzy. Ide o mnohotvárnu, vo všetkých podobách silnú poéziu, ktorá robí z jej autorky postavu v kontexte aktuálnej básnickej tvorby neprehliadnuteľnú.

Vidiac na jednej fotografii (z krstu debutu Tallovej *Antimity*) Máriu Ferenčuhovú, Michala Habaja a Michala Talla, zdá sa mi, že sú medzi ich najaktuálnejšími zbierkami – *Imunita*, *Caput Mortuum*, *Antimita* – povšimnutiahodné podobnosti, skúsme si ich teda aspoň čiastočne priblížiť.

Mortalita, Antimita, Imunita

Habaj v zatiaľ poslednej – a Tallo v zatiaľ jedinej zbierke – sa pohybuje v kyberpriestore, alebo, takpovediac, na otvorených, verejne dostupných priestranstvách civil(izova/izač)ného prostredia. Tieto chronotopy v aktuálnej zbierke Ferenčuhovej nepredstavujú významný tematicko-motivický okruh – aj oproti predchádzajúcej zbierke *Ohrozený druh* je zreteľné značné zvnútornenie. Práve stiahnutie sa do seba, sledovanie vnútorných procesov a ich vonkajších manifestácií (možno v čomsi podobný postup, aký si zvolil už literárny expresionizmus, u nás dobre reprezentovaný *Výkrikmi bez ozveny* Mila Urbana), teda – medicínskou terminológiou – sledovanie chorôb a ich symptómov je to, čo zbierky Habaja, Talla a Ferenčuhovej spája. Toto obrátenie pozornosti na človeka, jeho skúmanie pod zväčšovacím sklíčkom mikroskopu, tvorí najväčšiu devízu „najmladších“ básní spomínaných autorov – a v spoločnom synergickom efekte vytvára obraz „človeka XXI. storočia“ (parafrázujúc jeden z variantov básne Ivana Kraska *Ja*) v spoločnosti XXI. storočia. Obraz, ktorý sa jazykom poézie snažili zapísať naši básnici od Hviezdoslava a Kraska cez Novomeského a Válka až k Strážayovi.

Kto si, človek?

U Habaja je to obraz až apokalyptický, fasáda hodnôt, ktoré priniesol tradičný európsky humanizmus, sa pomaly v jeho básňach začína odlupovať a ukazuje sa „terra incognita“ – zatiaľ neprebádaná a možno v konečnom dôsledku aj nepredvídateľná tvár posthumanizmu. Ťažisko Tallovoho debutu spočíva v sledovaní obdobného procesu – ostatne, celá spoločnosť sa tu dá na základe istej miery zjednodušenia brať ako uzavretá laboratórna sústava, v ktorej prebieha rozsiahly pokus –, ibaže jeho subjekt nie je, na rozdiel od Habajovho, človek, ktorý by sa postupne, neodvratne prichádzajúcej zmene chcel aktívne postaviť – skôr sa siahne do svojej ulity a snaží sa z toho vyjsť čo najmenej poznačený.

Vo Ferenčuhovej *Imunita* sa objavuje na ploche celej zbierky viac ako jeden subjekt, konceptuálne teda zbierka môže pripomínať *Menoslov* Alty Vášovej – snaží sa zachytiť túto premenu, ktorou jednotlivec prechádza vnútorne a aj vo vzťahu k spoločnosti, cez rôzne možnosti jej manifestácie. Básne *Imunity* teda nevnímam iba ako texty o chorobách – pretože tie všetky tu okrem biologického disponujú aj alegorickým rozmerom – a po

abstrakcii je očividné, že sa v textoch hovorí principiálne o postupnej degradácii a rozklade jednotlivca. To, že Ferenčuhovej tvorivá metóda v *Imunita* spočíva de facto v jednoduchom prenose reality do tela básne, teda fakt, že všetko to, o čom autorka píše, sa reálne deje, už len podčiarkuje a umocňuje desivo pôsobiacu všadeprítomnosť a vždyprítomnosť ohrozenia, ktorému človek v dnešnej dobe musí – či už aktívne, alebo pasívne – čeliť.

S vedomím či nevedomím tradície

Spomínal som líniu básnikov, ktorým išlo o zachytenie podstaty človeka v tej-ktorej dobe (nebol to, samozrejme, výpočet vyčerpávajúci), čo je cieľ ušľachtily, pretože tu ide naprieč storočiami o neustálu a vytrvalú snahu priblížiť sa k odpovedi, ktorá sa azda nikdy celá nevyjaví, ide tu o opätovné kladenie si otázky, ktorá nikdy nebude vo svojej úplnosti zodpovedaná, o dosahovanie nedosiahnuteľného. A keďže tu „ide o to isté“, ako mnohým iným, *Imunita* vstupuje do siete vzťahov, do kakofónie hlasov už vysloveného, do spleti myšlienok už na papieri otlačených, a to – parafrázujúc T. S. Eliota – s vedomím či nevedomím tradície.

Takto sa v zbierke ohlasujú mnohí – napríklad v básni *G. S. (79)* sa ozýva idea biologického determinizmu a krutosti boha, ako o nej hovorí Gejza Vámoš v románe *Atómy boha* alebo v jeho známej dizertačnej práci *Princíp krutosti*; text *Slapové javy* svojim úvodom – „Jednoducho vyšli z lesa. / Celé stádo pomaly / vykročilo k mestu“ – zasa pripomína báseň *Les postupuje* zo zbierky Kataríny Kucbelovej *Vie, čo urobí*, koncept časti *Imunity Predpoveď na zajtra* zasa vzdialene korešponduje s makrokompozíciou predchádzajúcej zbierky Kucbelovej *Malé veľké mesto*; časť Ferenčuhovej zbierky, nazvaná *Fragments*, v mojej mysli evokuje poetické útržky Strážayovho *Zápisníka a Poznámok*, verše z *Imunity* – „Po pohrebe som nevedela / ako ďalej. Presta-hovali ň / bez vecí. Všetky zostali / v skrinách. Ešte dýchajú“ – básnikov text *Palina* z rovnomennej zbierky; v samotnom závere prvej časti *Fragments* zasa zaznieva echo k novele Pavla Vilikovského *Letný sneh* – „Nakloníš hlavu. / Tvoj úsmev ako zábradlie / alebo práve vznikajúca lavína“ (s. 76).

Imunita Márie Ferenčuhovej vstupuje do siete vzťahov, ktorá tvorí to najlepšie z už napísaného, ako rovnocenný partner, dá sa však čítať aj akoby „v nevedomí tradície“ – teda úplne autonómne. Zbierka popisuje čosi, čo je pre človeka v súčasnom spoločenskom kontexte symptomatické, no implicitne hovorí aj to, že liečením príznakov nevylicíme chorobu samotnú a aj to, že niektoré choroby sú jednoducho nevyliciteľné – nezastaviteľne kruté evolučné mechanizmy.

Matúš Mikšík

Foto Jaro Rídzon

Sme spirituálni **posthumanisti**

Mária Ferenčuhová (1975) vydala básnické zbierky *Skryté titulky* (2003), *Princíp neistoty* (2008), *Ohrozený druh* (2012) a *Imunita* (Skalná ruža 2016). Prednáša na VŠMU v Bratislave a je porotkyňou literárnej súťaže Medziriadky. **Michal Tallo** (1993) debutoval v roku 2016 zbierkou básní *Antimita* (Drewo a srd). Je interným doktorandom na VŠMU a organizátorom literárnej súťaže Medziriadky. Podobnosť medzi nimi je čisto náhodná.

Michal: V októbri tohto roku ti vyšla nová, v poradí štvrtá básnická zbierka s názvom *Imunita*. Na jej prebale nájdeme slová Lubice Schmarcovej, ktorá tvoje verše označuje za „nevšedne nelútostné vo výraze“. Dovolím si s napísaným hneď takto na úvod nesúhlasiť, keďže viem, že máš podobný názor. Prvá otázka by teda mohla znieť: prečo sa domnievaš, že sú tvoje básne - nielen v *Imunite* - (aj) odbornou verejnosťou čítané práve takto? Sám mám niekoľko teórií, no zaujíma ma, ako to vnímaš ty.

Mária: Asi sme stále precitlivení na miešanie jazykových registrov. Keď sa potom v poézii objaví presné pomenovania istých vecí, ktoré patria napríklad do medicíny alebo do fyziológie, môže to spôsobiť čitateľom šok. Toto mala zrejme na mysli aj Lubica Schmarcová, keď hovorila o nelútostnosti vo výraze. Jednoducho nezaváham pred použitím určitých slov a nekompromisne ich do básne vložím. Keď však kritika vrší adjektíva

ako „neúprosná“ (diagnostika), „nelútostné“ či „zdrvujúce“ (verše), môže vzniknúť dojem, že som ako autorka nelútostná ja. Tento dojem je mylný. Aké teórie máš ty?

Michal: Uvediem iba tú, ktorá sa mi zdá najpravdepodobnejšia. Môže vyplývať z kontextu alebo skupiny autorov, medzi ktorých ťa kritika dlhodobo a najčastejšie zaraďuje - teda anestetick gen(d)eration či čiastočne textovú generáciu. Písanie týchto autoriek a autorov býva (hoci podľa mňa často mylne) považované za odemotizované; na každú novú knihu sa potom nahliada práve touto optikou. Z toho následne vyplynie aj tá nelútostnosť.

Mária: Od potlačenia emócií k nelútostnosti je síce ďaleko, ale možno sa nemýliš. Ty zase volíš skôr nepriame, takmer abstraktné pomenovania a používaš jazyk a svet informačných technológií ako metaforu, aby si mohol vypovedať o ľúbostných vzťahoch. Aký máš vzťah ku konkrétnosti

v poézii? Mám totiž dojem, že v debutoch sa autori častejšie skrývajú, maskujú, prípadne používajú reč ako závoj. Sama s tým mám skúsenosť - takto vznikli moje *Skryté titulky*.

Michal: Možno sa to naozaj týka prvých kníh. Povedané totiž môže platiť o mojom debute - aj to v plnej miere len o jeho tretej časti - nie však o básnách, ktoré píšem teraz, a ktoré by jedného dňa mohli tvoriť základ druhej knihy. Tie sú, naopak, miestami konkrétne natoľko, že si nie som istý, či sa ich vôbec odvážim niekedy publikovať. Nemám však pocit, že by v *Antimite* išlo o akési skrývanie - reč a miera abstrakcie, ktorú som v knihe zvolil, jednoducho najlepšie korešpondovala s mojim vtedajším rozpoložením a spôsobom, akým som potreboval o istých veciach vypovedať.

Mária: V tvojej poézii je však čosi, čo nemaskuješ ani náhodou, no zároveň to nie je nijako zvlášť významnené: je to motív vzťahov mužov k mužom. V slovenskej poézii takéto písanie

nená veľkú tradíciu, ak odhliadneme od poézie Dereka Rebra, na ktorú formálne ani poeticky nenadväzuješ.

Michal: Som rád, že si použila slovo *motív* – naozaj nemám potrebu homosexuálne vzťahy v písaní z významňovať, respektíve posúvať do roviny témy, zároveň však ani nemám prečo maskovať, že píšem práve o nich. Témou pre mňa preto nie je ich samotná podstata, ale konkrétne problémy, aké by mohli vyplývať prakticky z akéhokoľvek vzťahu.

Vráťme sa však predsa ešte na chvíľu k otázke konkrétnejosti. Je zaujímavé sledovať, ako u teba s každou ďalšou knihou narastá jej miera. Vyústením je *Imunita*, tvoja – dovoľm si povedať – najbyťostnejšia a najtelesnejšia kniha. Kde u teba nastal tento zlom? Kedy sa zo sledovania a zachytávania možno až prchavých detailov, vnemov a pocitov, typického pre predchádzajúce tri zbierky, stalo zaznamenávanie fyzických stavov a dejov, ktoré patria medzi tie najneprijemnejšie? Ak je totiž moja *Antimita* výrazne abstraktnou, tvoja *Imunita* je, naopak, až výnimočne fyzickou knihou.

Mária: Mapovanie fyzických stavov sa objavuje už v poslednej časti *Princípu neistoty*. A je aj v *Ohrozenom druhu*. Často sa týka pôrodu či materstva, týchto v umení často idealizovaných a prikrášľovaných stavov či etáp v živote ženy. Materstvo, rovnako ako choroba, ale aj starnutie, sú pre mňa primárne fyzickými skúsenosťami, ktoré, samozrejme, precitujem a reflektujem. Všetky tri sú veľmi silno ukotvené v konkrétnejosti. Zatiaľ čo úzkosť, hypochondria, ale aj tušenie rôznych súvislostí, podľa mňa spadajú skôr do sveta abstrakcie. Vulgárne povedané – ja som pacientka, ty si hypochonder. Ako vnímaš abstraktné a konkrétne, keď sú nasvietené takto?

Michal: V prípade takéhoto špecifického delenia neprekračujem hranice sveta abstrakcie takmer nikdy. Tu sa však rozprávame skôr v rovine témy – potom som naozaj „iba“ hypochonder, a veci, o ktorých píšem, napriek ich naliehavosti zvyčajne nemožno – takpovediac – nahmatať. Inak by to však bolo, ak by sme sa rozprávali o motívoch.

Kritika tvojim básňam neraz prisudzuje akési „oko kamery“, teda metódu pozorovania, typickú pre filmárov. Pôsobíš ako teoretická dokumentárneho filmu. Najmä v prípade *Imunity* ma zaujíma, nakoľko pre teba vie byť takáto dokumentaristická observácia ešte prínosom a nakoľko výzvou; čitateľ by vzhľadom na tému knihy mohol očakávať, že pôjdeš najmä po pocitoch jednotlivých „pacientov“. Nehovorím, že sa tomu vyhýbaš, napriek tomu sa však nevzdávaš ani vonkajšieho pozorovania, hoci samotné procesy prebiehajú najčastejšie vo vnútri. Čím je to pre teba zaujímavé?

Mária: V prvom rade je pre mňa výzvou samotná otázka metódy. Odpoveďou je zase môj dosť

ambivalentný vzťah ku konceptuálnej poézii. Vžívanie sa do „pacientov“, resp. mŕtvych skvelo zvládol už pred sto rokmi Edgar Lee Masters v *Spoonriverskej antológii*, prečo by som to robila ja v roku 2016? Zároveň je emocionálne prežívanie pacientov témou, ktorá by mala byť výzvou pre súčasnú technicistnú medicínu. Preto som ho nemohla vynechať. Rovnako ma však zaujíma aj konceptuálnejšia práca s textom či s rôznymi diskurzmi. Koncept sám mi ale zvyčajne nestačí, ako čitateľka konceptuálnu poéziu zväčša veľmi rýchlo prekuknem a až na výnimky (Nóra Ružičková v *Prácach & Intimite*) prestávajú byť pre mňa zaujímavé. Ako autorka preto potrebujem koncept doplniť alebo naplniť viacerými rovinami zmyslu a sytiť emocionálnosťou, s ktorou sa nevyhlučuje, naopak, tento vzťah do poézie prináša produktívne napätie. Myslím, že čitatelia to vnímajú vo všeobecnosti podobne. Z prvých reakcií na knihu viem, že napríklad báseň *Zoznamy* pri čítaní kladie veľký odpor. V homeopatickom cykle *Obrazy liekov* pristupujem a práve tie sú, napriek ich netypickosti, prijímané lepšie. Ty tiež kombinuješ konceptuálne písanie s lyrickým. Čo si myslíš o (súčasnnej slovenskej) konceptuálnej poézii?

Michal: Ak odhliadneme od obsahu zátvorky v tvojej otázke, povedal by som, že ku konceptuálnej poézii, respektíve konceptuálnemu umeniu ako takému, mám dlhodobý pozitívny vzťah. Pokiaľ však ide o súčasnú slovenskú konceptuálnu poéziu, viem sa podpísať pod to, čo hovoríš – súhlasím aj s uvedenou výnimkou. Nevie sa zbaviť pocitu, že to, čo sa tu momentálne prezentuje ako konceptuálna poézia, iba málokedy dokáže prekročiť rovinu vtípu. Nehovorím, že poézia nemôže – že by nemala – byť vtípná, naopak, v prvom rade však vôbec musí ísť o poéziu, aby sme sa mohli rozprávať o jej ďalších vlastnostiach. Takzvaná súčasná slovenská konceptuálna poézia bohužiaľ vo veľkej väčšine prípadov iba kopíruje postupy, aké poznáme zo svetovej literatúry už dlhé desaťročia, bez toho, aby ich akokoľvek inovovala či zaujímavo napĺňala. Preberanie istých postupov konceptuálneho písania je pre mňa osobne potom síce zaujímavou metódou, neprikladám mu však až taký veľký význam – opäť je to len o voľbe vhodnej formy pre obsah, o ktorom potrebujem niečo vypovedať.

Prejdime však, ako správni nekonceptualisti, od metód a foriem k o čosi spirituálnejším témam – napríklad k už spomínanej potrebe vypovedania. Nedávno si v istom rozhovore spomenula, že tvoja poézia vzniká z nevyhnutnosti. Neostáva mi nič iné, než sa s tvojím výrokem opäť stotožniť. Kedy si v procese písania *Imunity* zistila, že nevyhnutné nie sú iba jednotlivé básne či básnické cykly, ale celá – treba povedať, že čitateľsky náročná a vzhľadom na tému neraz až neprijemná – kniha?

Mária: Ale tá nevyhnutnosť sa týka len písania, nie existencie knihy. Možno to bude znieť trochu kruto, ale myslím, že žiadna kniha nie je pre čitateľov nevyhnutná. Ani moja, ani tvoja. To neznamená, že by sa nejaká kniha nemohla stať dôležitou. A veľmi dúfam, že sa aspoň pre niekoho naše knihy dôležitými stanú. Na druhej strane nemôžeme zastierať, že naše nekonceptuálne písanie je v prvom rade autoterapiou – riešime si ním vlastné, niekedy vážnejšie, inokedy maličerné problémy. Veď povedz, kedy píšeš, prezrad – aby som zopakovala otázku, ktorú často kladú novinári či moderátori literárnych diskusií – „ako k tebe prichádza poézia“?

Michal: Tým prezradím všetko, ale dobre, budme otvorení (veď prečo sa báť páťosu): píšem zásadne iba vtedy, keď už vyčerpám všetky ostatné možnosti, ako zachrániť samého seba pred zničením. Vo chvíľach najväčšej núdze. Myslím, že je dobre, že je *Antimita* taká tenká kniha – na to, že vznikala dva roky, tých kríz teda asi predsa nebolo až tak veľa. Najmä v porovnaní so stále trvajúcim obdobím približne od augusta tohto roku, odkedy v snahe o záchranu píšem ako na bežiacom páse. Za tých niekoľko týždňov vzniklo viac básní než za celý posledný rok dokopy. Toto priznanie ma však privádza k myšlienke na istý spoločný znak nášho písania. Tým je príklon k racionálnej odosobnenosti. Možno sa tým trochu vraciame k tvojim v úvode spomínaným neľútostným veršom, mierim však inam. Je pre teba odosobnenosť obranným mechanizmom? Koho bráni – a pred čím?

Mária: Samozrejme, racionálna odosobnenosť je obranný mechanizmus, vďaka ktorému dokážeme čeliť svetu. Písanie je nielen nutnosť, je to aj forma zariekania alebo vyzývania. Umožňuje písateľovi subjektu sublimovať často banálne strachy a trápenia do čohosi „vznešenejšieho“. Zároveň mu umožňuje transcendovať. Z tohto hľadiska je písanie naozaj doslova spirituálnou činnosťou. Na diskusií v Ostrave, v rámci tohtoročného Mesiaca autorského čítania mi ktosi z publika povedal: „Na to, koľko je vo vašej poézii utrpenia, je tam len veľmi málo duchovna.“ Aké nedorozumenie! Celá moja poézia je duchovná! Akurát transcendentno v nej nosí masku racionálnej odosobnenosti, aby si ho niekto nepomýlil s inštitucionalizovanou religiozitou.

Moja neľútostnosť vo výraze je tak vlastne príznakom posthumanistickej spirituality. Záver tvojej knihy má podobný charakter: je to posthumanistická ľúbostná lyrika na konci sveta. Subjektmi nášho písania sú smutní posthumanoidi, ktorými sme my sami. Alebo čoskoro budeme. A aby sme sa z toho nezbláznili, píšeme.

Zhovárali sa Mária Ferenčuhová a Michal Tallo

Obojok ako ozdoba, náhrdelník ako škrtidlo?

Náhrdelník / Obojok / Jana Bodnárová / TRIO Publishing 2016

Prozaička, poetka, dramaticka, výtvarníčka Jana Bodnárová v najnovšej próze s názvom **Náhrdelník / Obojok** potvrdzuje svoje doterajšie východiská i autorský rukopis. V slovenskej próze sa celkom neprehliadnuteľne vyníma svojráznym videním sveta, „poetikou vizualizácie“, čo zjavne súvisí s jej výrazným presahom do výtvarného umenia, presnejšie do videoperformancií s veľmi špecifickým výtvarným videním i tematickým zameraním. Multižánrovosť a multimeleckosť autorky sa aj v tejto próze prejavuje celkom zreteľne.

Janu Bodnárovú fascinuje starý zašlý svet, jeho odkrývanie a spomínanie naň. V próze **Náhrdelník/Obojok** pôsobí minulosť v spomienkovej podobe mierne rozostrene, po vizuálnej stránke takmer vždy idealizovane, i keď vytvára kulisy pre tragické, ťaživé udalosti, ktoré sa takmer nedali prežiť, ako to napokon dokazuje osud viacerých postáv knihy. Autorka skladá príbeh

viacerých postáv z rôznych fragmentov a samotný príbeh je schválne úlomkovitý, nedopovedaný, načatý, nedokončený, no s potenciálom, ktorý môže čitateľka či čitateľ ďalej rozvíjať a domýšľať. Autorka priznáva fragmentárnosť, dokonca ju zdôrazňuje ako pracovnú metódu i spôsob videnia, ako princíp uchovávanía spomienok i skladania príbehu či skôr príbehov. K fragmentárnosti patrí aj nelineárnosť rozprávania. Útržky a úločky vytvárajú mozaiku, ktorá je ako výtvarný i rozprávačský princíp pre Bodnárovú tiež typická a tak, ako v minulosti, aj v tejto próze skvele využitá.

Zo spomienok, zážitkov, pozorovaní, vnútorných monológov autorka komponuje svet – ten dnešný, v ktorom všeličo a všelikto chýba, i ten zašlý, z ktorého sa vynárajú ľudia, čo odišli a ich často tragické príbehy pokrútené neúprosným a najmä nemilosrdným ozubeným a zhrdzaveným kolesom dejín.

Starý dom so zanedbanou záhradou treba predať, vonku zúri nefalšovaný kapitalizmus na slovenský spôsob. Majiteľka a dedička Sára sa vyrovnáva s minulosťou, ktorá prešla domom i celým mestečkom. Spomína na to, čo sa už nikdy nevráti. Rodiny zostali visieť vo vzduchoprázdne, z celého rozvetveného malomestského hemženia zostala len ona a jej takmer o generáciu staršia

priateľka Iboja. Ich osudy i rodinné histórie, i keď rozdielne, sú poprepletané životom v malom meste a navyše ich spája osud Sárinho otca maliara i osudy ďalších ľudí, ktoré ovplyvnila druhá svetová vojna, holokaust, 50. roky. Autorka skladá príbehy z úlomkovitých obrazov, ktoré v sebe nesú secesnú vizualitu. Postavy a ich životy sa vynárajú ako zo sna, z ľahkej spomienky, zastretej kolorovanou hmlou, sú zaliate milosrdným svetlom pohľadu dieťaťa alebo niekoho, kto prežil v tom období čosi pekné, navždy stratené. Idealizácia detskej spomienky sa však prejavuje len pri opise atmosféry. Za bohato vrstveným výtvarným videním sa odkrývajú ťaživé deje z minulosti, vzniká napätie medzi spomienkou na dobu a samotnou dobou, v ktorej sa lámali životy ľudí, čo ju neuniesli a neraz aj dobrovoľne vystúpili z nezmyselne sa rútiaceho vlaku. V samom strede, v akomsi pomyselnom súkolí prózy, zaznie puknutá struna: dieťaťom videná, dospelými utajená, neohlásená, nevyšetrená vražda.

Minulosť ako spomienka na pestrý farebný svet, ktorý bol zároveň plný tragédií, kontrastuje s nie veľmi znesiteľnou prítomnosťou, tá je ťažko stráviteľná, pichá. Minulosť sa vytráca, životy budú plynúť ďalej alebo v nej zostanú zaseknuté. Do istej miery určite.

Jana Juráňová

Kde leží Krajina, kde sa nič nikoho netýka?

Útek / Marek Vadas / OZ BRAK 2016

Spisovateľ Marek Vadas sa vo svojej v poradí druhej detskej knihe venuje veľmi aktuálnemu a naliehavému problému utečencov. Téma, ktorá traumatizuje a rozdeľuje európsku i našu spoločnosť, a bolo len otázkou

času, kedy sa z priestoru literatúry pre dospelých dostane aj do literatúry pre deti a mládež. Prirodzene, v rámci svetovej literárnej produkcie rezonuje táto problematika už dlhší čas, no v slovenskej detskej literatúre prvý takýto počín predstavuje práve Vadasova kniha **Útek**.

Ústredným motívom celej knihy, ako napovedá už samotný názov, je útek. Chlapec, hlavná postava príbehu, je v prvej kapitole konfrontovaný s nebezpečenstvom transformovaným do podoby psa. Nedokáže mu uniknúť, nevie totiž „behať“. Preto sa to – podľa rady svojho otca, ktorý tvrdí, že každé dieťa musí vedieť utekať – začína učiť. Najprv beží pomaly, na krátke vzdialenosti, no postupne sa jeho výkon zlepšuje. Beh spočiatku pôsobí len ako zábava, je súčasťou detskej hry, vzápätí sa však stáva chlapcovým životným údelom. Po tom, ako v dedine vypukne choroba pažravosti, sa chlapec s otcom vydajú na útek, a pri ňom prechádzajú množstvom zvláštnych krajín.

Jednotlivé krajiny vo Vadasovej knihe predstavujú alegórie na súčasnú sociálnu, spoločenskú či politickú situáciu. Chorobná pažravosť pripomína dravý kapitalizmus, ktorý často funguje na úkor tých najchudobnejších a spôsobuje migračné pohyby v krajinách tretieho sveta. Dedina rybárov, kde nik nerozpráva, je zas symbolom dnešnej nekomunikatívnej spoločnosti. Mestečko s obyvateľmi, ktoré má množstvo rúk, predstavuje hrabivosť a lakomstvo. Okrem Mesta tanca, ktoré je však zničené príchodom vojakov, sú všetky lokality v príbehu vykreslené ako nepriateľské voči utekajúcemu chlapcovi, a teda i voči utečencom všeobecne.

Niektoré priestory, ktoré chlapec navštívi, výrazne pripomínajú či reprezentujú postoje Európanov k migrantom. Napríklad v Meste výhovoriek ľudia nie sú ochotní prichádzajúcim a utekajúcim pomôcť. Sú vyhýbaví a skrývajú sa za rôzne zákazy a príkazy. Toto mesto možno zároveň vnímať aj ako metaforu xenofóbie: „Každý mal strach pred cudzími ľuďmi aj susedmi a aj pred samým sebou. Vyhováral sa, že vec nevybaví

preto a preto, alebo že nie je možné pre hento a tamto“ (s. 22). Strach a nevráživosť sa objavujú aj v Meste plnom nepriateľov. Jeho obyvatelia sú ozbrojení, domy majú pozamykané brány a všetci očakávajú príchod akéhosi nedefinovaného protivníka. Paranoja, ktorá v meste vládne, je na jednej strane orientovaná proti cudzincom, hoci sa tu žiadni nevyskytujú, no zároveň ochromuje aj samotných obyvateľov mesta. Chlapca ako špióna uvrhnú do väzenia a paradoxom je, že tam sa k nemu, na rozdiel od ľudí, priateľsky správajú potkany. Tie mu dokonca pomôžu uniknúť a chlapec tak môže bežať ďalej.

Krajina, kde sa nikoho nič netýka je zas symbolom totálneho egoizmu. Ľudia nikoho nepočúvajú – nemajú dokonca ani uši – a starajú sa len o seba a svoje záležitosti. Problémy iných ich nezaujímajú. Kráľovstvo veľkej pečiatky zasa predstavuje prebujnenú, administratívu, ktorá panuje v Európe. Obyvatelia veľkomesta majú namiesto hláv okrúhle pečiatky a riadia sa len potvrdeniami, overenými kópiami, dobrozdaniaми, pozvaniami a inými byrokratickými opatreniami. Hoci by teoreticky mohli utekajúcemu chlapcovi pomôcť, majú zviazané ruky, pretože nemá „papier“, na ktorý by mu mohli dať pečiatku.

Príbeh chlapca vrcholí jeho príchodom do utečeneckého tábora. Chlapec je sám, pretože sa mu po ceste stratil otec a teraz nevie, čo má robiť – či počkať otca v tábore alebo vybrať sa ho hľadať. Tábor symbolizuje miesto absolútnej rezignácie a beznádeje: „Tolko ľudí som pokope nikdy nevidel. Boli z rôznych kútov krajiny a všetci mali za sebou podobnú cestu ako ja. Žili vo veľkých stanoch usporiadaných do nekonečných ulíc. Ich úlohou a jedinou prácou bolo čakať. Na pokoj, na príbuzných, na dobré správy“ (s. 38).

Koniec príbehu ponúka vďaka svojej iluzórnosti niekoľko možných interpretácií. Chlapec v horúčkovitom sne už nebeží po zemi, ale – podobne ako lastovičky – vzlietne do vzduchu. Z výšky pozoruje všetko, čo sa na zemi deje a keď opäť pristane, stretáva sa so svojim otcom. Chlapcov let a zvítanie sa s otcom možno podľa vzoru Andersenovho *Dievčatka so zápalkami* na jednej strane dešifrovať ako smrť, no zároveň tu rezonuje aj optimistický motív, obsiahnutý v slovách chlapcovho otca: „Nikdy som ťa neopustil. Patríme predsa k sebe“ (s. 43).

Okrem ústrednej utečeneckej témy autor vo svojom dielku načrtáva i potrebu spolupatričnosti, ktorá modeluje v motíve fiktívnych priateľov. Vadasova kniha **Útek** je svojou formou, jednoduchými vetami a relatívne lineárnym príbehom určená hlavne mladším čitateľom. Krátke príbehy v spojení s pôvabnými ilustráciami Daniely Olejníkovej vytvárajú kvalitnú lektúru, ktorá obohacuje dnešnú slovenskú produkciu kníh pre deti o novú, aktuálnu a nástojčivú tému. Vďaka

ja-rozprávaniu sa kniha – hoci je vybudovaná na alegórii – stáva priamou a krutou výpoveďou dieťaťa bez domova.

Napriek veľmi pozitívnemu hodnoteniu však predsa len vyvstáva otázka, či detský čitateľ dokáže dešifrovať všetky spoločenské, politické a sociálne inotaje, ktoré autor do textu zakomponoval. Ak by však aj nie, kniha mu i tak ponúkne príbeh plný ľudskosti a tolerance.

Peter Karpinský

Ťažký „čečenský suvení“ – od Slovenky

Vlčice zo Sernovodska / Irena Brežná / Absynt 2016

Je pondelok, 11. marca 1996. Preoblečená za Čečenkú sa s tamojšími ženami tajne dostala do čerstvo zombardovanej a vyrabovanej dediny Sernovodsk. Spolu s ňou stojíme uprostred prvého rusko-čečenského konfliktu. Ako vysvetliť ľuďom voj-

nu? pýta sa bezradne. Reč je o slovensko-švajčiarskej spisovateľke a reportérke Irene Brežnej (1950). Jej publicistické texty publikované v prestížnych švajčiarskych a nemeckých periodikách sa stali podkladom pre knihu reportáží s názvom **Vlčice zo Sernovodska**, s podtitulom **Zápisky z rusko-čečenskej vojny**. V slovenčine vychádzajú v takejto ucelenej podobe po prvý raz. Zničené a vyrabované dediny, zomierajúci ľudia, objavené masové hroby, znásilnené ženy i muži, nebezpečenstvo mínových polí, terorizmus na oboch znepriatelených stranách... Brežná spísala svedectvo o viac ako dvadsaťročnom krvavom zápase Čečenska o svoju nezávislosť. Jej hlavnou témou sa stali tamojšie ženy a ich nenásilný odpor. „V decembri 1994 som videla v televízii čečenské ženy (...) ako tvoria ľudskú reťaz proti tankom valiacim sa do Grozného. Tam, na neznámom Kaukaze, som spoznala archetyp dnešnej hrdinky“, vysvetľuje autorka v úvode knihy.

Jednou z týchto hrdiniek je aj bojovníčka za ľudské práva Zajnab Gašajevová. Táto matka štyroch detí ukrývala kameru pod sukňou a neraz s nasadením vlastného života išla tam, kde v Čečensku prebiehali čistky. V knihe natrafíme aj na príspevok dnes už mŕtvej novinárky Anny Politkovskej, ktorý bol priamou reakciou na reportáž Brežnej. Aj autorka sa stáva hrdinkou knihy – Sernovodsk sa vďaka

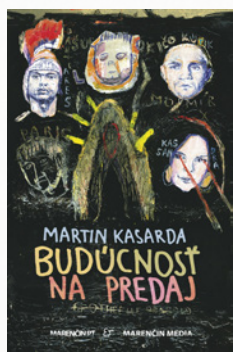
» sebaidentifikácii s ním stáva aj jej dedinou. „Zdalo sa mi, že v Čečensku som sa vrátila k sebe, k svoju vlastnému príbehu. Staviam sa tvárou v tvár tankom“, priznáva autorka a spomína na emigráciu v roku 1968, na útek jej rodiny z Československa do Švajčiarska. Brežná napísala texty z viacerých uhlov pohľadu. Raz je osamelou cudzinkou, inokedy je jednou z čečenských vlčíc. „Vlk je identifikačný symbol Čečenov, odpočívajúci, ale bdely, pán vo vlastnej krajine.“ Neskôr nás zavedie na pôdu Rady OSN pre ľudské práva v Ženeve, na kazašský step, do čečenskej histórie i do života nekompromisných mužov z vysokej politiky. Čítame o krajine, kde sa počas dvoch vojen „normálne stalo mimoriadnym“ a všetko nepochopiteľné takmer bežným. Načrieme pri tom do súčasnej situácie, aj do historického backgroundu a mnohé súvislosti z rokov 1995 až 2011 vďaka tomu lepšie pochopíme.

Za svoju tvorbu sa Irene Brežnej dostáva uznania vo viacerých európskych krajinách, doma bola ocenená Cenou Dominika Tatarku za román *Nevdačná cudzin(k)a*, ktorý bol napísaný v nemčine a v slovenčine vyšiel v roku 2014. Pokiaľ ide o knihu *Vlčice zo Sernovodska*, z tej si ako čitatelia odnášame ťažký „čečenský suveníri“. Treba však podotknúť, že z publicistických textov Brežnej spomedzi všetkých vykresľovaných zverstiev presvitá veľa ľudskosti a nádeje. Obete jej očami nie sú iba štatistikou a nič nehovoriacim číslom v novinárskom článku. Majú svoje mená, svoje príbehy, trpiacich pozostalých. „Zabitého vnímam ako pars pro toto za tisíce ďalších zabitých civilistov. Dávam mu meno, aby som mu vrátila aspoň kúsok ukradnutej dôstojnosti.“

Olga Gluštková

Trochu mytológie, veľa karikatúry

Budúcnosť na predaj / Martin Kasarda / Marenčin PT 2016

Nový román každým riadkom potvrdzuje Kasardovu pretrvávajúcu náklonnosť voči postmoderne a najmä groteske. Tá nakoniec, štedro zmnožená vďaka hyperbole, nadobúda prevahu nad všetkým ostatným, čo nesie potenciál reflexie závažných javov súčasnosti. Lebo aj tie dávkuje do textu autor premyslene, v širokom registri

a vo veľkorysých množstvách: stratenogeneračné pocity frustrovaných ľudí okolo päťdesiatky, zahrnutie racionálneho odstupu a kritického myslenia nahradené fascináciou: a) ezoterikou, b) dôverou v extrémistické myšlienkové skratky; konzum globalizovanej spoločnosti či do očí bijúca nespravodlivosť sociálnej stratifikácie. Presne takto autor pracuje: mieša kokteil takmer žurnalistických komentárov, priam spektakulárnej demonštrácie klasického vzdelania, zahŕňajúceho dôslednú orientáciu v mytológii a v hlbinej psychológii, ale aj humoru vystružlikaného presne podľa očakávaní čitateľov odchovaných na internetových diskusiách a tlačí s atraktívnymi titulkami a mäťúcim obsahom.

Nakoniec, náznaky bolo cítiť už v jeho zbierke poviedok *Polia s „inkarnáciami jungovských dynamických psychoanalýz, v ktorých sa virtualita stáva realitou a, naopak, realita jazykom“*. V zábavnom satirickom románe spred piatich rokov *O rozmnožovaní a iných ťažkostiach* (na ktorý sa *Budúcnosť na predaj* dost podobá) bol ešte aktuálnejší: ponúkol čitateľovi príbeh o spoločnosti, kde každý na každého niečo vie, kde sa razom stane z podnikateľa minister a z veštice štátna tajomníčka. Fenomén veštenia nadobúda ešte väčší význam v *Budúcnosti na predaj* – podnikateľský zámer obchodovať s odpoveďami k akýmkoľvek otázkam nie je zlý nápad, najmä ak si uvedomíme, že ho do praxe uvádzajú tréner plávania s ambíciou napísať erotický román, do seba uzavretý výtvarník z reklamnej brandže a šéfredaktorka ženského ezoterického magazínu. Všetci traja frustrovaní, ťažko povedať, kto z nich v hitparáde o najväčšie znechutenie zo sveta a seba vedie.

V každom prípade, rozbieha sa hra s predajom nádeje, vízie či poznania budúcnosti. Niet silnejšieho dôkazu o reálne žitej civilizačnej kríze a obligátnom úpadku spoločenských hodnôt než to, že obchodu bizarenej trojice sa čoraz viac darí. Inými slovami: ak niekoho nesaturuje systém nastavený na krutú preferenciu výkonu a merateľného úspechu, poľahky ho uloví čo i len trochu zručný manipulátor. V podstate majú ľudia, ktorí prichádzajú do románovej veštiarne len pre problémy so vzťahmi a peniazmi šťastie, horšie by bolo, keby sa na veštiareň obracali členovia tajnej polovojskej organizácie s cieľom vytvoriť rasovo čistý, národný štát. Lebo aj takú zápletku autor skonštruuje, aby mohol do textu dostať implicitnú výhradu k zvrátenej ideológii. Aby som však (bez zbytočného prežrádzania detailov) uzavrela rozprávanie o deji románu: obchod v (obľudne veľkom) nákupnom centre pýtajúcim sa extrémistom ponúka odpovede také vágne, až to povzbudí sebavedomie spolku pôvodne zakomplexovaných kriklúňov a všeobecná popularita organizácie nebezpečne narastie. Až vtedy sa trojica pseudopodnikateľov

rozhodne obchod zatvorí a na rad príde groteskný záver v duchu stratégie postupne sa nabaľujúcich znakov zmaru, vygradovaných do výpravného konca. A vôbec: efektne vety a postupy má autor vo veľkej obľube. Rozhodne nie je náhoda, že takmer každá kapitola sa začína aforisticky výrazným bonmotom barricovského typu.

Pokiaľ ide o kompozíciu románu, podstatnú úlohu zohráva prestrihávajúce s intermezzami v podobe digresii k príbehu s koreňmi v gréckej mytologickej proveniencii: príbehu veštice Kassandry, ktorej predpovede sa plnili napriek tomu, že im súčasníci neverili. Prirodzene, Kasarda ho neprináša kanonizovaný, zachytený v duchu originálnej poetiky. Ide predsa o starého známeho persiflážne odvážneho autora, ktorý sa nevzdá šance na obľúbené variácie na veľké témy. A tak odušu parodizuje, karikuje, erotizuje a inak hyperbolicky prekrúca niečo, čo by iný autor slušniacky využil len ako letmú alúziu na antický odkaz. Mimochodom, aj erotiky, aj karikatúry je v románe *Budúcnosť na predaj* naozaj dost. Možno až priveľa na čitateľku, akou som bola v čase, keď som po knihe siahla. Nevylučujem však, že správny adresát to, s čím som sa ja len pasívne zmierila ako so znakom poetiky autora, ocení aj primeranou emóciou. Dokonca si viem predstaviť, že sa schuti zasmieje na karikatúrach bizarných postavičiek jednotlivých členov „kotleboidnej“ extrémistickej organizácie nápadne pripomínajúcich nešťastníkov známych kauzami v médiách, alebo aspoň uškrnie pri smutno-smiešnych figúrkach troch hlavných protagonistov, ktorí s najväčšou pravdepodobnosťou tiež majú svoje predobrazy v mediálnom svete. Hoci štylizovaná správa o stave súčasnosti, s akou Kasarda v *Budúcnosti na predaj* prichádza, v skutočnosti veselá nie je vôbec.

Zuzana Belková

Správny o meniacom sa svete

Hra o perly / Viera Švenková / Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2016

Viera Švenková, popredná prozaička a publicistka, sa v poslednom čase každý rok prihovori čitateľskej verejnosti novou knižkou, ba ak neostaneme iba pri próze pre dospelých, tak aj viacerými knižkami. Švenková

patrí k autorskému typu, ktorý sa rád vracia (hoci z rôznych pohľadov a v rôznych kontextoch) k určitým témam, a ktorý ostáva verný svojmu charakteristickému, predchádzajúcou tvorbou osvedčenému spôsobu literárneho rozprávačstva. Kto pozná autorkine doterajšie prózy, môže pri siahnutí za jej ďalšou knižkou vcelku spoľahlivo odhadnúť mieru naplnenia svojich očakávaní. Švenková už približne päť desaťročí kráča vyrovnanne po svojej literárnej ceste, nepotrebuje šokovať ani ohurovať, pokojným, kultivovaným štýlom „iba“ podáva správy o meniacom sa svete, ako ho vidí zo svojej perspektívy opierajúcej sa o ustálenú hierarchiu hodnôt.

Švenková je autorkou každodennosti, v jej prózach (platí to aj o novej zbierke poviedok **Hra o perly**) zväčša nedochádza k tektonickým zlomom, ani k rafinovaným dramatickým uzleniam, nedeje sa v nich nič mimoriadne, spisovateľka rozpráva o všedných dňoch, o drobných, zdanlivo bezvýznamných, neraz aj banálnych radoostiach, smútkoch i strastiach, skrátka o tom, čo vyplňa väčšinu bežného ľudského času. Aj keď v pozadí niektorých poviedok cítíme drámu, autorka pozornosť venuje skôr tomu, čo jej predchádzalo alebo nasledovalo po nej, stlmené obrysy dramatického či až tragického sa vyplavujú na povrch v stíšenej podobe spomienok - na tie je prežívanie postáv bohaté, podobne, ako na sny o tom, čo by ešte mohlo prísť, v čo by sa ešte mohlo dúfať.

Viacere Švenkovej poviedky sú budované na princípe kontrastu, či už je to kontrast mesta a dediny, civilizácie a prírody, mladšej a staršej generácie, minulosti a prítomnosti, alebo aj kontrast mužského a ženského sveta; tento stavebný princíp (oba póly majú jasne vymedzené príznakové konotácie) prispieva k dynamizácii textov, no neraz zmenšuje ich potenciál prekvapiť čitateľa prvkami neočakávaného.

Od prózy k próze sa stretávame s aktuálnymi, dobu charakterizujúcimi témami, rešpektíve problémami, ako sú napríklad narastajúca dehumanizácia sveta, prehĺbujúce sa odcudzenie jedinca spoločnosti, prírode i sebe samému, deformované medziludské vzťahy, nevyvážená materializácia a ekonomizácia života. A od knihy ku knihe nás sprevádzajú podobné typy protagonistov, autorkin desaťročia kontinuálne vytváraný literárny svet je zaľudnený typickými, ľahko rozpoznateľnými postavami; akokoľvek by sa tieto od seba líšili, spoločným pre väčšinu z nich je hľadanie svojho miesta v živote, túžba po autentickej a zmysluplnej existencii, po hlbokom usúvzťažnení či už v partnerskom alebo inom zväzku.

Aj pri čítaní najnovšej zbierky poviedok máme pocit, že vstupujeme do známeho sveta, kde na nás čakajú príbehy ľudí, s ktorými (alebo im podobnými) sme sa už kedysi stretli, že sme spo-

lučastní na viacerých neľahkých, no napokon zvládnuteľných životných situáciách, na problémoch, s ktorými sme konfrontovaní vo vlastnom prežívaní, že v tomto svete so svojskou atmosférou nezablúdime, pretože ho poznáme z vlastnej skúsenosti: je to svet našej súčasnej reality. Trinásť poviedok ponúka pestrú paletu pohľadov na to, čím tu a teraz žijeme, od Bratislavy až po kraj pod Tatrami (autorke obzvlášť blízky), na to, čo nás najviac trápi, znepokojuje, bez ohľadu na variabilitu privátnych príbehov, hoci práve tie sú stavebnými kameňmi každej poviedky. Kniha má predpoklad osloviť aj širšie čitateľské publikum aktuálnosťou tém, príťažlivým rozprávačským štýlom i neprepočuteľným morálnym posolstvom, ktoré autorka programovo vkladá do svojich príbehov.

Etela Farkašová

Lekcia Slovanstva

Tiene nad Veligradom / Ivana Jungová / Vydavateľstvo Slovart 2016

Stáva sa zo Slovanov v domácej fantastike kliše? Možno. Skúsme z hlavy vymenovať aspoň päť spisovateľov pracujúcich so slovanými motívmi. Juraj Červenák, Alexandra Pavelková... Viac nám asi nenapadne, hoci tu sú - Katarína

Soyka, Henrich H. Hujbert a zopár neznámych poviedkárov. Veľa toho nie je, lepšie sú na tom Poliaci aj Česi.

Je prirodzené, že fantáziu regionálnych autorov občas dráždia dejiny Slovanov. Briti majú Artuša, my Svätopluka. Alebo Sama. Alebo niekoho, koho si autor vymyslí a zasadí do prostredia, ktoré je v užších kruhoch fanúšikov fantastiky pomerne známe, ale mainstream mu stále neprišiel na chuť. Teda možno by aj prišiel, ale okrem Černokňažníka Rogana nám tú chýba výraznejší hrdina napísaný skúseným autorom. Sú teda Slovania domáce kliše? Nie. Zatiaľ. V budúcnosti sa to môže zmeniť. O istej diere na trhu tu hovoriť môžeme, hoci sa nezdá, že po Červenákovi by sme ju potrebovali zaplniť.

Ivana Jungová, autorka niekoľkých rozprávkových kníh, sa o to napriek tomu pokúša. Neostáva pri jednej knižke, či zbierke poviedok, ale prichádza rovno s celou trilógiou *Legenda o Braslavovi*. Prvý diel - **Tiene nad Veligradom** - vyšiel vo Vydavateľstve Slovart.

Kniha je na prvý pohľad typickým príkladom klasickej tolkienovskej fantasy: hrdinov vyšlú na nečakanú cestu - v pozadí sa odohrávajú dvorské intrigy a vojny. Ide o trinásťročných pastierov, Bjana a Rodana, spolu s mladým kniežatom Žiarovítom. Ten ich jedného jesenného dňa presvedčí, aby sa s ním vydali na lov gryfona žijúceho neďaleko ich osady. Chlapci súhlasia. Sú vo veku, kedy už nie sú deťmi, ale ani mužmi, a príležitosť dokázať, čo je v nich, je príliš lákavá. Samozrejme, končí to katastrofou, a chlapci zistia, že s nimi niečo nie je v poriadku. Miestna ženská obdoba Gandalfa im však prorokuje slávny a hrdinský osud.

Príbeh môže znieť lákavo, ale jeho spracovanie autorkou sa vyznačuje viacerými problémami. Tým hlavným sú postavy. Naši hrdinovia sú plochí a zameniteľní. Zo všetkých troch chlapcov sa po ich dobrodružstve stávajú tichí tajnostkári, všetci traja vedia strieľať z luku a chcú sa stať slávnymi bojovníkmi. Okrem mien a pôvodu niet medzi nimi rozdiel. Sú prázdny škrupinami, schémami, a nie charaktermi. Navyše sú - na hrdinov - príliš pasívni a okrem niekoľkých momentov rozhodovania sa dejom nechajú unášať. Môžeme namietkať, že sú to ešte deti, a tak za nich rozhodujú dospelí. Ale toto je literatúra, toto je fantasy a aj fantasy pre deti a mládež si vyžaduje aktívnych hrdinov. Žiadne dieťa nechce čítať príbeh o tom, ako protagonista poslúcha a pomáha, keď môže zažívať dobrodružstvá.

Vedľajšie postavy tak často preberajú iniciatívu, miestami sú dokonca zaujímavejšie a vybrané úseky knihy si kradnú pre seba. Ale tiež sú to len jednorozmerné báby v rukách autorky, vydávajúce zo seba silené dialógy. Z nejakého dôvodu dodávajú textu i rozmer, ktorý by sme v domácom príbehu zo slovaného prostredia nečakali: „disneyfikáciu“. Podobne, ako v americkej animovanej klasike, sú tu dobré postavy krásne a šikovné, zatiaľ čo tie zlé sú nemehľá a škaredé, čo nám autorka aj často pripomína. Takisto nechýba zvierací „sidekick“, ktorý má slúžiť ako múdry a zároveň komický sprievodca. Celý tento miš-maš pôsobí krčovitým a strojeným. Postavám chýba hĺbka, a tak ju nemôžu preniesť ani do jednotlivých situácií.

Na stylistickej úrovni Jungová tiež párkrát zaskopne. Opakuje sa slová, priveľa prídavných mien a ešte viac opisov plynulosť čítania zabíja. Kniha je určená čitateľom od deväť rokov (ako sa uvádza na prebale), a tí o figúry, schémy a žánrové pravidlá asi veľmi nestoja. To, čo ich bude zaujímať, je predovšetkým príbeh samotný, práve ten je najväčšou slabinou knihy. Chýba jej totiž spád. Nie každá fantasy musí byť plná šermu a akcie, ale mala by niekam smerovať, plynúť a prípadne pridávať na tempe. To sa v **Tieňoch nad Veligradom** nedeje. Príbeh sa rozpadá na menšie pasáže a situácie, ktoré sa strácajú v už spomínanom

» množstve opisov. K jasnejšiemu smerovaniu – k tomu, že chlapci sú gryfom vyvolení a ich úlohou je nájsť legendárneho bojovníka Braslava a pomôcť tak vo vojne proti Frankom – sa dostávame až kdesi v dvoch tretinách príbehu.

Dej sa spočiatku rozbehne slubným tempom, no potom spomalí a autorka sa zameria na niečo iné ako na príbeh. V texte sa usiluje čo najpodrobnejšie predstaviť svoju romantickú víziu sveta Slovanov, ich zvykov, života a bežných problémov. Samozrejme, toto všetko môže byť zaujímavé, chýba tomu však miera.

Jungovej sa stalo to, čo mnohým menej skúseným autorom, keď sa pustili do písania epických fantasy. Stratila sa vo vlastnom svete – už ho neriadi ona, ale on riadi ju. Zavádza ju tak na miesta, ktoré na prvý pohľad pôsobia zaujímavou, ale textu ubližujú. Priveľa vedľajších postáv, ich vlastné zápletky, opisy krajiny, domov, oblečenia, to všetko odvádza pozornosť od už aj tak slabého príbehu, ktorému zväčša chýba jasnejšie smerovanie. Chcel by som to prirovnať k Eragonovej sérii, kde sa Paolinimu prihodilo to isté, ale uňho sme aspoň blúdili rozmanitým svetom. Tu sa držíme na jednom mieste, v jednom ohybe rieky Moravy.

Tiene nad Veligradom majú aj svoje svetlé miesta, aj nápad a tak je možné, že si svojich fanúšikov nájdu. Ak by sme však chceli jedným slovom povedať, aká je to kniha, asi by sme použili výraz „mldá“.

Juraj Búry

Ďalší Baricco

Mladá nevesta / Alessandro Baricco / Preklad Mária Štefánková / Vydavateľstvo Slovart 2016

Na trhu sa objavil ďalší preklad z tvorby talianskeho spisovateľa Alessandra Baricca **Mladá nevesta**. Baricco sa u nás teší štedrému záujmu Vydavateľstva Slovart i prekladateľov. Podobne nadmernej priazni sa dostáva i románom Umberta Eca.

Natíska sa však otázka, či to nie je na úkor iných talianskych spisovateľov, či neunikajú iné, veľmi pozoruhodné diela talianskej proveniencie. V stručnosti by som mohol spomenúť nedávno zosnulých Sebastiana Vassallioho a Antonia Tabucchiho, či významných literátov minulého

storočia Carla Emilia Gaddu, Curzia Malaparteho a Vitaliana Brancatiho (ich diela dnes opäť nadobúdajú na aktuálnosti), alebo súčasných Amara Lakhousa či Stefana Benniho. Obmedzená ponuka titulov z talianskeho prostredia nie je len vinou komerčného nazerania vydavateľstva, ale aj prekladateľov a kritikov sledujúcich taliansku literatúru.

Baricco je veľmi produktívny spisovateľ a svoje romány a novely súka čitateľom takmer každý rok. Aj keď texty zasadzuje do rôznych reálií, časových období a vyberá si rôznorodé témy, zachováva si stále svoj nemenný štýl. Môžeme povedať, že napriek rôznym odlišnostiam medzi jednotlivými dielami autor stále píše jednu knihu.

Román nás zavedie na začiatok 20. storočia do jednej bohatej rodiny v severnom Taliansku. Prečo si však autor na vykreslenie určitej témy a motívov vybral práve toto obdobie, nedokážeme odhaliť. Dej je celkom jednoduchý: do rodiny prichádza Mladá nevesta. Dovŕšila práve osemnásť rokov a to je vek, v ktorom ju slúbili Synovi rodiny. Syn sa však doma nenachádza, odcestoval do Anglicka. Čitateľ sa ľahko dovŕti, že celý dej bude spočívať na očakávaní jeho návratu. Autor vykresľuje adaptovanie nevesty v rodine a jej spoznávanie ostatnými členmi. Aby zdôraznil hĺbku a význam, ktorý je už od začiatku len krôčik od banálnosti, označuje jednotlivé postavy veľkými písmenami – Otec, Matka, Syn, Dcéra, Mladá nevesta, Rodina, Dom a podobne. Je to však chabá záplata.

Kúzlo úspechu Baricca spočíva určite v rozprávačskom štýle. Svojím poetickým rozprávaním nás jemne a plynule vtáhuje do príbehu, ktorý by inak čitateľa oslovil len s námahou. Zo začiatku trochu rušivo pôsobí plynulé neoznačené prechádzanie od výpovede rozprávača k dialógom a k monológom jednotlivých postáv. Prelínanie umne podáva tak, že veľakrát nie jasné, kto vlastne hovorí, ale postupne si na to čitateľ nielen navykne – táto hra ho môže začať baviť. Možno povedať, že Bariccova permutačná rozprávačská metóda je najkvalitnejším aspektom celého diela. Sám autor túto hru priznáva. Asi v polovici deja sa tiež dozvedáme, že rozprávač je človek zo súčasnosti, teda z dneška, čo dovtedy nebolo zrejmé. Rozprávanie teda síce nechýbajú poetika a hravosť, ale zmysel určite áno. Prečo nám autor rozpráva o tejto rodine? Prečo nám rozprávač vykresľuje jej dejiny? Je niečím výnimočná? Nie je, a preto je potrebné to niečím zamaskovať. Napríklad bizarnosťou. Tam, kde nie je dôvod pre prirodzený konflikt, treba vymyslieť niečo iné. Lenže zmyslom románu je konflikt, zápletky, niečo, čo čitateľovi otvára okná do spoločnosti a do človeka. Postupne sa dozvedáme, že každý člen rodiny, ako aj nevesta samotná, sa vyzna-

čuje určitou bizarnosťou. Pretože Baricco nie je schopný vybočiť z konvenčného videnia sveta – čo mu zaručuje vysokú čítanosť nielen v Taliansku, ale po celom svete –, túto bizarnosť predstavuje odhaľovaním tajomstva a otvorenou sexualitou (prostitúcia, mužská a ženská homosexualita, náznaky incestu a zneužívania), teda tradičným dnešným klišé. Čakanie na Syna je vyplnené odhaľovaním tajomstiev rodiny Mladej neveste. Prečo sú všetci sexuálne „nadaní“, nevedno. Prečo Otec, chorý na srdce, musí z liečebných dôvodov chodiť každý týždeň do nevestinca, keď má doma atraktívnu ženu, pre ktorú by iní boli schopní obetovať aj svoje životy, nevedno. Ak sa niekde v texte priateľka rozprávača či autora pýta, prečo tak podrobne opisuje sexuálne scény, odpovedá asi v tom zmysle, že sex je zložitý.

Samozrejme, ak chce človek písať, a nemá čo povedať, musí si niečo vymyslieť. Ak sa pritom baví, bude to robiť. Ak má rozprávačský dar, dosiahne úspech. Že spisovaniu chýba akýkoľvek zmysel, to v dnešnom svete príliš neprekáža.

Napriek všetkému možno konštatovať, že **Mladá nevesta** patrí medzi vydarenejšie Bariccove romány – azda aj preto, že ide o kratší celok. Čitateľovi sa dostane potraviny, na ktorú je u Barrica zvyknutý – a to dokonca v lepšej kvalite a chuti. Náhodnému čitateľovi zas tento román renomovaného talianskeho autora poskytnie vhodnú príležitosť, ako sa oboznámiť nielen s jeho dielom, ale tiež rýchlo a v lepšom svetle spoznať „svet“ medzinárodného úspešného spisovateľa súčasnosti.

Igor Daniš

Realita, ktorá zaujme

Milióny v kapse / Michael Byrne / Preklad Milan Kopecký / Albatros v Albatros Media 2016

Naši autori o tom môžu len snívať! Anglickému spisovateľovi Michaelovi Byrnemu jeho prvotina do roka vyšla už v dvanástich prekladoch, slovenský a český vypravilo na knižné pulty pražské nakladateľstvo

Albatros, pravda, s pomerne prekvapujúco odlišnými názvami. Originálny titul *Lottery Boy* je v češtine uvedený ako *Výherce* a v slovenčine pod názvom **Milióny v kapse**. Ako keby sa

naše dva jazyky natoľko odlišovali, že nemohol jestvovať slovenský *Výherca*, resp. české *Milióny v kapse*. V českom vydaní figuruje Tomáš Kropáček ako autor všetkých ilustrácií, kým v slovenskom len ako autor návrhu obálky, čo zrejme nezodpovedá pravde, na druhej strane je pri oboch prekladoch plusom, že rovnaká ilustrácia na obálke dopĺňa z názvu prekladu „vypadnutého“ chlapca. Finančnou zaujímavosťou (okrem miliónov v kapse) je, že v slovenskom internetovom kníhkupectve lacnejšie kúpite anglický originál ako český alebo slovenský preklad. Žeby naše knihy podražili alebo anglické po brexite zlacneli?

Tulácka téma z Londýna rezonuje po brexite naozaj až symbolicky vizionársky, veď anglickú metropolu si zvykneme spájať s bohatstvom a prepychom. Každé veľké mesto však prechováva svojich tulákov, podsvetie, čvargu i obyčajné nepokojné duše, neschopné sa zaradiť medzi masy bežných pracujúcich ľudí. Aj dvanásťročný samotár Bully, ktorý sa v nehostinnom svete usiluje vyzeráť staršie, so svojráznou križeneckou sučkou Jack sa potuluje po londýnskych uliciach, po štvrtiach okolo hlavného nádražia, ktoré dobre pozná. Ďalej za hranice svojho teritória sa neodvažuje, no predsa len raz musí prekonať svoj strach a prepletať sa na sever pomedzi „zombikov“, ako nazýva všetkých, ktorí denne drú v továrňach, a pomedzi rôznych zlomyseľníkov, čo ho chcú okradnúť. Ale o čo? Veď chlapec na ulici nemôže vlastniť nejaké veľké bohatstvo. Omyl. Bullymu pred pol rokom, kým ešte žila, mama kúpila žreb. Zastrčila mu ho do hrajúcej pohľadnice k narodeninám, ktorú neustále nostalgicky nosí pri sebe. Zrazu, náhodou, žreb nájde. Podarí sa mu zistiť, že naň vyhráva veľkú cenu, len si ju musí prevziať osobne na severe Londýna. Ibaže na prevzatie výhry nemá postačujúci vek. Zháňa teda niekoho, kto by akože prevzal výhru, komu by mohol dôverovať, on, životom naučený nedôvere. Jeho naivné zdôverenia sa s problémom však dostávajú fatálny rozmer, takže naňho naostatok poľujú vari všetci veľkomestskí grázli, povaľáci a šupáci. Z cesty za výhrou je zrazu krutá hra o život. Naháňačka i blúdenie. Takýmto spôsobom sa z príbehu stroskotanca stáva svojrázna príručka cestovateľa po Londýne.

Reklamné texty pri knihe zdôrazňujú strhujúci dej. Ibaže strhujúci môže byť na mnoho spôsobov. Samozrejme, budú čitatelia, ktorí sa od neho neodlepia do poslednej stránky, aj keď sa príbeh skončí trochu inakšie, než by predpokladali, ale napriek tomu vari pre každého veľmi uspokojivo. Gradovanie fabuly dosahuje autor inými prostriedkami, než moderným štýlom filmového strihu, nedokončenými kapitolami a podobne. Expresivitu zabezpečuje akosi sta-

rootcovsky, inšpirovaný zrejme veľkým románopiscom Dickensom a jeho *Oliverom Twistom*. Bully je rovnako ako Oliver sirota s dobrým srdcom a rovnako ako Dickens aj Byrne dokáže vo svojom románe aj v šerom prostredí rozihrať humorné scény. Konanie postáv nehodnotí, posúdenie ich činov necháva na mladých čitateľov. Rozdiel je azda v tom, že kým Charles Dickens písal svoje knihy primárne pre dospelých a až časom sa pretransformovali na literatúru pre mládež, Michael Byrne už cielene smeroval svoju prózu maloletým. Aj kulisy zmoderneli, ale ponurosť a clivosť, rovnako ako citový deficit, ostali ako genius loci v uliciach mesta. Závery oboch románov sa točia okolo dedičstva, dokonca dve postavy majú podobné mená – Rosa a Rosie, tu sa však už podobnosť končí. Byrne sa zbavil popisnosti literatúry 19. storočia a namiesto toho nechal ako znak 21. storočia tikať čoraz rýchlejšie sa krátiaci čas (na prevzatie výhry).

Dospievajúci Bully so svojim psom zažívajú dobrodružstvá, aké by isto nikto reálne prežiť nechcel, napriek tomu sa s ním viacerí tínedžeri (knihy je určená pre deti od 10 rokov) stotožnia. Na margo Bullyho nevlastného brata, ktorý mu robí aj nevlastného otca, ktorého anglický čitateľ na internetovom fóre poznamenal, že mu pripomína matku Gothel z rozprávky o Šalátočke, dievčati s dlhým vrkočom uväznenom matkou vo veži. Vraj nevlastný otec svojim konaním, ktorým raz odpudzuje, raz pripútava ešte viac k sebe, pripomína kolísavosťou postojov matku, ktorá sa nechce vzdať svojho dieťaťa. Aj keď súhlasit môžeme len čiastočne (láskavosť je prejavovaná najmä s vidinou balíka peňazí), odhadujeme, že názor vznikol pod vplyvom vyznenia celej prózy. V rámci fabuly sa v nej funkčne niekoľkonásobne strieda pokoj s lačným napätím, pričom obruče strachu a smerovania nádejí sa čoraz viac okolo malého protagonistu sťahujú.

Záznam úseku z Bullyho života nie je čisto chlapčenským príbehom – hľadaním ukotvenosti v živote a seba samého nadobúda univerzálne rozmery a možno veriť, že zaujme aj citlivejšie dievčenské duše. Iste Bullymu častejšie v duchu vynadajú do somárov a pohoršia sa nad jeho neporiadnym správaním, ale pre jeho opustenosť uprostred víru mesta s množstvom turistov i domáciach im zaručene prirastie k srdcu. Michael Byrne napísal realistický príbeh a hoci by bolo priodvážne jeho realizmus prirovnávať k Dickensovmu, ukazuje sa, že aj v dnešných časoch, ktoré sú plné literárnych duchov a černokňažníkov, má svoje miesto literatúra bazírujúca na realnosti, skutočnom, a neraz trpkom svete. Treba ju však vedieť pútavo napísať.

Luboš Svetoň

Film nejestvujúceho chlapca

Máni Steinn alebo Chlapec, ktorý nebol / Sjón / Preklad Zuzana Stankovitsová / Vydavateľstvo Slovart

Autorom najlepšieho románu roka 2013 je medzinárodne uznávaný prozaik a textár s prívlastkom „najoriginálnejší islandský autor“. Podobnými superlatívami sršiace anotácie a recenzné posudky sľubujú pozoruhodné čítanie. Rôznorodosť čitateľ-

ských reakcií v diskusných fórach zas naznačuje kvalitný interpretačný dialóg a zrejme aj miesto pre dotvorenie textu. Nádej v prítomnosť prvkov severskej mystiky, hlboko ukotvenej v miestnom folklóre, vzbudzuje krajina pôvodu autora. Kto však pozná umelecký pseudonym Sjón, známy predovšetkým z textov pre speváčku Björk, tuší ochutnávku surrealistickej poetiky. A správne. V próze *Máni Steinn alebo Chlapec, ktorý nebol* sa nezúčastnenosť protagonistu, jeho (ne)bytie v časopriestore, čitateľa bytostne dotkne. Oxymoron v titule prózy je toho predzvestou.

Začiatok dvadsiateho storočia je pre Island dôležitým spoločensko-politickým míľnikom. Krajina sa pripravuje na vyhlásenie nezávislosti od Dánska, no v stredobode Mániho záujmu stoja dve kiná, ktoré v Reykjavíku premietajú denne, v nedeľu dokonca trikrát. Nemé filmy sú pre šestnásťročného chlapca, lebo inak ho v texte rozprávač ani nenazve, centrom bytia. Radšej sa zriekne fajčenia cigariet a aby mohol navštevovať kino, privyrába si prostitúciou s mužmi. Viac sa o islandskom chlapcovi, žijúcom od šiestich rokov v podkroví domu u starenky, samozvanej pratety, až do poslednej kapitoly nedozvieme. Vlastne to ani nepotrebujeme. Máni Steinn je sirotou, outsiderom a pre spoločnosť bezvýznamným pešiakom islandských dejín, v nich je tak *Chlapec, ktorý nebol* dokonalým sprievodcom – neosobným a nezúčastneným pozorovateľom. „Čas si krátil analyzovaním ľudského života s jasnozrivosťou, ktorú nadobudol zhladnutím viac než päťsto filmov, v ktorých každý pohľad, každý pohyb, každý výraz tváre a každá poloha tela v sebe nesú význam a náznaky vnútorného stavu postáv a ich úmyslov, dobrých aj zlých. Veru, správanie ľudského tvora bolo preňho ako otvorená kniha“ (s. 23).

Pred chlapcovými očami permanentne prebieha film, nielen na plátne, ale aj mimo neho, »

» sediac na chodníku alebo aj pri intímnych chvíľach, ktoré sa in medias res vkradnú do Mániho životnej rutiny – v tom čase neprípustnej, vysoko amorálnej a v očiach konvenčnej spoločnosti nejestvujúcej. V okamihu, keď **Chlapec, ktorý nebol** nezúčastnene zdvihne zo zeme peniaze zarobené prostitúciou a zrakom odprevadí ešte rázporok si zapínajúceho galána, slastne privonia k červenej šatke od dievčaťa – a čitateľovi musí byť jasné, že táto próza nebude ľahkým čítaním, ale vyžiada si istú dávku námahy, interpretačnej skúsenosti a citlivosti na opakujúce sa (leit) motívy. Jedným z nich je napríklad čierna farba – farba kombinézy i krídel motýľa v chlapcovej hrudi. Chlapec Máni Steinn nepozorovane prežíva vo svete mužských náručí, nárokujúc si iba na rýchlu slasť a zopár drobných do kina. V tieni filmového plátna sa už totiž dotýka iba seba samého, necháva prelínať skutočnosť s filmovou realitou až natoľko, že si ju sprítomní v postave osemnásťročnej Sóly Gudb, emancipovanej dievčiny podobajúcej sa slávnej herečke (predlohou je reálna postava). Dievčiny v čiernej kombinéze s červenou šatkou pre chlapca.

So šatkou vo vrecku je precízny pozorovateľ obyvateľstva aj tichým poslucháčom pouličných rozhovorov a vďačne si vypočuje aj starenkino čítanie novinových správ s predzvestou dvoch nešťastí. Prvým je výbuch sopky Katla. To druhé otrásie spoločnosťou oveľa viac. Prepuknutie epidémie španielskej chrípky mení ráz mesta, „Reykjavík na seba po prvý raz vzal podobu, ktorá odzrkadľovala jeho vnútorné rozpoloženie“, ale i neskoršie postavenie chlapca. Realistickú naráciu vystriedajú surrealistické pasáže Mániho halucinácií a pozorného čitateľa po prvýkrát detailnejšie prevedú chlapcovým vnútorným svetom, oscilujúc na hranici snového a reálneho, miešajúc minulosť s budúcnosťou a do motívov ukrývanými neurčitými víziami. Chlapcov boj o život sa stáva, paradoxne, najväčším čitateľským zážitkom, priam surrealistickou katarziou. Uzdravenie znamená precitnutie a nečakaný obrat – Máni Steinn sa na deväť dní stáva aktívnym účastníkom diania, spoločníkom Sóly Gudb, rozvážajúcej lekárov ku chorým. Na prvý pohľad začlenenie sa do spoločnosti je len opakom toho, čo by si chlapec žiadal: epidémia pretrhla všetky jeho styky, kiná sú zatvorené a jediným dotykom ľudskosti sa stáva šatka vo vrecku, a to aj napriek tomu, že chlapec je vyše týždňa mŕtvym spolumajiteľom majiteľky tejto šatky.

Islandský autor Sjón nám ponúka „dokumentárny“ film v štylisticky vycibrenom, hutnom texte, doplnenom niekoľkými čiernobielymi fotografiami. Obraz je trošku nejasný. Akoby cez sklo pohára. Takto sa totiž pozeral na svoju matku Máni Steinn, keď malým otvorom v dverách podávali jedlo v špitáli. Takto nejasne, cez

závoj, sa pozerala na svoje dieťa matka. Ale to sa dozvieme až na konci. Až potom, ako **Chlapec, ktorý nebol** prichytia na oslavách nezávislosti s matrózom a vyhostia ho za nevhodnú formu lásky z krajiny. Veď v podstate nikdy ani nebol, tak prečo by mal sám rozhodovať o svojom bytí?

Próza islandského autora je kvalitným textom po obsahovej i štylistickej stránke, textom, v ktorom žiadne slovo nie je navyše. Dá sa čítať vo viacerých rovinách, čo možno pokladať za rozprávačskú zdatnosť autora. I prvoplánové klzanie sa po obsahovej línii dokáže priniesť zážitok z atypického „vyrozprávania“ pasáže islandských dejín, dejín filmu i homosexuality. No precízna kompozícia a hra s motívmi a prvkami surrealizmu na pozadí niekoľkotýždňových udalostí v roku 1918 ponúkajú literárne zdatnejším čitateľom široký priestor na zaujímavý dialóg s autorom a stále nové interpretačné čítanie.

Alena Štrompová

Smutno-milý príbeh

Dávidkov denník / Dávid Rubinovicz / Preklad Emil Benčík / Vydavateľstvo Q111 2016

Denník Anny Frankovej bol kedysi bestsellerom nielen vo svojej literárnej, ale aj dramatickej podobe. Utrpenie dieťaťa v koncentračnom tábore obletelo celý svet. V tomto roku sa na literárny trh dostáva

ďalší denník, tentoraz chlapčenský, vypovedajúci o utrpení Židov v getách i v poľských dedinách a mestečkách. Vydavateľka a zároveň spisovateľka Kveta Dašková urobila opäť priekopnícky čin, keď objavila a vydala toto dielko. V čase, keď hrozí násilie v rozličnej podobe, je nielen aktuálne, ale aj potrebné. Vydavateľka v úvodnom slove – inak veľmi citlivo a kultivovane napísanom – nabáda nielen detských čitateľov, ale aj dospelých, ktorí s deťmi pracujú či žijú, aby spolu čítali a diskutovali o knihe i jej aktuálnosti.

Dávidkov denník je školský zošit, kam si 14-ročný chlapec sporadicky zapisoval svoje vojnové zážitky od roku 1940. Zošit sa našiel celkom náhodou medzi haraburdím v starom dome v poľskom mestečku Bodzentyn.

Ako videl svet a dianie okolo seba 14-ročný Dávid? Denník podrobne zaznamenáva proces, ako sa dieťa po obsadení Poľska nemeckou armádou

rýchlo mení na dospelého. Zrýchlené dospievanie, ale ešte vždy detské chápanie a vnímanie istých zážitkov zabezpečuje nestranný, realistický pohľad na tragické roky v živote poľského národa. Dávid spočiatku je iba akýmsi pozorovateľom udalostí, ale už v priebehu roku 1941 sa stáva priamym účastníkom narastajúceho tlaku na židovské obyvateľstvo. Trpí hladom, chladom, ale hlavne strachom, pretože vníma utrpenie vo svojom okolí. Jeho rodičia, i keď za cenu napätia a obáv z rekvirácie a odvlečenia do nemeckých väzení, ešte stále zabezpečovali pre svoju rodinu istý životný štandard.

Počiatkový pozorovací pohľad je pohľadom zvnútra von, spoza okna na ulicu, pole, kde Dávid pozoruje cvičenie nemeckých vojakov, ich pochovávanie, pohyby v susedstve a tak ďalej. Registruje, ako Nemci alebo poľskí žandári odvádzajú príbuzného alebo suseda, ktorí sa potom už buď nevrátili, alebo prišli dobití. Spomína drahotu a hlad, zháňanie potravín, ale ešte vždy ide iba o pozorovanie. Až keď aj do jeho domu zavíta patrola vojakov či žandárov rekvirovať potraviny, kožušiny a iné odevy, pocíti chlapec skutočný strach, lebo vie, že situácia sa môže každý deň zopakovať a nevedno s akým následkom. Strach narastá, keď sa rodina musí na rozkaz nemeckého velenia odsťahovať do iného mesta vyčleneného pre Židov. Život sa stáva ešte ťažší a krutejší. Dávid ho však ešte stále opisuje ako pozorovateľ – bez náznaku dospeláckej nenávisti či obviňovania. Jeho strach sa stupňuje, keď vojaci a žandári často bezdôvodne zastrelia Žida, keď trest smrti hrozí za nesplnenie dodávok, za neprítomnosť na verejných prácach, za ukrývanie potravín či kožušín. Až 28. decembra 1941 čítame: „V Kielcach je každý deň až niekoľko obetí, ide o ľudí, čo sa odvážili opustiť židovskú štvrť. V takej hrôze žijeme celé dni a týždne. Je to nepredstaviteľne strašné.“ O celý rok Dávida zastrelí nemecký žandár.

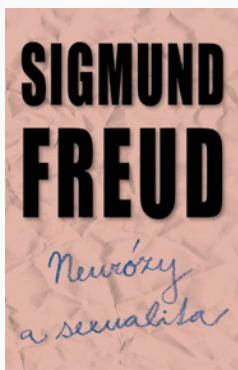
Dojímavý príbeh vyšiel v adekvátnom knižnom spracovaní, vrátane úvodného slova, faktografických poznámok, slovníčka menej známych slov a v neposlednom rade s pôsobivou ilustráciou Katky Slaninkovej, odrážajúcou dobovú atmosféru videnú očami dieťaťa. Súhlasíme s vydavateľkou, že táto kniha by mala byť v každej škole a mali by ju poznať aj rodičia, aby spolu s deťmi nedovolili návrat nenávisti a xenofóbie.

Marta Žilková

Kľúč k psychoanalýze

Neurózy a sexualita / Sigmund Freud / Preklad Milan Krankus / Vydavateľstvo Európa 2016

Vydavateľstvo Európa vydalo ďalšiu z edície kníh Sigmunda Freuda, tentoraz na tému

Neurózy a sexualita. Tematicky zameraný titul je určený odbornej verejnosti, najmä psychiatrom a psychológom. Nestradí sa v ňom ani čitateľ so záujmom pre túto vedu.

Na trhu je množstvo odborných textov, vychádzajúcich z Freudovej psychoanalýzy a odkazujúcich na jeho poznatky. Autori často opisujú teóriu, a pritom si všímajú najmä to, čo zaujíma ich samotných. Texty o psychoanalýze tak strácajú na autentickejšť. Originalita tejto knihy spočíva hlavne v tom, že čitateľ má možnosť čítať myšlienky pôvodného autora, jeho poznámky, úvahy a zamyslenia. Ide o prvé slovenské vydanie.

Začiatkom minulého storočia sa pacienti s psychickými poruchami liečili prevažne fyziologickými metódami. Studené obklady, elektrošoky, prípadne lobotómia – to všetko predstavovalo veľmi drastické zásahy do tela pacienta. Prínos psychoanalýzy spočíva v liečbe pacienta prostredníctvom jeho vnútorných psychických pochodov. Okrem iného tvrdí, že ľudská sexualita, hlboko zakorenená v podvedomí, hýbe aj našou psychikou a že celý náš život je výsledkom vývoja v detstve. A tiež, že sexuálny pud, libido, vytvára našu osobnosť do podoby, ktorú „nosíme“ ako dospeli.

Začiatkom minulého storočia sa pacienti s psychickými poruchami liečili prevažne fyziologickými metódami. Studené obklady, elektrošoky, prípadne lobotómia – to všetko predstavovalo veľmi drastické zásahy do tela pacienta. Prínos psychoanalýzy spočíva v liečbe pacienta prostredníctvom jeho vnútorných psychických pochodov. Okrem iného tvrdí, že ľudská sexualita, hlboko zakorenená v podvedomí, hýbe aj našou psychikou a že celý náš život je výsledkom vývoja v detstve. A tiež, že sexuálny pud, libido, vytvára našu osobnosť do podoby, ktorú „nosíme“ ako dospeli.

Freudovo prirovnanie ľudskej psychiky k Iadovcu je známe už asi každému, kniha odhaľuje ďalšie fakty. Kapitola s názvom *Rodinný román neurotikov* nám odкрýva pozadie osamostatňovania sa jedincov od rodiny. Približuje sa súčasnému problému dnešných tridsiatnikov s opúšťaním „rodičovského hniezda“. Freud píše o príčinách zlyhania jedincov v tomto období života, analyzuje a zovšeobecňuje všetky prípady, s ktorými sa stretol, a tak vytvára vlastné psychoanalytické teórie. Venuje sa aj neurózam. Zaujímavý je prípad kňaza, ktorý bol presvedčený, že sa upísal diablu a keď si ten po ôsmich rokoch údajne pre kňaza prišiel, pacient sa nervovo zrútil. Freud sa púšťa do analýzy priebehu choroby, objektívizuje skreslené príznaky pacienta a samozrejme nevynecháva analýzu jeho vzťahov s otcom a matkou.

Prostredníctvom psychoanalýzy dokázal Freud vylicíť aj tých pacientov, u ktorých dovtedy využívali výlučne fyziologické metódy. Psychoanalýza mu však neskôr nestačila. Potreboval metódu, ktorá by vnikla hlbšie do ľudskeho podvedomia, a tou sa stala jeho metóda voľných asociácií. Pacient pri nej vyslovuje slová, ktoré mu prídu na

mysle ako prvé. Zdanlivo bezvýznamné výrazy skrývajú hlbšie významy. Tie nemusia pochopiť ani samotný pacient a úlohou psychoanalytika je, aby mu ich pomohol odkryť.

V akademických kruhoch Freuda spočiatku vnímali ako personu non grata. So svojimi poznatkami prišiel v rokoch priemyselnej revolúcie, ktorá dávala ľuďom vieru vo vlastné schopnosti. Freud naopak tvrdil, že človek nie je svojim pánom, lebo ho v skutočnosti ovláda libido. Nebolo to populárne vyhlásenie – podobne ako výrok Charlesa Darwina niekoľko desiatok rokov pred tým, ktorým tento biológ označil človeka za „inteligentnú opicu“.

Freud nebol len psychiater, dokázal svoje myšlienky prezentovať pred širším publikom. Väčšinu z nich však ľudia v tých časoch neboli schopní prijať predovšetkým pre ich kontroverznosť, a dodnes sú pre niektorých Freudove texty terčom výsmechu. Autor knihy **Neurózy a sexualita** ale naďalej ostáva jedným z najvýznamnejších priekopníkov psychiatrickej vedy.

Nina Bruckerová

Aj svätci a svätice sú len ľudia

Môj život so svätými / James Martin SJ / Preklad Lucia Sekerová / Dobrá kniha 2016

Skoro každý čitateľ dospieva v určitom stave zrelosti do štádia, keď potrebuje v knihách nájsť niečo ako zrkadlo, paralelu, konfrontáciu či analýzu svojich životných skúseností, problémov či vzťahov. To obdobie sa kryje s čítaním životopisov či non-fiction denníkových zápiskov, málokto však k svojmu životu hľadá parafrázu v životoch/životopisoch svätých. Samotná „svätosť“ ich stavia na piedestál sochy v kostoloch a vzdaluje aj priemernému kresťanovi, nieto ešte ateistovi. No ak patríte do kategórie pochybujúcich či hľadajúcich, tak sú vám tieto „sochy“ bližšie, ako si myslíte.

Práve takýto pohľad na svätých (ako ľudí pochybujúcich či hľadajúcich, či v prvom rade ako ľudí) ponúka kniha **Môj život so svätými** amerického spisovateľa, jezuitu Jamesa Martina. Po jeho predchádzajúcich bestselleroch *Jezuitský*

návod (takmer) na všetko a *Radost, humor, smiech a ich miesto v (duchovnom) živote*, je to už tretí titul z vydavateľstva Dobrá kniha. Nejde však o typický „súpis“ životov svätých, dôraz je práve na prívlastku „môj“. Ten je spojivom osemnástich kapitol, ktoré reflektujú jednotlivé obdobia života pátra Jamesa Martina SJ spojené so životmi, vierou a prácou (dielom) jednotlivých svätých od najstarších čias (Panna Mária, Jozef, Peter) až po dnešok (Dorothy Dayová, Matka Tereza, Ján XXIII., ale aj pre nás málo známi Ugandskí mučeníci či generálny predstavený jezuitov Pedro Arrupe).

Autorov život sa v mnohom podobá tomu nášmu. Aj keď málokto z nás je americký jezuita, skoro všetci bývame samolúbi, pohodlní alebo sme hypochondri. A často chceme mať svoje dokonalé životy úplne pod kontrolou a veľmi nás zraňuje, keď to tak nie je. James Martin vyštudoval ekonómiu, no jeho ideálny pracovný život ho nenaplnil, preto sa pod vplyvom relácie o trapistickom mníchovi Thomasovi Mertonovi začal hlbšie zaujímať o vieru a rozhodol sa vstúpiť do Spoločnosti Ježišovej. Počas jezuitskej formácie pracoval napríklad ako pomocník v chudobnej štvrti Chicaga, v utečeneckom tábore v Afrike, v cirkevnej škole na Jamajke... Jeho kňazský život ho dostal na mnohé ďalšie zaujímavé miesta a do situácií, ktoré mali jedno spoločné: všade zakúšal prítomnosť či paralelu s veľkými osobnosťami kresťanského života.

Môj život so svätými je hlavne reflexiou Martinových životných skúseností, videných skrz autorovi vlastnú sebaíroniu a osobitý humor, a ten robí knihu prístupnou naozaj každému. Pridanou hodnotou je ponor do kresťanskej kultúry, mystiky, duchovnosti prostredníctvom ľudí, ktorí ju formovali a tvoria aj cez jej nie jednoduché „vyrovnávanie sa“ s požiadavkami sveta a nových čias. Dôležité je, že to, čo autor nachádza pre seba, a tým pádom aj pre čitateľov vo svojom živote so svätými, je ich podobnosť s nami: bolesti, slabosti, trápenia, hriechy, pocit prázdnoty. Práve cez túto skúsenosť nám môžu byť blízki a motivovať nás k trpezlivému realizovaniu svojho vlastného poslania aj napriek tomu, že sa javí byť bez viditeľných úspechov. Aby sme, či už s vierou v Boha, alebo bez nej, boli naplnení vďakou, nádejou, dôverou a hlbokou životnou radosťou.

Miroslava Kuracinová Valová

O knihu **Môj život so svätými** môžete súťažiť zaslaním kupónu DOBRÁ KNIHA na adresu redakcie..

Foto Erika Litvákova

Ako sa rodil príbeh **Konvália**

Spisovateľka **Denisa Fulmeková (1967)** sa rozhodla rozpovedať príbeh svojej starej mamy Valérie Reiszovej a známeho básnika, ktorý bol zároveň františkánskym rehoľníkom a kňazom. Nazvala ju **Konvália**, s podtitulom: **Zakázaná láska Rudolfa Dilonga**. Knihu vydalo Vydavateľstvo Slovart a Konváliou nazval Valériu už Dilong v rovnomennej básnickej zbierke. Keďže ide aj o rodinný príbeh autorky, do textu zakomponovala nielen historické fakty, ale aj svoje vlastné či rodinné spomienky, a tiež citácie z doteraz nepublikovanej vzácnej korešpondencie hlavných protagonistov.

Poznáte osud podobný príbehu Valérie Reiszovej a Rudolfa Dilonga?

Nie, nepoznám. Traduje sa síce, že mnoho duchovných má potomstvo, ale každý príbeh je jedinečný. A ja poznám práve ten Valériin.

Stretávala sa Valéria so svojimi kolegyniami poetkami, možno tiež zaľúbenými do kňazov – Henny Fiebigovou, Helenou Riasnickou, Hanou Záhorskou, Máriou Juskovou?

Neviem, ale skôr nie, nikdy tie mená nespomínala. Pamätám si iba mená jej priateľiek z posledných dekád jej života, no tie nepatrili do umeleckých kruhov, možno s výnimkou jednej, ktorej syn je spisovateľ. O kruhu autoriek, ktoré spomínate, však píše exilový autor Ján Okál v pamätiach *Leto na Traune* (1986): „Z Nitry spravil Dilong stredisko mladých poetov, kde rád potom prichodil aj Tido Gašpar a iní uznávaní literáti na stretnutia s nádejnou mládežou. Tu rozpínali svoje krídla poetky Maruša Jusková, Helena Riasnická (Pospíšilová-Horová) a Henny Fiebigová, ba i Janko Silan tu našiel prvých milovníkov svojej poézie.

Atmosféru tejto nitrianskej etapy Dilongovho vývinu nič nevystihuje lepšie ako Dilongova roztomilá zbierka veršov *Helena nosí laliu*.“

Helena Riasnická venovala nejaké verše R. D. Ale možno nešlo o rivalitu medzi mladými dámami či poetkami. V tom čase azda v literatúre panovali korektnejšie vzťahy ako dnes?

V knihe naznačujem indíciu, že Dilongova zbierka *Helena nosí laliu* bola venovaná jednej konkrétnej Helene, ale – keďže som v kontakte s vnukom tej panej – nešlo o Helenu Riasnickú. Dilong iste nemal núdzu o múzy, ale viac k tomu neviem povedať. A pokiaľ ide o literárne pomery, ženy v literatúre nemali také pevné miesto ako dnes, emancipácia na Slovensku, vrátane tej umeleckej, postupovala pomaly a bola hatená rôznymi prekážkami – o rasovej, ako v príbehu **Konvália**, ani nehovoriac. Neviem teda, či by ich nezdravá rivalita neoberala zbytočne o energiu, ale antipatie asi nie sú vynálezom internetových diskusií.

V úvode knihy otvorene vravíte, že ste súčasťou tohto príbehu a že nemôžete objektívne rozprávať o udalostiach, bez ktorých by nebolo ani vás. No výsledok je vyvážený. Je to zásluha editorky, redaktora, alebo ste nadobudli patričný odstup?

To je ťažká otázka. Určite som sa snažila mať odstup a určite bolo zopár miest, ktoré som v záujme zachovania rozprávačskej umiernenosti (aspoň v ňu dúfam!) radšej vynechala. Pochopiteľne, spätná väzba editorky Zuzany Šeršeňovej a redaktora Jaroslava Šranka bola pre mňa veľmi dôležitá.

Poézia ktorých básnikov katolíckej moderny vás oslovila najviac?

Asi to nikoho neprekvapí, ale je to najmä poézia Rudolfa Dilonga. Jeho dielo mám aj najviac prečítané, z ostatných autorov som čítala niečo od Silana, Veigla a osobitne ma zaujala ešte *Antológia mladej slovenskej poézie* z roku 1933, ktorú zostavil Dilong a sú tam verše, ktorými sa predstavili hľadám všetci významnejší predstavitelia katolíckej moderny.

Dilong bol bezpochyby jeden z našich najväčších básnikov. Pôjdete si na festival Epochy vypočuť jeho básne O horách v podobe, do akej ju zhudobnil Eugen Suchoň?

Dobrý nápad!

Podľa všetkého ste vnučkou Rudolfa Dilonga, čo mnohých čitateľov zrejme prekvapí.

Vidíte, a mne sa zdá, že je to v podstate všeobecne známa vec. Nanajvýš sa ma občas ľudia, známi aj neznámi, pýtali, či je to naozaj tak.

Určite je to známe v okruhu sčítanejších ľudí. Ale prichádzajú mladí, pre ktorých je Dilong známy nanajvýš ako jeden z množstva starých pánov z čítaniek. A zrazu zistia, že vy idete po bratislavských uliciach so svojou najnovšou knižkou, kde je spísaný celý ten „známy“ príbeh.

To mi nezišlo na um, ako sa na to budú dívať mladí ľudia. Rada by som však podotkla, že túto knihu som nepísala ako provokáciu, pretože nie Dilongov stav rehoľníka je tu najpodstatnejší. Usilovala som sa skôr poukázať na to, čo spraví so životmi ľudí vojna. Ako zmariť ich sny a ako sa premietne aj do ďalších generácií.

Čitatelia sa to síce dozvedia z knihy, ale aspoň naznačte niečo o zoznamení Dilonga a Valérie.

Zoznámili sa na literárnom podujatí. Dilong v tom čase pôsobil vo františkánskom kláštore v Malackách, a tak prijal pozvanie na besedu spolu s malackým rodákom Ludom Zúbkom. Valéria sa tam ako zvedavé devätnásťročné dievča, ktoré písalo prvé veršičky, išla pozrieť. Bolo to v roku 1936.

Tiež boli mladí a plnili si sny. Dokonca keď Dilonga premiestnili do Hlohovca, kúpil si za literárnu cenu motorku, aby sa nádejnej poetke mohol osobne venovať.

Z dnešného pohľadu to bol skôr motocykel. Existuje fotografia, na ktorej je Dilong aj so svojou motorkou. Kňaz na motorke pôsobil v tých časoch netradične, moderne. Jaroslav Seifert to zhrnul vo svojich pamätiach *Všecky krásy světa*, kde spomína stretnutie s Dilongom na pamätnom trenčianskom zjazde spisovateľov taktor: „Byl to kněz řádový, byl františkán. A básník to byl surrealistický. Jak to dal všechno dohromady, nevím. Na sjezd přijel na motocyklu. (...) K ránu vstal od stolu a před vchodem si zapálil cigaretu, vyhrnul si satanu a skočil na motorku. Jel do nedalekého kostela sloužit mši. (...) Se vši františkánskou pokorou klečel u oltáře a ústy, která ještě před chvílí zpívala milostné písničky slovenské, vzýval Hospodina a mši ve vši vážnosti odsloužil.“

Netrvalo dlho, a Valérii vyšiel debut pod pseudonymom Ria Valé. Verše zrejme patria jej. Vie sa, kto vymyslel pseudonym?

Trvalo to štyri roky, čo môže byť v devätnástom pomerne dlhý čas. Pseudonym pravdepodobne vymysleli spoločne. Išlo o nevyhnutnosť, a nielen pre ich ľúbostný pomer. Podľa vtedajšieho Židovského kódexu, ktorý bol prijatý v tom istom roku, totiž Židia nesmeli publikovať umelecké diela. Dokonca ani pod pseudonymom, takže tak či tak to bol risk.

Vydanie zbierky Muškát zariadil Dilong, prominentný básnik režimu, ktorý rok predtým vydal knihu básní Gardisti, na stráž! a vítal vznik Slovenského štátu. Ako si to vysvetľujete?

Ja si to nijako nevysvetľujem. Jedine ak tým, že obaja hlavní protagonisti boli do seba zaľúbení a tieto strašné veci, ktoré by ich z nášho uhla pohľadu mali rozdeľovať, príliš nevnímali.

Akú úlohu pritom zohral básnik a kňaz Svetoslav Veigl?

Obe zbierky podpísané pseudonymom Ria Valé, teda *Muškat* aj *Môj sen o láske*, vyšli v edícii *Lipa* vydavateľstva Unás, ktorú okrem Laca Gálíka redigoval aj Dilongov priateľ a básnik Svetoslav Veigl. O mnoho desaťročí neskôr si Veigl v jednom článku zaspomínal, že Dilong mu počas pôsobenia v Skalici ukázal rukopis *Môj sen o láske* so slovami, že opravuje verše jednej poetky a či mu s tým nepomôže. Veigl si však myslel, že Dilong mu len nechcel priamo povedať, že ide o jeho vlastné básne.

Máte indiciu, či Veigl ako dôverník ŠtB udával poetku, ktorej debut redigoval? Alebo naňho eštbáctvo našli?

Skôr to druhé. Dokonca keďže bol evidovaný v kategórii dôverník, nemusel o tom ani vedieť.

Hlavnými hrdinami vašej knihy napokon nie sú ani tak básnici. Je to príbeh o poetke Valérii Reiszovej. Pamätáte si, kedy ste sa prvý raz stretli s jej veršami?

Mari sa mi, že keď som v roku 1990 písala vari prvý porevolučný článok o Rudolfovi Dilongovi, Valéria, teda moja babička, mi ukázala rukopis svojej nevydanej zbierky *Zvítazil ľud navždy* a povedala mi, že aj tie dve zbierky, ktorých autorstvo sa pripisuje Dušanovi (tak ho volala a tak sa aj podpisoval v ich korešpondencii, je to odvodené od jeho zdobneného krstného mena, teda Ruduško, Duško), sú vlastne jej.

Ktoré jej verše na vás osobitne zapôsobili?

Tie, ktoré som odcitovala v knižke, zo zbierky *Môj sen o láske*. Je to podľa mňa moderná a silná poézia, posuďte sami: „Ja: / Ja stále myslím na deň soznámenia, / stretám ťa a si celý vo mne, / a nech sa veky ešte viacej / menia / a nech sa menia na polárky ohne / i pásma citovníkov na potopu, / nech denne / tisíc svetiel zmiera, / ja nájdem znovu tvoju stopu, / lebo si veľký, ako moja viera. / Môj milý: / Sme

deti mŕtvych matiek, lež to žije, / čo deti z matiek navždy dedia, / to je ich krv / i smútky symfónie, / ale to deti nepovedia. / Ó ťarcha lásky, kto ťa, jak my, nosí, / keď lotos / tvoj tak sladký žujem, / nie, na vrch života ja stúpam bez ponosy, / a hoci zbičovanú tvár / mám, preda sa nežalujem.“

Knižka o nej je zároveň aj príbehom o vás. A tiež o vašich príbuzných. Isteže sa vymyká bežným konvenciam. Možno až dnešní ľudia mu budú nepredpojata rozumieť.

A možno poniektorí ani dnes nie. Desí ma, že v spoločnosti legitímne zaznievajú nepriateľné názory, opätovné rasové predsudky a bulvárne médiá podnecujú v ľuďoch tie najhoršie vlastnosti – závišť, nenávišť, primitívnosť.

Kto bol prvý čitateľ knihy Konvália?

Celkom prvým čitateľom bol môj manžel, ktorému som jednotlivé pasáže čítala už v priebehu vzniku rukopisu. Ten príbeh už, pochopiteľne, poznal, ale má od neho väčší odstup než ja, čo bolo pre mňa prínosom.

Inak sa dnes na Dilonga pozeráme, keď sa dočítame, že šiel klopať na dvere Šaña Macha aj Jozefa Tisa, aby zachránil život mladej poetke, jej bratovi. Alebo bol orodovať aj za iných?

To sa už asi nedozvieme. Pre mňa napríklad ostalo záhadou, či Valéria dostala prezidentskú výnimku alebo nie, v archíve som ju totiž nenašla. Na súpisoch Židov sa pri jej mene spomína iba údaj, že bola pokrstená pred 14. marcom 1939.

Málokto má to šťastie zapísať príbeh svojej rodiny v úplnosti na pôdoryse storočia a iných pritom rehabilitovať. A preda, je niečo, čo zostalo, možno ako námet na ďalšiu knižku?

Už ako mladej redaktorke mi preblesklo hlavou, že je to príbeh priam románový. O niekoľko rokov neskôr som sa tou myšlienkou zaoberala znova, ale nebol ten správny čas, nebola som na rozprávanie tohto druhu pripravená a nebolo naň pripravené ani moje okolie. Až keď zomrel posledný protagonista tohto príbehu, Valériin manžel Jozef, tak som sa po týždňoch totálnej bezradnosti a smútku vybrala na výlet do Malaciek. No a tam možno zapôsobil akýsi genius loci, lebo cestou späť som si už viezla aj obnovenú chuť písať. Začala som dávať dohromady všetky písomnosti, staré články, dokumenty, fotografie, ale kým som dospela k predstave, ako príbeh porozprávam, uplynul ešte nejaký čas. Isteže, ostali aj nezverejnené veci a ostali aj témy, o ktorých by som ešte rada prevravela. Zatiaľ stojím na križovatke svojich plánov a zvažujem, ktorou cestou sa ďalej uberať.

Ďakujem za rozhovor.

Ján Litvák

Listy žene

I.

V meste, kde nebo ešte sneží,
kde popoludnie malé je,
snáď spomienka Ti v srdci leží
a slza tvár Ti zaleje.

Vtedy dľaň moja ako misa
dvíha sa s láskou k oblakom,
nad menom Tvojim zasvieti sa
krvavá hviezda s kosákom.

Prečo len lásku nechcela si,
od nej ma bolia ramená,
keď niesol som Ti bozk na vlasy,
skríkla si kúzlom zbavená.

A v prstoch tvojich dotyk márný
mrazil jak chladná inovať,
môj smútok ťažký Tvoj vzhľad svárny
už nemohol viac milovať.

II.

Môj odchod strašne zabol ma,
nevedela si, čo je to,
hľaď, láska je raz divá šelma,
raz svätá ako Loreto,

ktorého sladké zlaté zvonky
zvonja, keď príde kvetná jar,
Ty nevidíš, jak pučia stonky
a skrývaš do rúk chladnú tvár.

Možno je u vás ešte zima
a slnka málo v okne je,
svet ten ešte rozbolí ma,
snáď Teba plač môj okreje.

Pozri na štyri strany neba,
nech neteší ťa žiadna z hviezd,
ja z temnic prosím kúsok chleba,
nemám čo jesť.

III.

Kto smrť mi sľúbil, dohoní ma,
nájde ma ticho za plačom,
mňa nepozmenil vietor, klíma,
ja nie som skrytým apačom.

Ó ľahko vidí moju stopu,
na celom svete žijem sám,
hľa, moje oči o zem klopú
a ešte hľadím k nebesám.

Načo Ti, žena moja drahá,
načo Ti o mňa chovať strach,
či vysaje ma mliečna dráha,
či padnem dýkou kdesi v tmách,

a či aj hladom nalomene
voľakde v hroznom árešte
obrátim oči stĺpkom k stene,
kde smrť mi píše návestie.

IV.

Nik nezve sa v týchto svetoch,
noc leží na mne prsama
a moja chladná posteľ z kvetov
tam doma čaká, čaká ma.

Nestiahnem k spánku vlhké brvy,
Ty žena moja si a vieš,
že dieťa z mojej tajnej krvi
v postieľke s Tebou plače tiež.

Možno, že Ti je všetko zjavné,
mám toto dieťa lásky rád,
pre svoje ťažké smútky dávne
chodím mu spievať popod hrad.

Smrť dýcha mi do tváři,
plačem a musím ďalej ísť,
dieťaťu môjmu v blízkej jari
snáď odo mňa dáš bozkať list.

Sicília, vo februári 1946

Vybrané verše Rudolfa Dilonga (1905 - 1986), fenomenálneho básnika slovenskej katolíckej moderny, kňaza, exulanta sú fragmentom z cyklu šiestnástich básní *Listy žene*, publikovaných v *Slovenských pohľadoch* (11/1993). Básnik ich všetky poslal na Slovensko konkrétnej osobe, respektíve konkrétnym osobám - Valérii Reiszovej a jej dcére Dagmar (v básni ich na niekoľkých miestach priamo oslovuje) - na jar roku 1946 údajne v štyroch listoch s časopriestorovým konkretizovaním (talianska Sicília, líbyjské Bengazi). Osobitne či spoločne sa o Rudolfovi Dilongovi i Valérii Reiszovej (Ria Valé) v minulosti popísalo neúrekom - usilovali sa literárni kritici i historici (Jozef Felix, Július Pašteka a podobne - skúmal sa anagram Ria Valé, miera Dilongovho autorsko-korektorského vplyvu pri textoch jej zbierok), svoje vypovedali Dilongovi súpútnici (napríklad Svetoslav Veigl, Aladár Stankovský, Ladislav Paška...), zgustol si i bulvár. Nebolo by vôbec prekvapením, ak by v slovenskom literárnom prostredí ohľadne načrtnutých súvislostí nezatienil pravdu i fakty mýtus, zvlášť, ak sa i sám Rudolf Dilong k predmetnej skutočnosti, téme, vyjadroval akosi nejasne, respektíve v istom zmysle i konfúzne.

Básne celého cyklu sú intímneho charakteru a je málo pravdepodobné, že by ich bol chcel Dilong uve-

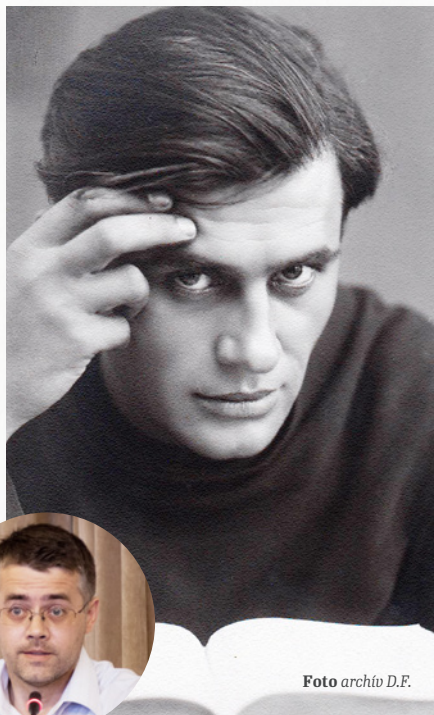
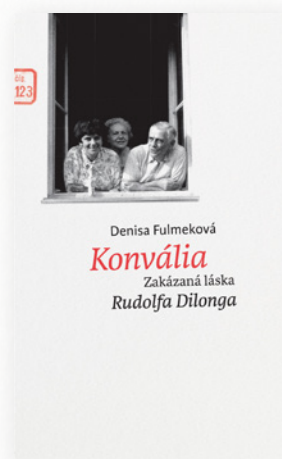

Foto archív D.F.

rejniť. Poslal ich listom konkrétnym osobám, nie do redakcie periodika. K publikovaniu došlo na podnet ich vlastníkov a dedičov a možno sa naozaj len do-

Dilongove Listy žene v interpretácii

Vzťah Rudolfa Dilonga a Valérie Reiszovej, ktorej básnik tieto listy adresoval, odkrýva vo svojej novej knižke *Konvália* (Vydavateľstvo Slovart 2016) Denisa Fulmeková.

mnievať, čo mohlo stáť za ich zverejnením... V prvom rade snáď odhalenie pravdy a demýtizácia, popritom aj individuálne vyrovnávanie sa s nie jednoduchou

minulosťou adresátok. Výpoveď Rudolfa Dilonga v uvedených textoch bola mimoriadne osobná; bolo to svedectvo o skúsenostiach kňaza, muža, otca a v neposlednom rade i tvorcu básnického slova, dokument nie faktografickej povahy, výpoveď umelecky transformovaná do veršov. V tomto zmysle je teda relatívne, či bolo nevyhnutné ju umelecky eufemizovať, skresľovať, či ju patetickým výrazom ozvláštniť, emotívnejšie ňou zapôsobiť na adresáta. Alebo si Dilong nevedel skôr predstaviť skutočnosť, že by ako básnik lepšie vyjadril vnútorné poryvy duše epickou naráciou než lyricky štylizovaným výrazom? Básnikom sa takpovediac narodil a bol ním až do posledného výdychu.

Rudolf Dilong spomínané listy píše Valérii Reiszovej (argumentuje tým tiež v nedávno vydaney publikácii **Konvália** – Vydavateľstvo Slovart 2016 – jej autorka Denisa Fulmeková). Je zaujímavé, že priamo menom ju v básnických textoch Dilong nikdy neoslovuje; prevažujú omnoho príznakovejšie, privlastňovacie pomenovania („žena moja drahá“, „Ty žena moja“, „ó, žena moja milovaná“) – miestami fiktívne oslovuje i dcéru Dagmar („Dagmar, môj kvietok, perla moja“, „Dášenska moja najvernejšia...“), v niektorých prípadoch je nasmerovanie lyrického subjektu polyvalentnejšie (zvlášť, ak ide o podoby sebaobviňovania, respektíve ospravedlňovania sa za skutky minulosti).

Rudolf Dilong prijímal i realizoval úlohu básnika vo svojej predchádzajúcej tvorbe takpovediac vždy s poslaním. Výnimkou nie sú ani texty prvého listu cyklu *Listy žene*. Bytostne prežívané pocity exulanta, odlúčeného od rodiny, najbližších, zdá sa, že nepotrebuje ďalšiu dramaturgiu – samy osebe sú existenciálneho ladenia. Básne tak, ako boli poslané adresátke, majú vnútornú logiku a tematicky na seba nadväzujú, respektíve jednotlivé témy autor navrstvuje, redundantne a enumeratívne rozširuje v konkrétnych motívoch. Nadovšetko v nich presvitá motív žiaľu exulanta za milovanou ženou, dcérou, za domovom, žiaľu nad svojim ťažkým položením. Možno z ich obsahu vydedukovať hypotetickú predstavu lyrického subjektu o predpokladanom stave uziatého bytia milovanej ženy a subjektívne dôvody Dilongovho odlúčenia, jeho odchodu do exilu. Z Fulmekovej **Konvália** vyčítame, že Rudolf Dilong Valérii Reiszovej povedal, „že ide iba do Prahy za básnikom Jaroslavom Seifertom (...) V skutočnosti však poslednou kvapkou, ktorá prispela k jeho osudovému rozhodnutiu emigrovať, mohlo byť echo Mikuláša Šprinca, že sa už schyluje k zatýkaniu a neobídu ani Dilonga“ (s. 60) – autorka knihy vyslovene nehľadala dôvod emigrantských nálad Rudolfa Dilonga vo vzťahových reláciách, keďže tie podľa nej súviseli skôr s kontextom spoločensko-politických zmien v povojnovom usporiadaní krajiny. Z listov Aladára Stankovského určených Jánovi Motulkovi (23. 08. 1995) v danom kontexte ale presvitá vzťahový imperatív: „Dilong

si čoraz viac uvedomoval farchu záväzku, ktorý ho zväzoval ako človeka i ako básnika (...) Pani Ria cítila, že D. (Dilongova – pozn. J. B.) láska k nej ochabuje (...) Jedno som vedel iste: že Dilong sa nikdy neožení a keby tak urobil, prestal by byť nielen kňazom, ale i básnikom (...) hlavným a najzávažnejším dôvodom D. odchodu do exilu bolo jeho pevné rozhodnutie nevzdať sa kňazstva a neoženiť sa“ (LA, Fond Jána Motulka). Stankovského text zjavne pozná aj Denisa Fulmeková a vo svojej knihe ho označuje za „zlomyseľný, možno žiarlivý“ (s. 47). Fenomén druhého adjektíva z jej prehovoru však má istú váhu, opakuje sa totiž i v prípadoch ďalšej Stankovského korešpondencie, hlavne pri nedostatočnom docenení jeho tvorivých iniciatív, zlomyseľnosť tam však odčítať neradno.

Hneď prvá báseň Dilongových *Listov žene* však nahráva spomienkam A. Stankovského: „Prečo len lásku nechcela si, / od nej ma bolia ramená (...) A v prstoch tvojich dotyk márný / mrazil jak chladná inová, / môj smútok ťažký Tvoj vzhľad svárny / už nemohol viac milovať.“ Z textov plných neskrývaného žiaľu a bolesti latentne presvitá, akoby sa ich autor sústredil viac sám na seba a na svoje trápenia i neľútostné polozenie v cudzine, a až cez svoje súženia, až po ich prezentovaní, bol schopný vidieť utrpenie svojich blízkych. Dilong bol v existenčnej tiesni, vo veľmi neľahkej situácii, no pravdepodobne v ešte väčšej zostala na Slovensku i Valéria Reiszová – v povojnových časoch, a sama s dieťaťom... Básnik sa „postažoval“, že rozhodnutie odísť nebolo pre neho ľahkou voľbou, argumentoval však akosi ľahkovážne: „Môj odchod strašne zaboľ ma, / nevedela si, čo je to, / hľad, láska je raz divá šelma, / raz svätá ako Loreto“ a i keď predsa len pripustil, že svojím odchodom rozsial žiaľ a možno i nenávisť („ty nevidíš, jak pučia stonky / a skrývaš do rúk chladnú tvár“, „snáď Teba plač môj okreje“), i tak obracia pozornosť percipienta na svoje ťažké postavenie exulanta („nik neozve sa v týchto svetoch“, „nemám čo jesť“).

Posledný spomínaný moment umocňuje aj vyobrazením priestoru, miesta, odkiaľ píše prvý list – Sicília. Nie je s týmto prostredím vôbec zžitý, teplejšia a jednotvárnejšia klíma mu zjavne nevyhovuje, zvlášť, ak mu to vôbec nepripomína februárové počasie domoviny, mesta, „kde nebo ešte sneží (...) a slnka málo v okne je“, miesta, kde nechal milovanú osobu. Predsa však mužský subjekt skúmaných Dilongových básní navzdory Stankovského načrtnutým konšpiráciám a Fulmekovej dobruťivo vzhliadajúcim konštatovaniam prejavil na jednej strane zložitejšiu formovateľnosť („mňa nepozmenil vietor, klíma, / ja nie som skrytým apačom“), na druhej strane však ľútosť so štipkou nádeje ani nie tak nad svojimi skutkami, ale nad mierou dopadu ich udalostí („hľa, moje oči o zem klopú / a ešte hľadím k nebesám“, „načo Ti, žena moja drahá, / načo Ti o mňa chovať strach“, „noc leží na mne prsama (...)

nestiahnem k spánku vlhké brvy, / Ty žena moja si a vieš, / že dieťa z mojej tajnej krvi / v postieľke s Tebou plače tiež“).

Dobre sa dá zdokumentovať vo štvrtej básni, že Rudolf Dilong sa priznaniu otcovstva nebránil („dieťa z mojej tajnej krvi“), ba dokonca zdôrazňuje, že je plodom skutočnej lásky („mám toto dieťa lásky rád“), no strach zo straty slobody (možného prenasledovania v povojnovom usporiadaní krajiny, prípadne obava zo „zamerania“ svojho života k rodine) ho núti z cesty emigranta neustúpiť: „Smrť dýcha mi do tváre, / plačem a musím ďalej ísť, / dieťaťu môjmu v blízkej jari / snáď odo mňa dáš bozkať list“. Veľmi zaujímavovo Rudolf Dilong vniesol v tomto kontexte do svojich básní motív hviezdy. Tento zobrazil hneď v niekoľkých polohách. V jednej indikuje jeho snahu zo štyridsiatych rokov, kedy sa mu podarilo zariadiť, aby jas žltej hviezdy na jej prsiach nevýstlil v krvavý flak ničoty, no pri spomienke na Valériu sa mu usúvzťažňuje i geolokácia, životný priestor, ktorý však v determinácii novonastoloňovaných spoločensko-politických okolností indikuje anticipáciu budúcej neslobody, súvisiacej s rastúcim vplyvom ľavicovo orientovaných síl so snahou o soviétizáciu spoločnosti („nad menom Tvojím zasvieti sa / krvavá hviezda s kosákom“). Ak teda myslí na Valériu Reiszovú, vníma ju rozhodne ako nedostupnú, akoby uväznenú v kletke.

V ďalších listoch tohto cyklu je tiež rovnako konkrétny a zákonite len potvrdzuje pôvodné nasmerovanie, zdôvodňované skôr v sebe samom než adresátke, že rozhodnutie zostať v emigrácii bolo správne („Hľa, mojim osudom je bežať, / kým nevzide mi nový deň, / kosi sa chystá z rodných kniežat / vysoko vyniesť pochodň“; „no i keď svet mi dá len stíny, / slobodu širu milujem“).

Z poetologického hľadiska tieto Dilongove básne nepatrili k jeho najdokonalejším výtvorom, ba možno skonštatovať, že zďaleka nedosahovali kulmináčny bod predchádzajúcej autorovej básnickej ekvilibristiky. Ich hlavnou funkciou bolo vypovedať, ozrejmovať, vysvetľovať, skôr epickejšie spritomňovať empiricky okúsiteľné bytie... Neprekvapuje ma ani, ak básne, poslané listom konkrétnej adresátke, plné prehovorov, rečníckych otázok, úprimných i formálnejších konštatovaní, majú monologickú povahu. Veď ja-rozprávač je dobrou alternatívou realizácie autenticity, hodnovernosti básnickej výpovede. A v tomto ohľade sú básne prvého listu cyklu *Listy žene* skvostom, vzácnou archíviou nevyčísliteľnej hodnoty.

Jozef Brunclík

LITERATÚRA

- DILONG, R.: *Listy žene*. In *Slovenské pohľady*, VI.+109, 1993, č. 11, s. 89 - 96.
 FULMEKOVÁ, D.: *Konvália*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovart, 2016.
 STANKOVSKÝ, A. → MOTULKO, J. (23. 08. 1995), SNK v Martine, Literárny archív, Fond Ján Motulko, prírastkové číslo 3689-2007.

„Vesmírny básnik / má v bruchu /
slnko a mesiac / a spí. / Oblohe niet
konca - / ale jeho básne / ako divé husi
/ vylietajú z okraja. // Básnik mysle /
býva v dome. / Dom je prázdny / a nemá
steny. / Báseň / vidno zo všetkých
strán, / všade, / naraz.“

Gary Snyder, *Pokiaľ ide o básnikov*

Beat literatúrou

Beatnici / Zostavil a preložil Marián
Andričík / Vydavateľstvo Slovart 2016

Predpokladám, že nebudem (zdáleka) jediný, kto si svoju cestu k poézii našiel cez verše a príbehy života Allena Ginsberga. Trochu matne, ale spomínam si na úvod *Kvílenia* v čítanke, na jeho zaradenie medzi maturitné otázky. Došlo k prepojeniu dvoch svetov: školského, ktorý u mňa skĺzaval k memorovaniu údajov a k osvojovaniu si všeobecne platných interpretácií textov, a toho, v ktorom žijem dnes: sveta, kde neodškriepiteľnú úlohu hrá fascinácia slovom, jeho významami a polohami.

Hnutie beatnikov vo všeobecnosti zaznamenalo (okrem iných) a zaznamenáva značný úspech – ľudia prítahuje k čítaniu poézie (i prózy) a následne im dáva voľnú ruku pri uberaní sa medzi knihami a ich autormi vlastnou cestou. Čitatelia tak dostávajú možnosť konfrontácie a objavovania.

Práve z tohto dôvodu bolo publikovanie antológie **Beatnici**, ktorú zostavil Marián Andričík, dobrým a dôležitým krokom. A rovnako dobrým a dôležitým krokom je aj to, že pri príležitosti osláv dvadsiateho piateho výročia Vydavateľstva Slovart, kde bola antológia v roku 2010 prvýkrát vydaná, prišla na slovenský literárny trh jej reedícia.

Červená, bílá a modrá... a svetlooranžová

V Českej republike bola pred rokmi (konkrétne štrnástimi) vydaná kniha s názvom *Karma červená, bílá a modrá* (Mladá fronta), ktorá predstavila rozsiahly výber z básnickej tvorby Allena Ginsberga. Josef Jařab ako zostavovateľ odviezol precíznu prácu, samotnú básnickú zložku doplnil o zaujímavé fakty, ktoré texty viac približujú k čitateľovi, robia ho pre neho uchopiteľnejšími.

Antológia **Beatnici** sa tomuto počínu vyrovnáva po stránke dizajrovej (ktorej autorkou je Eva Kovačevičová-Fudala) i po stránke textovej. Dôležitý je i fakt, že sa Andričík pri jej zostavovaní orientoval podľa osobitého kľúča. Preto v knihe nájdeme predstavených niekoľko dôležitých reprezentantiek

a reprezentantov hnutia Beat Generation, pričom Allen Ginsberg vystupuje len ako súčasť, nie ako hlavný hnací prvok.

15 + 2

Do antológie sa Andričík rozhodol zaradiť 15 poetiek a básnikov (menovite G. Corsa, D. Di Primu, L. Ferlinghettiho, A. Ginsberga, E. L. Jonesa, B. Kaufmana, J. Kerouaca, P. Lamantiu, M. T. McClurea, D. Meltzera, E. Sandersa, G. S. Snydera, A. Waldmanovú, L. Welcha a P. G. Whalena), ku ktorým sa v *Úvode* vyjadruje nasledovne: „Hľadať nejaký výrazný spoločný poetologický menovateľ u pätnástich prezentovaných autorov, medzi ktorými leží časový úsek najmenej jednej generácie, asi nebude na mieste. Ten skôr spočíva v podobnosti životného pocitu, z ktorého hnutie Beat Generation vzniklo.“

Práve pre túto poetologickú rozdielnosť ide o knihu, ktorá je pestrá a ponúka viacero autorových prístupov. Je možné ich medzi sebou porovnávať a vytvorí si tak všeobecnejší pohľad na beatnikov. Vďaka nemu si totiž čitateľ uvedomí, že nešlo len o malú skupinku spisovateľiek a spisovateľov, ktorí sa rozhodli vzbúriť. Hranice Beat Generation (ak vôbec nejaké mala alebo má) siahali ďaleko a poskytovali útočisko a sebaurčenie pre širšie spektrum tvoriacich.

Vďaka antológii **Beatnici** sa stretávame s osvedčenými menami a básňami, ktoré sú až akými synonymami celého hnutia (napríklad Ginsberg a jeho spomínané *Kvílenie* alebo *Amerika*, Corso so svojou básňou *Vlasy*, Kerouac so svojimi haiku či *Nočná mora 4* od Di Primi), spolu s autorkami a autormi, ktorých mená možno tak nerezonovali, no ich básnická tvorba má rozhodne svoje miesto (o L. Welchovi, ako sa dočítame na záver jeho bloku, N. Cherkovski, americký básnik, povedal: „Hoci je širšej verejnosti neznámy, básnikom veľmi chýba.“).

Okrem básnickej tvorby zaradil Andričík ku každému profilu aj zaujímavé informácie, akými sú útržky z rozhovoru či z korešpondencie, obálky kníh a časopisov, ukážky z denníka alebo z rukopisu a kontextové citáty. Vnimanie prezentovaných autoriek a autorov sa vďaka tomu, podobne ako pri knihe *Karma červená, bílá a modrá*, stáva širším a zaujímavejším.

V závere antológie **Beatnici** sa nachádzajú dva rozsiahlejšie texty – ich autormi sú J. C. Holmes a N. Podhoretz. (Aj) zo zostaveného kalendária sa čitateľ dozvie, že ide o texty *Toto je Beat Generation* (Holmes), „ktorý dostal neskôr nálepku akéhosi neoficiálneho manifestu generácie“ a *Ignorantski bohémovia* (Podhoretz), „v ktorom ostro odsúdil Beat Generation“.

Vzhľadom na fakt, že časový rozdiel v ich publikácii tvorí takmer šesť rokov, ide o „zhustenie minulosti“, a z neho plynie šanca vidieť naraz polaritu názorov, s ktorými sa hnutie beatnikov stretávalo.

Most k poézii aj poézia samotná

Moje tvrdenie o jednom z úspechov Beat Generation zo začiatku tohto textu sa významovo takpovediac prekrýva so slovami Mariána Andričíka: „Tematicky i výrazovo atraktívna poézia beatnikov môže byť mostom k lyrike aj pre tých, ktorí si od tohto literárneho druhu doposiaľ udržiavali úctivý odstup. Ak tomu táto antológia čo i len trochu posluží, nemožno si priať viac.“ Publikácia **Beatnici** je kniha, ktorej nechýba značný potenciál osloviť nádejných čitateľov a ukázať im, že poézia má čo ponúknuť. Ale nejde iba o „ulovenie mladých rýb“. Nemala by absentovať ani v knižniciach tých, ktorí sú už dnes „inde“. Minimálne ako vydarený dôkaz o tom, že ak niekto vezme literatúru takým útokom, ako to urobili beatnici, právom mu patrí uznanie.

Peter Prokopec

„...pre mňa existujú len blázni, ľudia zbláznení do života, zbláznení do debát, zbláznení do spasenia, dychtiaci, aby mali všetko hneď a naraz, ľudia, ktorí nikdy nezívajú a nehovoria všednosti, ale horia, horia, horia ako tie prenádherne žlté rímske ohňostroje...“

text: Jack Kerouac hudba: Charlie Parker produkcia: Artforum

Na ceste / Jack Kerouac / Preklad Otakar Kořínek / Artforum 2016

O knihe **Na ceste** sa hovorí, že definovala generáciu. Dávno však neplatí, že iba jednu. Od roku 1957, kedy táto kniha prvý raz vyšla, akoby sila Jackovho rozprávania nemizla – áno, Kerouaca plánujem v tomto texte oslovovať familiárne krstným menom, pretože si myslím, že by sa tak cítil lepšie, menej formálne, slobodnejšie. Vždy, keď sa vás čašník opýta, či dvojtitú. Vtedy. Vždy, keď vidíte niekde americké dvojkrídlové dvere. Vtedy. Vždy, keď deň prejde príliš skoro do noci a noc zase do rána. Vtedy – vtedy sú ozveny kerouacovskej cesty najhlasnejšie. Príbeh Sala a Deana je predsa tiež len príbehom Jacka a Neala, Kerouaca a Cassadyho. Ale či už čítate vydanie s vymyslenými menami postáv alebo rukopisný zvitok s menami pravými, pravdepodobne sa s nimi spriatelíte. V tom je sila Jackovho písania. Medzi jeho riadkami máte chuť si vypýtať tú dvojtitú, zavrieť za sebou dvojkrídlové dvere a skôr, než príde ráno, vyraziť na cestu. Najnovšie si to čitateľ môže splniť už s druhým vydaním **Na ceste** z dielne Artfora. Toto vydavateľstvo plní v slovenskej verzii kerouacovského knižného príbehu tak trochu úlohu Ferlinghettiho sanfranciského City Lights. V roku 2010 prinieslo Jackovo dielo *More je môj brat*, pričom slovenské vydanie bolo svetovou premiérou knihy. V roku 2011 potom nasledovalo publikovanie rukopisného zvitku **Na ceste** doplneného o štyri dôležité eseje ku knihe (ich autormi sú Howard Cunnell, Penny Vlagopoulos, George Mouratidis a Joshua Kupetz) a dnes – v roku 2016 – sa famózna pocta Jackovej tvorbe dočkala pokračovania, aj keď tentokrát v podobe románu, nie rukopisného zvitku (ten teda získal príznak ešte väčšej výnimočnosti, keďže vydanie z roku 2011 je už dnes vypredané). V čom však tkvie popularita románu?

Múdrosť pulzujúceho života

Manifest slobody. Samozrejme. Ale to by nestačilo – o slobode už písal kdekoľvek, tak prečo je práve Jack tým, ktorého text pretrváva roky a je stále čítaný a znovu vydávaný? Nejde len o ikonickú cestu naprieč Amerikou (hoci ide aj o ňu, ako aj o všetko, naozaj všetko, čo sa na nej dá zažiť). Cesta protagonistov nie je len symbolom ich slobody, nadobúda tiež spirituálny rozmer. Neal je pre Jacka duchovným otcom, vzorom, spočiatku nedosiahnuteľným, ale postupne sa približujúcim až natoľko, že sa ich úlohy vymenia. Učia sa jeden od druhého múdrosti, ktorú nemožno dosiahnuť žiadnym iným spôsobom – len ju odpozorovať zo života, pulzujúceho navôkol. Z hudby, ktorá akoby bola všadeprítomná a ozývala sa tak nahlas, až sa zdá, že ju nedostanete z hlavy a tóny Slima Gailarda alebo Charlieho Parkera vás budú navždy sprevádzať v šialenom rytme bebopu. Z pohybu, ktorý akoby nikdy nemal skončiť a strháva všetko, čo mu príde do cesty. Neal je ten, kto je vždy v pohybe, tranze, extáze, Jack spočiatku len pozoruje a učí sa tomuto šialenstvu, lebo ono jediné ešte môže človeka

spasiť: „v tej chvíli tancovali ulicami ako dvaja pojašenci a ja som sa vliekol za nimi, ako sa vlečiem celý život za ľuďmi, ktorí ma zaujímajú, lebo pre mňa existujú len blázni, ľudia zbláznení do života, zbláznení do debát, zbláznení do spasenia, dychtiaci, aby mali všetko hneď a naraz, ľudia, ktorí nikdy nezívajú a nehovoria všednosti, ale horia, horia, horia ako tie prenádherne žlté rímske ohňostroje“ (s. 12).

Prečo si nevedomia, že som dobrý?

Takáto bola Jackova ideálna, literárna predstava o živote a ľuďoch v ňom, no na jeho vlastnej ceste nájdeme mnoho protikladov, aj na prvý pohľad nepochopiteľných koincidencií. Beatnik vychovaný bigotne katolíckou matkou, americký spisovateľ, ktorý v detstve skôr hovoril po francúzsky než po anglicky, prekliatocharizmatický muž, kladúci si otázku „Why don't they realize I'm good?“ („Prečo si nevedomia, že som dobrý?“). Okrem písania prózy sa venoval aj poézii, čoho dôkazom je napríklad anglicko-české vydanie *Scattered Poems / Rozprášané básne* (Votobia, 1995). No predovšetkým: Jack bol kronikár doby. Zachytával povojnovú Ameriku autenticky a extaticky zároveň. Zachytával jej pohyb, zmeny, ale aj strhujúce scenérie. Bol majstrom v evokácii urbánnej, ale aj provinčnej atmosféry: „Údolíam hrmia vlaky. Slnko zapadá dlho a červeno. Odvíjali sa predomnou všetky magické názvy tohto údolia – Manteca, Madera a ostatné. Zakrátko prišiel súmrak, hroznový súmrak, tmavočervený súmrak nad mandarínkovými hájmi a dlhými melónovými poľami; slnko farby lisovaného hrozna, rezaného burgundskou červeňou, polia farby lásky a španielskej tajomnosti. Vystrčil som z okna hlavu a zhlboka som vdychoval voňavý vzduch. Bola to vôbec najkrajšia chvíľa“ (s. 83 – 84). Máme pred sebou opis stavu šťastia v jeho najčistejšej, najkoncentrovanejšej podobe, a k tomu poctu americkej zemi. Jack sa jej ukláňa, ale vie si ju aj podmaniť. **Na ceste** je pozoruhodným príkladom paralelizmu medzi každodenným cyklom života krajiny a vnútorným prežívaním subjektu. Jackove postavy totiž dobre poznajú ten stav „chvíľu pred tým, než nastane úplná noc, ktorá požehná zem, stemní všetky rieky, obalí vrcholky hôr a zavinie to posledné pobrežie, a nikto, nikto nevie, čo s kým bude, isté sú len beznádejné trosky starnutia“ (s. 323). A napriek tejto neistote neprestávajú hľadať. Hľadajú „to“, „it“, perlu, niečo, všetko alebo nič, mozaiku aj celistvý obraz zároveň.

Dodnes stretnete dcéry a synov Jacka Kerouaca, ako sa potľkajú po uliciach. Sedia na kamenných schodoch s dohasínajúcou cigaretou v ruke a šibalskou iskrou v navonok smutnom pohľade. Nadalej žijú život hipsterov z podzemia, smejú sa ostrým smiechom a tancujú na múrikoch. Čakajú, kým im niekto podá perlu... súc naveky sami tou perlou.

Jaroslava Šaková

NOVÉ KNIHY

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

FARIAS, B. M.

Štyri sexuálne hriechy. Z angl. orig. prel. M. Cerevka
Bratislava, Misijná spoločnosť evanjelia Ježiša Krista 2016. 1. vyd. 23 s. Brož.
Príručka radí, ako sa udržať v stave duchovnej a morálnej čistoty.

ISBN 978-80-8158-017-8

FERRERO, Bruno

Zdravás, Mária. Z tal. orig. prel. Š Sandtner. Ilust. J. Martiška
Bratislava, Don Bosco 2016. 2. vyd. 47 s. Brož.
Modlitba k nebeskej Matke prerozprávaná formou príbehov.

ISBN 978-80-8074-354-3

HRUŠOVSKÁ, Alžbeta

Ruže uprostred zimy
Staré Hory, Kláštor Bosých Karmelitánov 2016. 1. vyd. 110 s. Viaz.
Kniha svedectiev zachytáva putovanie relikvie svätej Terézie z Lisieux na Slovensko.

ISBN 978-80-972344-4-7

JAKOBS, Sheila

Aj ja chcem priateľa. Z angl. orig. prel. M. Fülöpová
Bratislava, Misijná spoločnosť evanjelia Ježiša Krista 2016. 1. vyd. 122 s. Brož.
Príbeh o dospievajúcej Samanthe, ktorej život ovplyvní viera.

ISBN 978-80-8158-026-0

MIKLUŠIČÁKOVÁ, Magdaléna – FEKETE, Jozef – MARINOVÁ, Katarína
Absurdita, nihilizmus, tolerancia. Staronové témy a perspektívy drámy

Trnava, Dobrá kniha 2016. 1. vyd. 79 s. Brož.

Publikácia rieši otázky blízke teologickým témam praktickej teológie.

ISBN 978-80-7141-990-7

Milosrdné srdce. Zost. J. Pigula
B. m., Zachej.sk 2016. 1. vyd. 132 s.

Brož.

Príručka zachytáva život a spisy sv. Augustína.

ISBN 978-80-971881-8-4

MUSOLESI, Angela – AMORTH, Gabriele

Poraziť diabla skrze Ježiša. Ako oslobodzovať a oslobodiť sa. Z tal. orig. prel. K. Kuchtová
B. m., Zachej.sk 2016. 1. vyd. 226 s. Brož.

Návod, ako sa modlitbou oslobodiť od zlých duchov.

ISBN 978-80-971881-9-1

Novéna za nájdenie zamestnania
Doľany, ZAEX 2016. 1. vyd. 30 s. Brož.
Modlitba napovedá, ako sa vyrovať so stratou zamestnania alebo so zlými pracovnými podmienkami.

ISBN 978-80-8192-0000-4

Nový zákon. Jeruzalemská Biblia
Trnava, Dobrá kniha – Trnavská univerzita 2016. 1. vyd. 857 s. Viaz.
Vreckové vydanie Nového zákona v preklade A. Boteka.

ISBN 978-80-7141-985-3

PHILIP, Timothy I.

3 x 7 rád do života a pri výchove detí. Z angl. orig. prel. Rado G.
Bratislava, Misijná spoločnosť evanjelia Ježiša Krista 2016. 1. vyd. 48 s. Brož.
Príručka obsahuje zásady pripravujúce deti na dospelý život.

ISBN 978-80-8158-005-5

POLO, Gloria

Stála som pri bráne neba a pekla. Z angl. orig. prel. A. Melicherová
B. m., ZAEX 2016. 2. rozšírené vyd. 59 s. Brož.
Svedectvo umierania a osobného súdu zubnej lekárky z Kolumbie.

ISBN 978-80-89676-98-9

RUHIOVÁ-LÓPEZOVÁ, Angélique – SANTAMARIAOVÁ, Carmen

Sprievodca neplodnosťou pre katolíkov. Z angl. orig. prel. E. Bubnášová

Stará Ľubovňa, Kumran 2016. 1. vyd. 299 s. Brož.

Duchovná a praktická podpora pre manželské páry.

ISBN 978-80-89487-72-1

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

31 Životné prostredie. Ekológia

Environmentálna regionalizácia Slovenskej republiky 2016

Banská Bystrica, Slovenská agentúra životného prostredia 2016. 1. vyd. 134 s. Brož.

Publikácia informuje odborníkov i širokú verejnosť o stave životného prostredia na Slovensku.

ISBN 978-80-89503-48-3

Životné prostredie Slovenskej republiky v kocke. Zost. Z. Lieskovská

Banská Bystrica, Slovenská agentúra životného prostredia 2016. 1. vyd. 63 s. Brož.

Prehľad a stav životného prostredia SR.

ISBN 978-80-89503-50-6

32 Politika

MICHELKO, Roman

Eseje o kríze

Bratislava, Politologický odbor Matice slovenskej 2016. 1. vyd. 132 s. Brož.

Eseje filozofa, politológa a publicistu (1971) nadväzujú na predchádzajúcu knihu Eseje o globalizácii.

ISBN 978-80-8061-926-8

ZALA, Boris

Slovo ľavičiarom súcim na slovo
Bratislava, Kalligram 2016. 1. vyd. 240 s. Viaz.

Autor sa pokúša formulovať, o aké hodnoty sa má sociálnodemokratická politika opierať, ak chce zostať demokratickou a antifašistickou.

ISBN 978-80-8101-941-8

34 Právo. Legislatíva

HODÁS, Milan

Simulované zasadnutie Ústavnoprávneho výboru Národnej rady Slovenskej republiky

Bratislava, Kancelária NR SR 2016.

1. vyd. 208 s. Brož.

Vybrané dokumenty pre semináre a cvičenia.

ISBN 978-80-89052-82-0

Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2015

Košice, Ústavný súd SR 2016. 1. vyd. 1316 s. Brož.

Dokumenty Ústavného súdu SR na rok 2015.

ISBN 978-80-969989-9-9

37 Pedagogika. Školstvo. Veda

BERO, Peter – BEROVÁ, Zuzana

Umenie byť učiteľom. Ilust. L. Javorská

Bratislava, Raabe Slovensko 2016. 1. vyd. 119 s. Viaz.

Úvahy dvoch učiteľov, ktorí čerpajú z bohatých skúseností, prinášajú nové pohľady na školský vzdelávací systém, učiteľov a žiakov.

ISBN 978-80-8140-233-3

Bez bariér. Bez hraníc. Z angl. orig. prel. M. Gič, P. Lenčo

Bratislava, IUVENTA 2016. 1. vyd. 112 s. Brož.

Praktická príručka na vytvorenie medzinárodného projektu pre mladých ľudí so zmiešanými schopnosťami vrátane osôb s a bez postihnutia.

ISBN 978-80-8072-168-8

Ľudské práva a prosociálna výchova

Banská Bystrica, Belianum – Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela 2016. 1. vyd. 172 s. Brož.

Metodická príručka pre učiteľov základných škôl.

ISBN 978-80-557-1083-9

391 Učebnice

KOHÚT, Vladimír – KYSELÁ, Mária
Učím sa hovoriť pre 1. ročník ZŠ pre sluchovo postihnutých. Variant B (2. časť)

Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 2. vyd. 101 s. Viaz.

Učebnica pre zdravotne znevýhodnené deti.

ISBN 978-80-10-02918-1

MARTINSKÁ VAVROVÁ, Andrea

Maturita z občianskej náuky

Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikar, 5. vyd. v Prírode. 146 s. Brož. Učebnica slúži na prípravu na prijímacie skúšky na vysokú školu z filozofie, psychológie, sociológie, práva, politológie a ekonómie.

ISBN 978-80-551-5000-0

SKLENČÁR, Peter

Marketing pre právnikov

Sečovce, Pastel 2016. 1. vyd. 120 s. Brož.

Učebnica.

ISBN 978-80-971276-7-1

ŠLOSÁR, Rudolf – ŠLOSÁROVÁ, Anna

Účtovníctvo pre 2. ročník obchodných akademií

Bratislava, Wolters Kluwer 2016. 15. prepracované vyd. 59 s. Brož. Edícia Ekonómia

Pracovný zošit obsahuje množstvo úloh a testov na riešenie.

ISBN 978-80-8168-448-7

ŠLOSÁR, Rudolf – SPITZOVÁ, Amália – ĎURICOVÁ, Olga

Účtovníctvo pre 3. ročník obchodných akademií

Bratislava, Wolters Kluwer 2016. 14. prepracované vyd. 116 s. Brož. Edícia Ekonómia

Pracovný zošit obsahuje množstvo úloh a testov na riešenie.

ISBN 978-80-8168-449-4

VARGOVÁ, Eva – SZNIDOVÁ, Zuzana – CIRJAKOVÁ, Zdenka

Čítanka pre 1. ročník základných škôl pre sluchovo postihnutých

Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 3. vyd. 95 s. Brož.

Učebnica pre zdravotne znevýhodnené deti.

ISBN 978-80-10-02920-4

5 EXAKTNÉ VEDY

51 Matematika

LOCKHART, Paul

Matematikov žalospiev. Z angl. orig. prel. B. Kamrlová

Bratislava, Raabe Slovensko 2016. 1. vyd. 105 s. Brož.

Vedec a matematik predstavuje svoj názor na to, prečo školská matematika, ako ju vyučujeme dnes,

nefunguje.

ISBN 978-80-8140-234-0

52 Astronómia. Geodézia

POLIÁK, Peter

Astronómia v Nitre – história a súčasnosť

Hurbanovo, Slovenská ústredná hviezdáreň 2016. 1. vyd. 92 s. Brož.

História amatérskeho astronomického hnutia v Nitre v rokoch 1937 – 2014.

ISBN 978-80-85221-87-9

57 Botanika. Zoológia

Zoologická záhrada Bojnice

Bojnice, Zoologická záhrada 2016. 1. vyd. 128 s. Brož.

Výročná správa ZOO za rok 2015.

ISBN 978-80-972353-5-2

59 Učebnice

BÁLINT, Ludovít

Nové testy z matematiky pre 9. ročník ZŠ a 4. ročník gymnázií s osemročným štúdiom

Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikar, 2. vyd. v Prírode. 79 s. Brož.

Testy na zopakovanie a overenie vedomostí z matematiky zo základnej školy, príprava na strednú školu.

ISBN 978-80551-5002-4

KRIŽAN, Ján – KRIŽANOVÁ, Mária

Maturita z biológie

Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikar, 4. vyd. v Prírode. 180 s. Brož.

Prehľadne spracované stredoškolské učivo vhodné pre študentov s hlbším záujmom o biologické vedné disciplíny.

ISBN 978-80-551-4996-7

KUZMA, Jozef – REITEROVÁ, Monika

Matematika základnej školy v kocke

Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikar, 2. vyd. v Prírode. 128 s. Brož.

Ucelený prehľad učiva vhodný pre žiakov od 3. ročníka základnej školy.

ISBN 978-80-551-4995-0

LISÁ, Viera

Maturita z chémie

Bratislava, Ikar – Príroda 2016. 1. vyd. v Ikar, 2. vyd. v Prírode. 158 s. Brož.

Príprava na maturitu a prijímacie skúšky na vysokú školu.

ISBN 978-80-551-4997-4

PÁLEŠ, Emil – BALKOVÁ, Milada – KARANDUŠOVSKÁ, Ingrid

Konstruktívna geometria. Návoďy na cvičenia

Nitra, Slovenská poľnohospodárska univerzita 2016. 1. vyd. 77 s. Brož.

Skriptá.

ISBN 978-80-552-1519-8

6 APLIKOVANÉ VEDY

61 Medicína

ALDANA, Iveta – LIŠIAKOVÁ, Lucia – PIZANO, Veronika

Ešte netlačte. Ilust. N. Ložeková. Foto A. Bán, B. Németh, M. Zajac

Bratislava, W PRESS 2016. 1. vyd. 188 s. Brož.

Publikácia mapuje prax v slovenských pôrodniciach, podáva reálny obraz slovenského pôrodnictva a pomenúva jeho najväčšie problémy.

ISBN 978-80-89879-00-7

☞ *Začal som behávať každý deň.*

Okolo domu. Potom dvakrát okolo

domu. Na koniec našej ulice a späť.

Neskôr až k lesu a napokon som

si dal kolečko okolo celej štvrte.

Alan si to vždy švihal vedľa mňa. Zo

začiatku som dychčal a potil sa, ale

mal som z toho dobrý pocit, lebo som

dokázal prebehnúť stále viac. ☞

Marek Vadas

Útek

OZ Brak 2016

611 Populárna medicína

HERCEG, Peter

Dia šlabikár 2

Spišská Nová Ves, Združenie rodičov a priateľov diabetických detí 2016. 1. vyd. 306 s. Viaz.

Príručka obsahuje rady lekárov a iných odborníkov pre rodičov detí s diabetom.

ISBN 978-80-972320-0-9

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

DALAJLÁMA – TUTU, Desmond – ABRAMS, Douglas

Kniha radosti. Z angl. orig. prel.

M. Terenová

Bratislava, Noxi 2016. 1. vyd. Nestr.

Nositelia Nobelovej ceny za mier prinášajú vlastné príbehy a poučenia o radosti, ich denných tréningoch a zisteniach v náuke o hlbokom šťastí.

ISBN 978-80-81113895

Kapitoly z psychopatológie 8.

Zost. L. Forgáčová, A. Heretik

Nové Zámky, Psychoprof 2016. 1. vyd. 92 s. Brož.

Štúdie, ktoré odznali na podujatiach psychológov a psychiatrov s názvom XIV. Dobrotkov deň a XIX. Guensbergov deň 2015.

ISBN 978-80-89322-23-7

63 Hydrológia. Pôdoznalectvo

Orientácia, zásady a priority vodohospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2027

Banská Bystrica, Slovenská agentúra životného prostredia 2016. 1. vyd. 63 s. Brož.

Súbor zásad na zabezpečenie ochrany vôd do roku 2027.

ISBN 978-80-89503-47-6

XX. okresné dni vody v Michalovciach.

Zost. M. Gomboš, D. Pavelková

Michalovce, Výskumná hydrologická základňa ÚH SAV 2016. 1. vyd. 116 s. Brož.

Zborník referátov (14. – 15. 4. 2016 Michalovce).

ISBN 978-80-89139-37-8

69 Technológia. Priemysel. Stavebníctvo

HARRISON, Paul

Superautá a iné superstroje.

Z angl. orig. prel. T. Chovanová

Bratislava, SPN – Mladé letá 2016. 1. vyd. 128 s. Brož.

Príručka o najrýchlejších a najvýkonnejších autách, lodiach, člnoch a vrtuľníkoch so základnými údajmi o nich.

ISBN 978-80-10-02899-3

TOMÁNEK, Juraj – MERAUVÝ, Ján

Praktické merania pre revíznych technikov a elektrikárov

Trenčín, Lightning 2016. 1. vyd. 166 s. Brož.

Praktická príručka.

ISBN 978-80-89576-04-3

»

» **691 Učebnice**

GÚTH, Anton

Propedeutika v rehabilitácii

Bratislava, LIEČREH 2016. 2. vyd. 97 s. Brož.

Skriptá sú súhrnom diagnostických metód používaných v rehabilitácii.

ISBN 978-80-88932-37-6**Správca budov**

Košice, V. O. Č. Slovakia 2016. 2. prepracované a rozšírené vyd. 220 s. Brož. Edícia vedeckých a odborných publikácií

Učebnica prináša komplexný prehľad o všetkom, čo by mal správca budov počas svojho výkonu zvládnuť.

ISBN 978-80-970917-6-7**7 UMENIE. ŠPORT. VOLNÝ ČAS****77 Fotografia. Kinematografia. Audiovizia**

HULÍK, Tomáš

Slovensko/Slovakia: Pocity a nálady/Feelings and Moods

Bratislava, Dajama 2016. 1. vyd. 208 s. Viaz.

Veľká obrazová kniha o Slovensku fotografa a dokumentaristu.

ISBN 978-80-8136-067-1**8 LITERATÚRA. BELETRIA****80 Literárna veda. Súborné dielo a vybrané diela. Biografie a monografie o spisovateľoch**

FORDINÁLOVÁ, Eva

Odklíňanie Vajanského

Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2016. 1. vyd. 223 s. Brož.

Nový pohľad na dielo spisovateľa Svetozára Hurbana Vajanského (1847 - 1916) od literárnej vedkyne a prozaičky (1941) pri príležitosti 100. výročia jeho úmrtia.

ISBN 978-80-8061-928-2**81 Poézia**

FERENČUHOVÁ, Mária

Imunita

Kordíky, Skalná ruža, občianske združenie 2016. 1. vyd. 92 s. Viaz. Edícia Poézia

Štvrtá básnická kniha autorky (1975) rozdelená do šiestich častí, ktoré spája leitmotív ochorenia a umierania. Publikácia obsahuje štúdiu Marty Součkovéj.

ISBN 978-80-970014-8-3

HATALA, Marián

Nespavosť alebo plus mínus štyri steny. Ilust. R. Jančovič jr.

Košice, Vydavateľstvo PECTUS 2016. 1. vyd. 60 s. Viaz. Edícia Domesticum Poetické pásmo básnika, prekladateľa, prozaika a publicistu (1958) o mužovi v byte, ktorý prežíva nočné udalosti.

ISBN 978-80-89435-22-7

OLACH, Lubomír

Triezviem... Ilust. I. Zámečníková Bratislava, AlleGro 2016. 1. vyd. 79 s. Viaz.

Piata zbierka veršov básnika a spisovateľa (1948). Ústrednými motívmi zbierky sú žena, európske metropoly aj problémy súčasnej spoločnosti.

ISBN 978-80-96-7256-6-3**82 Divadelné hry. Scenáre. Dramatické texty**

GAVRAN, Miro

Drámy a komédie IV. Z chor. orig. prel. a doslov napísal J. Jankovič

Bratislava, Vydavateľstvo a agentúra Jána Jankoviča 2016. 1. vyd. 224 s. Brož.

Štvrtá kniha drám chorvátskeho dramatika a prozaika (1961).

ISBN 978-80-89030-53-8**83 Román. Novely. Poviedky**

BODNÁROVÁ, Jana

Náhrdelník/Obojok

Bratislava, TRIO Publishing 2016. 1. vyd. 151 s. Viaz.

Román vo fragmentoch významnej prozaičky a autorky pre deti a mládež (1950) inšpirovaný životom maliara Ernesta Špitza (1927 - 1960).

ISBN 978-80-8170-029-3

FOLEY, Gaelen

Hriešna túžba. Z angl. orig. prel. B. Andrežalová

Bratislava, Slovenský spisovateľ 2016. 1. vyd. 319 s. Viaz.

Lúboštný príbeh z prostredia Indie a Anglicka zobrazuje búrlivý vzťah medzi nekonvenčnou ženou Georgianou a diplomatom Ianom.

ISBN 978-80-220-1936-1

FRANKL, Peter

V mene krvi

Žilina, Artis Omnis 2016. 1. vyd. 256 s. Viaz.

Sága židovskej rodiny Schwarzcov zachytáva ich hľadanie pokojného miesta na život od polovice 17. storočia až do medzivojnového 20. storočia.

ISBN 978-80-8971-878-8

HOLETZOVÁ, Katarína

Smrť prekliatych

Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 320 s. Viaz.

Knižný debut autorky (1988). V kriminálnom románe vyšetroje prípad mŕtvych tiel mladý policajt René Juhász. Stopy vedú k pohanskému spolku.

ISBN 978-80-8114-794-4

CHRISTIE, Agatha

Záhada zavretej schránky.

Z angl. orig. prel. A. Ruppeltdová Bratislava, Slovenský spisovateľ 2016. 1. vyd. 237 s. Viaz.

Román populárnej britskej autorky (1890 - 1976) v hlavnej úlohe s genialným belgickým detektívom.

ISBN 978-80-220-1923-1

CHUA, Jü

Siedmy deň. Z čín. orig. prel. V. Lelkešová

Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 224 s. Viaz.

Román významného čínskeho spisovateľa (1960) prináša pohľad do života súčasnej Číny a jej problémov (napr. predavači orgánov, samovrahovia, nevinní odsúdení).

ISBN 978-80-8114-586-5

JAGLOVÁ, Tatiana

Strach zo zrkadla

Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 224 s. Viaz.

Štvrtá próza autorky o osude emigrantky zo Slovenska, ktorá sa uchytila ako modelka v Taliansku a Francúzsku.

ISBN 978-80-8114-776-0

JEFFRIESOVÁ, Sabrina

Zimná romanca. Z angl. orig. prel. M. Ghaniová

Bratislava, Slovenský spisovateľ 2016. 1. vyd. 255 s. Viaz.

Lúboštný príbeh zachytáva vzťah medzi vojvodom Waverlym a krásnou spoločníčkou jeho matky.

ISBN 978-80-220-1935-4

JURÁŇOVÁ, Jana

Cudzie príbehy

Bratislava, ASPEKT, záujmové združenie žien 2016. 1. vyd. 215 s. Brož. Kniha prozaičky, dramatičky a prekladateľky (1957) zahŕňa tri navzájom prepojené príbehy - Zuzana a zopár starcov, Obeť a Cudzí príbeh.

ISBN 978-80-8151-047-2

»...po pôrode dochádza v tele matky k veľkým hormonálnym zmenám. Zvyšuje sa jej tvorba oxytocínu, ktorý je okrem iného zodpovedný za nastavenie viacerých centier v mozgu na pokoj, jemnosť a náklonnosť k svojmu dieťaťu. Príroda to nastavila tak, aby sa matka po pôrode do svojho dieťaťa zaľúbila.☺☺

Iveta Aldana - Lucia Lišiaková

- Veronika Pizano

Ešte netlačte

W PRESS 2016

JURÍK, Martin - RUŽIČKA, Michal

Zrkadielko (Škoricovník II)

Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 240 s. Brož.

Pokračovanie satirického fantasy románu Zlatá cesta (Škoricovník). Ďalšie osudy dobrodruha Jonáša a jeho družiny.

ISBN 978-80-8114-815-6

KARIKA, Jozef

Trhlna

Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 364 s. Viaz.

Román populárneho autora (1978) poodhaľuje jednu z najväčších záhad Slovenska - nevysvetliteľné miznutie ľudí v pohorí Tribeč.

ISBN 978-80-551-5146-5

KONAROVÁ, Affinity

Mischling. Z angl. orig. prel. O. Kořínek

Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 355 s. Viaz. Edícia Odeon

Druhý román blogerky mladej generácie z Kalifornie. Zachytáva krutosť nacistického tábora, experimenty doktora Mengeleho a osudy dvoch sestier aj po skončení druhej svetovej vojny.

ISBN 978-80-551-4964-6

KOZMON, František

Potkan

Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 372 s. Viaz.

Druhá kniha autora (1988). Hlavný vyšetrovateľ prípadu Marek Wolf vyšetroje brutálnu vraždu, ktorá vyzerá ako útok potkanov. Debut: Posledný prípad kapitána Čontoša.

ISBN 978-80-551-4984-4

LEMONOVÁ, Lena

Sokyne

Košice, EQUILIBRIA 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.

Novela s témou milostného trojuholníka. Debut autorky.

ISBN 978-80-8143-187-6

MARTIN-LUGAND, Agnès

Život je ľahký, nerob si starosti.

Z fran. orig. prel. Z. Szabóová
Praha, Nakladateľstvo Motto v Albatros Media 2016. 1. vyd. 308 s. Viaz.

Pokračovanie románu Život je ľahký, nerob si starosti. Diane stratila manželku a dcéru, jej náhodné stretnutie s Edwardom otvorí staré rany.

ISBN 978-80-267-0654-0

MAY, Peter

Šachové figúrky. Z angl. orig. prel.

A. Keníž

Praha, Nakladateľstvo Plus v Albatros Media 2016. 1. vyd. 322 s. Viaz. Román uzatvára detektívnu sériu z ostrova Lewis. Bývalý detektív Fin Macleod nájde lietadlo, v ktorom pred rokmi zmizol jeho kamarát.

ISBN 978-80-259-0563-0

NÁZLEROVÁ, Renáta

Návod na obsluhu šéfa

Bratislava, Fortuna Libri 2016. 1. vyd. 240 s. Viaz. Edícia Fortuna Litera

Motivačný román, v ktorom psychologička a terapeutka Tamara Koch radí, ako zvládať rôzne situácie v práci.

ISBN 978-80-8142-622-3

OLACH, Lubomír

Prezident

Bratislava, Marenčin PT 2016. 1. vyd. 224 s. Viaz.

Príbeh inšpirovaný skutočnými udalosťami o karieristovi Jurajovi Makošovi, ktorému sa podarilo posadiť aj do prezidentského kresla. Román prozaika a básnika (1948).

ISBN 978-80-8114-698-5

SAPKOWSKI, Andrzej

Zaklínač III: Krv elfov. Z poľ. orig. prel. K. Chmel

Praha, Nakladateľstvo Plus v Albatros Media 2016. 1. vyd. 297 s. Viaz. Tretia poviedková kniha fantasy ságy významného autora (1948). V zbierke prebieha boj o princeznú Ciri so zvláštnymi schopnosťami.

ISBN 978-80-2590526-5

SAPKOWSKI, Andrzej

Zaklínač IV.: Čas opovrhnutia.

Z poľ. orig. prel. K. Chmel
Praha, Nakladateľstvo Plus v Albatros Media 2016. 1. vyd. 321 s. Viaz.

Štvrtá poviedková kniha fantasy

ságy významného autora (1948). V zbierke Ciri vytrvalo prenasledujú a schyluje sa k vojne.

ISBN 978-80-259-0564-7

ŠKOMBÁR, Michal

Pravá tvár

B. m., GD IDENTITY 2016. 1. vyd. 249 s. Brož.

Voľné pokračovanie debutového románu autora Druhá šanca. Hlavný hrdina Georg bojuje proti zlu, ktoré unáša rodiny poslancov.

ISBN 978-80-972316-1-3

ŠRANK, Peter

Múzofil

Spišská Nová Ves, FAMA art 2016. 1. vyd. 376 s. Viaz.

Debutový poeticko-erotický román o spisovateľovi Pikovi.

ISBN 978-80-89717-07-01

831 Iné písomné formy

LOMENČÍK, Július

Reflexie v priestore slova

Martin, Matica slovenská 2016. 1. vyd. 184 s. Viaz.

Literárny vedec (1961) reflektuje spoločenské, pedagogické, etické a estetické problémy súčasnosti.

ISBN 9788081281624

84 Eseje. Prednášky

Vyznanie

Bratislava, RC Slovenského zväzu telesne postihnutých 2016. 1. vyd. 50 s. Brož.

Siedma zbierka básnickej a prozaickej tvorby ľudí s telesným postihnutím.

ISBN 978-80-89634-04-0

842 Rozhovory

HARGAŠOVÁ, Ľubica

Naši a svetoví. Foto J. Houda,

M. Štrauch, N. Naváee

Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 223 s. Viaz.

Známa redaktorka Slovenského rozhlasu a publicistka vedie rozhovory so Slováckmi, ktorí uspeli v zahraničí (Soňa Ajini, Pavol Bršlík, Monika Gullerová a i.).

ISBN 978-80-551-5205-9

JURÍK, Ľuboš

Paríž očami dažďa. Foto K. Juríková

Bratislava, AlleGro 2016. 1. vyd. 293 s. Brož.

Zápisky spisovateľa a autora literatúry faktu (1947) z Paríža a rozhovory s francúzskymi spisovateľmi (Armand Lanoux, Pierre Gamarr, Georges Simeon a i.).

ISBN 978-80-967256-3-2

86 Literatúra pre deti a mládež

BELÁK, Blažej

Slovenské povesti

Žilina, Georg 2016. 1. vyd. 100 s. Viaz. Povesti s podtitulom Kamenné vráta z povodia Bebravy prozaika a básnika (1938).

ISBN 978-80-8154-174-2

BLAŽKOVÁ, Jaroslava

Mačky vo vreci. Ilust. M. Matlovičová

Bratislava, Vydavateľstvo Q111 2016. 2. vyd. 38 s. Viaz.

Príbeh o chlapcovi Ivanovi a jeho troch mačiatkach od významnej prozaičky a autorky pre deti a mládež (1933). Vhodné od 5 rokov.

ISBN 978-80-89092-78-9

BLAŽKOVÁ, Jaroslava

Ohňostroj pre deduška. Ilust. M. Matlovičová

Bratislava, Vydavateľstvo Q111 2016. >>

Najpredávanejšie knihy

Zlatá kniha

Štefánikova 22, 949 01 Nitra
0911 195 492, info@zлата-kniha.sk,
www.zлата-kniha.sk

▶ Táňa Keleová-Vasilková
Si ako slnko
Ikar

▶ J. K. Rowlingová,
John Tiffany, Jack Thorne
Harry Potter a prekliate dieťa
Ikar

- » 4. vyd. 95 s. Viaz. Veselý príbeh Andreja, ktorý s kamarátom pripravuje pre deda k päťdesiatinám neobyčajný dar. **ISBN 978-80-89092-79-6**
- BOĐOVÁ, Zuzana
Netopierik, zombíci & čudo z Marsu. Ilust. F. Horník
Bratislava, Erad 2016. 1. vyd. 133 s. Viaz.
Anglicko-slovenské rozprávkové príbehy pre deti od 5 rokov. **ISBN 978-80-971495-7-4**
- BROSSMANNOVÁ, Zuzana
Rytierske rozprávky
Bratislava, Vl. nákl. 2016. 1. vyd. 95 s. Viaz.
Rozprávky o statočnosti, odvahe a vytrvalosti pre deti od 5 rokov. **ISBN 978-80-972196-6-6**
- COLFER, Chris
Krajina príbehov: Čarovné zaklínadlo. Z angl. orig. prel. M. Gáliková. Ilust. B. Dorman
Bratislava, Nakladateľstvo Fragment v Albatros Media 2016. 1. vyd. 341 s. Viaz.
Prvá kniha zo série Krajina príbehov amerického spisovateľa, herca a producenta. Fantasy próza o dvojčatách, ktoré sa ocitli v krajine rozprávkových príbehov. **ISBN 978-80-564-0187-3**
- DOCKRILL, Laura
Ja, Darcy. Z angl. orig. prel. S. Preložníková
Nitra, Enigma 2016. 1. vyd. 287 s. Brož.
Príbeh o desaťročnom dievčati s výnimočným pozorovacím talentom. Vhodné pre deti od 9 rokov. **ISBN 978-80-8133-051-3**
- LE, Khoa
Meduška. Z tal. orig. prel. S. Moyzesová. Ilust. autorka
Bratislava, Ikar – Stonožka 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Príbeh o dievčatku Meduške s medovou pokožkou v slovenčine a angličtine pre deti od 4 rokov. **ISBN 978-80-551-5104-4**
- KHOA, Le
Strapúšik. Z tal. orig. prel. S. Moyzesová. Ilust. autorka
Bratislava, Ikar – Stonožka 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Príbeh o Strapúšikovi v angličtine a slovenčine pre deti od 4 rokov. **ISBN 978-80-551-5102-1**
- MACUROVÁ, Katarína
Prečo nekvitneš? Ilust. autorka
Bratislava, Albatros v Albatros Media 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Bohato ilustrovaný príbeh pre najmenšie deti o medvedíkovi, ktorý pestoval rastlinku. **ISBN 978-80-566-0023-8**
- Moje krásne rozprávky. Piata kniha**
Bratislava, Don Bosco 2016. 1. vyd. 46 s. Viaz.
Tri ľudové rozprávky (Zlatá priadka, Ako išlo vajce na vandrovku, Zakliata hora) prerozprávala Magdaléna Borovcová. **ISBN 978-80-8074-350-6**
- NOVÁKOVÁ, Monika
O trpaslíkovi Hundroškovi. Ilust. F. Blaško
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 71 s. Viaz.
Knižka veselých a poučných príbehov pre deti od 3 rokov. **ISBN 978-80-551-4900-4**
- OLŠOVSKÁ, Anna
Hádanku vám zahádam. Ilust. M. Brummerová
Žilina, Georg 2016. 1. vyd. 48 s. Viaz.
Kniha pre najmenšie deti plná hádaniek na precvičenie rozumu a pamäte. **ISBN 978-80-8154-181-0**
- PHILIP, Simon – HINDLEY, Kate
Musíš si priniesť klobúk. Z angl. orig. prel. S. Preložníková
Nitra, Enigma 2016. 1. vyd. Nestr. Viaz.
Obrázková knižka s humorným príbehom pre deti od 4 rokov. **ISBN 978-80-8133-050-6**
- ROWLINGOVÁ, J. K. – TIFFANY, John – THORNE, Jack
Harry Potter a prekliate dieťa. Z angl. orig. prel. O. Kralovičová
Bratislava, Ikar 2016. 1. vyd. 359 s. Viaz.
Scenár je pokračovaním príbehu o Harrym Potterovi, zamestnancovi Ministerstva mágie, manželovi a otcovi troch školopovinných detí. **ISBN 978-80-551-5162-5**
- RUBINOVICZ, Dávid
Dávidkov denník. Z poľ. orig. prel. E. Benčík. Ilust. K. Slaninková
Bratislava, Vydavateľstvo Q111 2016. 1. vyd. 93 s. Viaz.
Príbehy školopovinného Dávidka zachytávajú skúsenosti s nacistickým režimom. Vhodné od 8 rokov. **ISBN 978-80-89092-77-2**
- Slovensko – krajina plná tajomstiev. Prázdniny s deduškom**
Košice, Class 2016. 1. vyd. 82 s. Viaz.
Dvojazyčná publikácia predstavuje Slovensko, jeho kultúru, tradície a osobnosti prostredníctvom príbehov. Vhodné pre deti od 8 rokov. **ISBN 978-80-972173-0-3**
- ~~~~~  
„Pomaličky, potichučky súchajú sa dve kolena po vlhkej zemi. Pred nimi sú dve malé ruky, celé od piesku a hliny. Vo vysokej lesnej tráve by sa mohlo zdať, že sa tam ukrýva zviera. Možno vlk. Alebo rys. Lenže ani jedno z toho nie je pravda.“
- Zuzana Štelbaská
Filipko
Albatros v Albatros Media 2016
- ~~~~~  
ŠTELBAŠKÁ, Zuzana
Filipko. Ilust. E. Chupíková
Bratislava, Albatros v Albatros Media 2016. 1. vyd. 76 s. Viaz.
Veselý príbeh je voľným pokračovaním knihy Zornička. Zorničkin brat Filipko objavuje svet zvieratiek. Vhodné od 6 rokov. **ISBN 978-80-566-0009-2**
- VADAS, Marek
Útek
Bratislava, OZ BRAK 2016. 1. vyd. 43 s. Viaz.
Príbeh spisovateľa (1971) o ceste malého chlapca a jeho psa Alana naprieč mestami, krajinami a kontinentmi, na ktorých sa stretáva s priateľstvom a odmietaním. **ISBN 978-80-972028-5-9**
- Vymaluj si Zdenkin príbeh.** Ilust. Milosrdné sestry Svätého kríža
Doľany, ZAEX 2016. 1. vyd. 24 s. Brož.
Maľovanka pre najmenšie deti. **ISBN 978-80-8192-001-7**
- ZÖLLNEROVÁ, Angelika
Chlapec a červený dom. Z nem. orig. prel. R. Gáfrik. Ilust. J. Martiška
Bratislava, Perfekt 2016. 1. vyd. 152 s. Viaz.
Próza o chlapcovi, ktorého vzťah ku škole zmení starý pastier vo Švédsku rozprávajúci mu množstvo príbehov. **ISBN 978-80-8046-768-5**

9 GEOGRAFIA. BIOGRAFIE. DEJINY

90 Regionálne monografie

KOLLÁR, Daniel a kol.
Majcichov
Bratislava, Dajama 2016. 1. vyd. 240 s. Viaz.
Podrobná vlastivedná monografia významnej obce na západnom Slovensku. **ISBN 978-80-8136-066-4**

91 Zemepis. Turistika. Cestovanie

Štiavnické vrchy. Miniatlás Slovenska (3. časť)
Banská Bystrica, BB-MAPY 2016. 1. vyd. 14 s. Brož.
Turistická a cykloturistická mapa v mierke 1 : 50 000. **ISBN nemá**

Poľana. Miniatlás (4. časť)
Banská Bystrica, BB-MAPY 2016. 1. vyd. 14 s. Brož.
Podrobná turistická a cykloturistická mapa v mierke 1 : 50 000. **ISBN nemá**

Kremnické vrchy. Miniatlás Slovenska (5. časť)
Banská Bystrica, BB-MAPY 2016. 1. vyd. 14 s. Brož.
Turistická a cykloturistická mapa v mierke 1 : 50 000. **ISBN nemá**

Vysoké Tatry. Miniatlás Slovenska (6. časť)
Banská Bystrica, BB-MAPY 2016. 1. vyd. 14 s. Brož.
Podrobná turistická a cykloturistická

ká mapa v mierke 1 : 50 000.

ISBN nemá

921 Pamäti. Spomienky. Autobiografie

IVAŠKA, Jozef

Život na hrane

Bratislava, Asociácia Corpus 2016.

1. vyd. 228 s. Brož.

Autobiografická výpoveď slovenského speváka o živote v emigrácii.

ISBN 978-80-9723-684-7

94 Dejiny sveta. Dejiny Európy

ALEXIJEVIČ, Svetlana

Zinkoví chlapi.

Z rus. orig. prel. K. Karabová

Krásno nad Kysucou, Absynt 2016.

1. vyd. 328 s. Viaz. Edícia Prekliati reportéri

Literárna reportáž bieloruskej novinárky a spisovateľky, laureátky Nobelovej ceny za literatúru 2015 o sovietsko-afganskej vojne.

ISBN 978-80-89845-63-7

Medzikultúrne vzťahy východnej cirkvi s latinskou v Uhorsku do konca 18. storočia.

Zost. Š. Mariničák, P. Žeňuch

Bratislava - Košice, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV - Centrum spirituality Východ - Západ Michala Lacka 2016. 1. vyd. 19 s. Brož.

Zborník anotácií referátov, ktoré odzneli na konferencii 9. - 10. 6. 2016 v Košiciach.

ISBN 978-80-89489-26-8

95 Dejiny Slovenska

KUČERA, Matúš

Stredoveké Slovensko.

Ilust. E. Ambušová, L. Cvengrošová, M. Regitko. Foto archív vyd. Perfekt

Bratislava, Perfekt 2016. 1. vyd. 271 s. Viaz.

Publikácia historika a odborníka na medievalistiku (1932) zahŕňa slovenské dejiny od príchodu našich predkov až do roku 1526.

ISBN 978-80-8046-765-4

Ohodnoťte našu prácu, napíšte nám svoje postrehy, kritiky, úvahy, čo sa vám na Knižnej revue páči alebo nepáči, čo by ste zmenili, o čom by ste sa chceli dočítať...

Môžete nám písať do 20. decembra na:

- krevue@litcentrum.sk
- Nám. SNP 12, 812 24 Bratislava
- facebook

Jedného z vás odmeníme balíkom kníh (na foto), ktorý vám stihne prísť ešte do Vianoc a najzaujímavejšie názory uverejníme.

KNIŽNÁ REVUE, mesačník o nových knihách.

Vydáva: Literárne informačné centrum. IČO 31 752 381. **Redakcia:** šéfredaktor Mgr. Matúš Mikšík, Mgr. Beáta Beláková, Mgr. Iris Kopcsayová. **Adresa redakcie:** Knižná revue, Námestie SNP 12, 812 24 Bratislava, tel.: 02/204 73 514, 0918 640 831, e-mail: krevue@litcentrum.sk, www.litcentrum.sk, www.kniznarevue.sk. **Spolupráca:** Združenie vydavateľov a kníhkupecov SR, Spolok slovenských knihovníkov. **Fotografia na obálke:** Erika Litvákova. **Grafika:** Mgr. art. Veronika Kružliaková. **Tlač:** ULTRA PRINT, s. r. o. **Rozširuje:** MEDIAPRINT-KAPA, PRESSEGROSSO, a.s. **Objednávky na predplatné prijíma:** ARES, Banšelova 4, 821 04 Bratislava, tel.: 02/4341 46 65 a L.K. PERMANENT, spol. s r.o., Poštový priečinok 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 02/4445 37 11. **Neobjednané rukopisy sa nevracajú. EV 2983/09, MIČ: 49 315. Podávanie novinových zásielok povolené RPP Ba-Pošta 12 dňa 21.10.93, č.j.129/93. ISSN 1210-1982 (tlač. verzia), ISSN 1336-247X (online).**

ROČNÉ PREDPLATNÉ: 10,80 €. Kontaktujte nás!

KNIHA ROKA® 2016

STAV K 8. NOVEMBRU 2016

KNIHA ROKA

1. Monika Kompaníková: <i>Na sútoku - Artforum</i>	168
2. Alexandra Pavelková: <i>Medzi nami - Artis Omnis</i>	134
3. Fedor Gál: <i>Cez ploty - Absynt</i>	46
4. Irena Brezná: <i>Vlčice zo Sernovodska - Absynt</i>	33
5. Mária Ferenčuhová: <i>Imunita - Skalná ruža</i>	20

DEBUT ROKA

1. Marek Boško: <i>Vtáčkar - Vydavateľstvo Tatran</i>	144
2. Alžbeta Horecká: <i>Živel menom Viola - Štúdio LJ</i>	140
3. Ivan Štulajter: <i>Animátor - Marenčin PT</i>	72
4. Sebastián Jahič: <i>Zapálili sme onen svet - Ikar</i>	52
5. Michal Tallo: <i>Antimita - Drewa a srd</i>	15

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. <i>Ikar</i>	173
2. <i>Absynt</i>	145
3. <i>Vydavateľstvo Slovar</i>	125
4. <i>Albatros Media</i>	79
5. <i>Aspekt</i>	56

HLASUJTE ELEKTRONICKY NA WWW.KNIZNAREVUE.SK.

ANKETOVÝ LÍSTOK 2016

1. Na knihu roka navrhujem: (autor, názov, vydavateľstvo)

2. Na debut roka navrhujem: (autor, názov, vydavateľstvo)

3. Na vydavateľstvo roka navrhujem:

Meno a adresa odosielateľa: _____

Som predplátiteľ Knižnej revue (podpis) ÁNO NIE

Svoje hlasy do ankety KNIHA ROKA® 2016 posielajte na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH. Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jeden návrh, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PŠC a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knihám s vročením 2016. Uzávierka ankety je 15. marca 2017. Štatút čitateľskej ankety Kniha roka nájdete na www.kniznarevue.sk.

Za elektronické hlasovanie získate 1 hlas (hlasovať môžete raz za mesiac), anketový lístok má hodnotu 5 hlasov, pre predplátiteľa 10 hlasov (za ostatné lístky z rovnakého čísla 5 hlasov).

martinus.sk

Tisíce príbehov. Jedno kníhkupectvo.

Budeš na Vianoce knižným hrdinom?

Daruj knihu a **vyčaruj** k nej
viac času na čítanie.

5€

Nálepky na darčeky ku každému nákupu
a **5€ poukážka** k nákupu nad 39€ do 20. 11.

www.martinus.sk/vianoce

navštívte nás

Kamenné kníhkupectvá Martinus.sk

Obchodná 26
Staré mesto
Bratislava

OC Cubicon
Staré grunty 24
Bratislava

OC Galéria
Toryská 5
Košice

OC Galéria
Námestie republiky
Lučenec

M.R. Štefánika 58
(pešia zóna)
Martin

OC CENTRO
Akademická 1
Nitra

OC Forum
Námestie sv. Egídia
Poprad

M-park
Centrum 8
Považská Bystrica

SC Mirage
Námestie A. Hlinku 7/B
Žilina